

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

—

Únor 2010

Asijské milníky 2009

—

**Asijský program Výzkumného centra
AMO**

Obsah

Předmluva	4
Parlamentní volby v Indii 2009: vítězství Kongresu a druhá vláda Manmóhana Singha	6
Historický vývoj voleb do dolní komory indického parlamentu	6
Volební kampaň	10
Celostátní výsledky voleb	15
Teritoriální podpora indických politických stran	20
Místo závěru: druhá vláda Manmóhana Singha a její vyhlídky	25
Literatura	27
Seznam zkratk politických stran	28
Volby v Japonsku: Dosavadní opozice poprvé v čele státu	33
Politická situace v posledních letech	34
Důvody neúspěchu LDP a vzestupu DPJ	36
Volební program DPJ	38
První kroky DPJ po volbách	40
Zahraniční politika DPJ	42
Závěr	45
Literatura	46
Čínská lidová republika: Vybrané diplomatické milníky roku 2009	49
Nástin vývoje čínské zahraniční politiky do roku 2009	50
Rok 2009	52
Vztahy s asijskými sousedy	54

Vztahy s USA	56
Závěr	58
Literatura.....	60
Barma/Myanmar: Zaslíbená země v bludném kruhu.....	65
Ekonomická situace	66
Cyklon Nargis rok poté.....	67
Plnění „Seven Step Roadmap to Democracy“	68
Etnické nepokoje.....	69
Politici vězni a opozice.....	72
Barma pod mezinárodním drobnohledem.....	74
Svědomí Myanmaru.....	75
Závěr	77
Zdroje.....	78
Kontinuita nebo změna? Mongolské prezidentské volby 2009 v historické perspektivě	83
Ústavní vymezení pozice mongolského prezidenta.....	83
Historický vývoj mongolských prezidentských voleb	84
Situace před prezidentskými volbami 2009.....	89
Výběr kandidátů.....	90
Předvolební kampaň	92
Předvolební preference prezidentských kandidátů	94
Výsledky voleb	96
Závěr	98
Literatura.....	100

Songkranové nepokoje v Thajsku	102
Thaksin Simawatra	102
Obvinění z korupce	103
Protivládní protesty v roce 2008	104
Songkranové protesty	106
Současná situace	107
Závěr	108
Zdroje	110
Korejská republika ve znamení řešení ekonomické krize	113
Dopad krize na korejskou ekonomiku	114
Opatření přijatá k řešení ekonomické krize	116
Diskuze o řešení ekonomické krize	119
Evaluace ekonomického vývoje k Q3/2009	120
Výhled korejské ekonomiky	122
Závěr	124
Zdroje	125
Příloha	127

Předmluva

Václav Kopecký

Asijské milníky jsou prvním sborníkem Asijského programu Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky. Jejich hlavním cílem je seznámit širokou veřejnost s nejdůležitějšími událostmi asijského kontinentu v roce 2009. Sborník není zaměřen pouze na jedno konkrétní téma, ale na široké spektrum problémů, které asijský region v tomto roce postihly. Jelikož proběhly v mnoha státech klíčové volby, týká se jich většina příspěvků. Setkáme se však také s ekonomickou situací, nepokoji či lidskými právy.

Autoři se pokusili pokrýt co největší počet států se zaměřením na klíčové aktéry. To se, snad s výjimkou chybějící Korejské lidově demokratické republiky, podařilo a čtenářům je tak předložen ucelený soubor. Doufáme, že bude přínosem, a že zahájí řadu navazujících publikací.

První příspěvek se dotýká zajímavého volebního výsledku, jež přinesly parlamentní volby v Indii. Zde nedošlo k výměně dosud vládnoucího Indického národního kongresu, ale naopak výraznému posílení jím vedené Jednotné pokrokové aliance. Opoziční Indická lidová strana opět ztratila další hlasy, stejně tak jako komunistický blok.

Následující příspěvek se týká přelomových voleb v Japonsku, kde došlo po více jak padesáti letech k pravděpodobně stabilnější výměně vládnoucí strany. Studie stručně seznamuje čtenáře s vývojem politické situace posledních let, s důvody volební prohry do té doby vládnoucí Liberálně demokratické strany Japonska (LDP) a plány nově vládnoucí Demokratické strany Japonska (DPJ).

Rok 2009 byl svědkem vzrůstající role Čínské lidové republiky na globální scéně. Mnozí novináři začali hovořit dokonce o tzv. G2 světě, tedy světě, kde mají hlavní slovo Spojené státy a Čína. Příspěvek mapuje nejnovější vývoj čínské zahraniční politiky s důrazem na tři vývojové směry – postoj k mezinárodním organizacím, multilaterálním regionálním fóřům a vztahům s USA.

Následuje studie o státu, který je tradičně považován za jeden z hlavních cílů české zahraniční politiky v kontextu lidských práv. Barma byla v roce 2009 tradičně postižena bídou, tentokrát umocněnou následky cyklónu Nargis. O nic lépe nevypadá ani postavení opozice, mezinárodní postavení Barmy/Myanmaru a připravované volby v roce 2010.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

K důležitým událostem ale došlo i ve státech, které tradičně nestojí v popředí mediálního zájmu v České republice. V Mongolsku došlo k důležitým prezidentským volbám, které se konaly necelých jedenáct měsíců po vyhlášení výjimečného stavu. V nich se poprvé v historii podařilo zástupci Demokratické strany porazit postkomunistického kandidáta.

Thajsko je v posledních letech sužováno nepříliš stabilní politickou situací, která mu způsobuje velké ekonomické škody. Na přelomu března a dubna 2009 došlo k dalším nepokojům, které byly vedeny na podporu před lety vyhoštěného premiéra Thaksina Šinawatry. Důvody protestů, klíčoví aktéři a osoba samotného bývalého premiéra jsou předmětem předposlední studie.

Asijské milníky jsou uzavřeny pohledem na ekonomickou situaci Korejské republiky. Ta byla, jako téměř všechny země světa, tvrdě zasažena hospodářskou a ekonomickou krizí. Po z počátku neúspěšných opatřeních se vládě podařilo dosáhnout opět ekonomického růstu. Právě důvody tohoto obratu v nepříznivém vývoji jsou hlavním předmětem zájmu autora.

Parlamentní volby v Indii 2009: vítězství Kongresu a druhá vláda Manmóhana Singha

Pavel Maškarinec

Mezi 16. dubnem a 13. květnem se v Indii v pěti fázích (16., 23. a 30. dubna a 7. a 13. května) uskutečnily řádné parlamentní volby do 543členné dolní komory indického parlamentu (Lok Sabha) a více než 716 miliónů indických voličů dostalo možnost rozhodnout na dalších pět let o osudu země. Volby skončily překvapivě výrazným vítězstvím dosud vládnoucího Indického národního kongresu (*Indian National Congress*, INC) a jím vedené Jednotné pokrokové aliance (*United Progressive Alliance*, UPA). INC a jeho spojenci získali 36,70 % hlasů a 262 mandátů a parlamentní většina UPA unikla o pouhých deset mandátů. Největší soupeř kongresu, nacionalistická Indická lidová strana (*Bharatiya Janata Party*, BJP) a jí vedená Národně demokratická aliance (*National Democratic Alliance*, NDA) zaznamenaly další pokles od svého volebního maxima v roce 1999, když obdržely 24,31 % hlasů a 159 mandátů.

Na vzestup vládní koalice doplatil i třetí z volebních bloků, komunisty vedená Třetí fronta, a především v roce 2004 nesilnější strany tohoto bloku Komunistická strana Indie (marxistická) (*Communist Party of India (Marxist)*, CPI (M)) a Komunistická strana Indie (*Communist Party of India*, CPI), které ztratily téměř dvě třetiny mandátů. Na základě povolebních jednání vyjádřilo několik subjektů vnější podporu pokračování vlády Kongresu a staronový premiér Manmóhan Singh (INC) se stal teprve druhým indickým premiérem po Džaváharlálu Nehróvi, jenž dokázal setrvat ve svém úřadu celé pětileté volební období a obhájit svůj post.

Historický vývoj voleb do dolní komory indického parlamentu

Po zisku nezávislosti v roce 1947 stála Indie před otázkou výběru vhodného volebního systému. S perspektivou extrémně etnicky a kulturně rozrůzněné země a jejích regionů byl při výběru zvolen většinový volební systém tzv. „sytém prvního v cíli“ (*first past the post*), přičemž nejdůležitějším důvodem této volby bylo zamezit do co nejvyšší možné míry budoucí fragmentaci v dolní komoře indického parlamentu (Chytilek – Hušek 2004: 68). Členové Lok Sabha jsou tudíž voleni v jednomandátových volebních obvodech relativní většinou hlasů.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

Předpokládaný záměr – zamezit fragmentaci stranického spektra a zajistit formování jednobarevných většinových vlád – dokázal volební systém bezpečně plnit mezi lety 1952 až 1969, resp. 1977 díky tzv. „kongresovému systému“, v rámci něhož dokázal INC, vystupující jako souborná, středová, populistická a nenacionalistická strana, získávat pohodlnou většinu mandátů, aniž by ho podporovala nadpoloviční většina voličů. Působení volebního systému se postupně odrazilo i v řadách protikongresových subjektů a definitivní ukončení „kongresového systému“ přinesly federální parlamentní volby v roce 1977, v nichž byl vládnoucí Kongres poražen nesourodým opozičním blokem Džanty – Lidové strany (*Janata Party*, JP). Heterogenní ideový profil jednotlivých frakcí nově vzniklé aliance, spolu s velkým počtem ambiciózních politiků, ale vedl po volbách k rychlé dezintegraci Džanty a obnovení vlády INC po volbách v roce 1980 (srov. Strmiska 1997: 4-10).

První polovina osmdesátých let byla v Indii charakteristická opětovným vzestupem Kongresu, jehož vrchol vymezily volby v roce 1984, v nichž INC získal téměř polovinu všech hlasů (49,10 %) a 404 z 514 přidělovaných mandátů. Výsledky voleb ovšem byly silně ovlivněny volbám předcházejícím atentátem na premiérku a předsedkyni INC Indíru Gándhiovou. Do čela INC se po smrti Indíry Gándhiové postavil její syn Rádžív a úspěch Kongresu je nutno interpretovat právě v souvislosti s atmosférou silné prokongresové „vlny“ sympatií k zavražděné premiérce a částečně i Rádžívu Gándhímu jako ke členovi a pokračovateli nehruovsko-gándhiovské dynastie,¹ ale také zástupci nového sociálně-politického „modernizačního“ trendu (Strmiska 1997: 11).

Stejně jako v sedmdesátých letech, docházelo i v následujícím desetiletí k přeskupování opozičních sil, usilujících ztělesnit věrohodnou vládní alternativu vůči Kongresu. Mimo stabilního postavení komunistů² vykristalizovali jako hlavní dědicové bývalé Džanty tři seskupení usilující stát se potenciálními jádry protikongresové opozice. Rurálně orientovaná Lidová strana (*Lok Dal*, LKD), pozůstatek „staré“ Džanty – Lidové strany (*Janata Party*, JP) a Indická lidová strana (*Bharatiya Janata Party*, BJP). Úpadek podpory INC spojený s některými tradičními nectnostmi kongresové identity (korupce, nepotismus, apod.) a velkým úplatkářským skandálem v závěru osmdesátých let usnadnil zformování široké protikongresové koalice Národní fronty (*National Front*), jejíž jádro ztělesnila nově utvořená Lidová strana (*Janata Dal*, JD), vzniklá na základě většiny z fragmentované LKD, JP a

¹ Indhíra Gándhiová byla dcerou a Rádžív Gándhí vnukem Džaváharlála Nehru, prvního indického premiéra a prezidenta INC v letech 1947–1964. Nehru v obou funkcích setrval až do svého úmrtí v roce 1964 a byl dosud nejdéle sloužícím indickým premiérem a jednou z klíčových postav indického boje za nezávislost (srov. Štípl 2009: 29-32).

² Podpora CPI (M) je ovšem výrazně regionálně koncentrována v Západním Bengálsku a Kérále, bez větších možností rozsáhlé expanze (Strmiska 1997: 10; Saéz 2001: 166).

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

několika dalších menších uskupení. Vnějšími spojenci Národní fronty se ve volbách 1989 stali i BJP a komunisté a po svém volebním vítězství ustavila Národní fronta menšinovou vládu, podporovanou zvnějšku právě BJP a komunisty vedeným levicovým blokem (srov. Strmiska 1997: 11-12; Strmiska 1999: 46). Vláda premiéra Višvanátha Pratapa Singha se nicméně od počátku opírala o nesourodou parlamentní většinu a její pád, po necelém roce v úřadu, potvrdil, stejně jako v minulosti v případě Džanty, že pouhý „antikongresismus“ nepředstavuje dostatečný základ pro stabilní vládní alternativu ke Kongresu (Strmiska 1997: 13; Strmiska 1999: 47).

V předčasných parlamentních volbách v roce 1991 sehrál významnou roli, stejně jako v roce 1984, atentát na lídra Kongresu. Vlna sympatií k radikálními šrilanskými tamilskými nacionalisty zavražděnému vůdci INC Rádživu Gándhímu (mezi první a druhou etapou voleb) přinesla INC významné zisky a návrat do vládních lavic (srov. Strmiska 1997: 13-14; Strmiska 1999: 47-48). Druhým významným faktorem se stalo nahrazení JD v pozici vládní alternativy vůči INC prohinduistickou BJP a následná pokračující fragmentace JD, která zúžila počet „hlavních“ stran systému na dvě. Na regionální či semiregionální úrovni nicméně nadále bylo možno pozorovat existenci mnoha malých, ale relevantních stran.

Volby 1996 přinesly vítězství BJP, která poprvé získala více mandátů než Kongres, nicméně neschopnost strany získat ke koaliční spolupráci další subjekty vedla ke vzniku vlády třinácti menších stran pod vedením JD, jež dokázala využít tradiční antikongresismus a současně i antagonismus vůči BJP a soustředit kolem sebe široký okruh politických sil levicové, levicově-centristické a regionalistické orientace. Parlamentní většinu ovšem vláda získala pouze díky vnější podpoře INC, který k tomuto kroku přistoupil ve snaze zabránit posílení svého největšího rivala BJP (srov. Strmiska 1997: 15; Strmiska 1999: 49-50).

Před volbami 1998 prošly největší indické strany vlnou stranických secesí. Od Kongresu se oddělily frakce v Biháru, Uttarpradéši a Západním Bengálsku a BJP čelila revoltě v Gudžarátu. Zatímco v případě INC a BJP tyto secese neměly výrazný vliv na celkový potenciál obou stran na celostátní úrovni, mnohem vážnější důsledky měly vnitřní konflikty uvnitř JD. Ty skončily vznikem dvou nových stran a připravily JD o voliče ve dvou ze tří jejích voličských bašt. V Biháru začala působit Bijova lidová strana (*Biju Janata Dal*, BJD), v Uríse Národní lidová strana (*Rashtriya Janata Dal*, RJD) (srov. Strmiska 1999: 52-53) a secese těchto skupin pouze potvrdila již dříve započatý úpadek strany, aspirující v minulosti na pozici jednoho z hlavních pólů indické stranicko-politické soustavy.

Volby 1998 byly významné ještě v jednom ohledu. Přinesly do té doby nepoužitý systém rozsáhlých předvolebních aliancí využitý BJP. Stranou vedená Národní demokratická aliance

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

(*National Democratic Alliance*, NDA) obdržela 252 mandátů (BJP porazila Kongres v poměru 182 ku 141 mandátům) a výsledky voleb potvrdily, že bez ohledu na aktuální distribuci voličských sympatií se v budoucnu vznik vlády zřejmě neobejde bez zapojení regionálních stran. Přesun k aliančním strategiím a koaliční praxi měl dalekosáhlé důsledky rovněž pro interakce mezi jednotlivými subjekty. Potřebu koaliční politiky rozpoznaly nejprve menší strany s limitovaným potenciálem působit na federální scéně jako nezávislé subjekty. Změny se ale dotkly i dvou největších stran, mezi nimiž se především BJP zaměřila na vytváření efektivního systému aliancí jako jediné strategie umožňující jí dominovat na celostátní úrovni (Strmiska 1999: 54). Vláda NDA ovšem neměla dlouhého trvání a 15. dubna 1999 premiér Atal Bihári Vádžpejí (BJP) neuspěl v hlasování o vyslovení důvěry (o jediný hlas) poté, co koalici opustila Všeindická Annádurejova drávidská pokroková federace (*All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam*, AIADMK). Vzhledem k tomu, že ani vůdkyně opozice a prezidentka Kongresu Sonia Gándhiová nebyla schopna sestavit vládu s většinou podporou v parlamentu, vypsala indický prezident Kočeril Ráman Nárájanan nové volby.

Výsledek voleb 1999 přinesl nejhorší výsledek Kongresu v padesátileté historii indických voleb. INC zvítězil co do počtu hlasů (28,30 %), které ale proměnil v pouze 114 mandátů, zatímco BJP premiéra Vádžpejího získala „pouze“ 23,75 % hlasů ale 182 mandátů (stejně jako v roce 1998). Společný zisk aliance NDA 303 mandátů oproti 136 mandátům INC a jeho spojenců navíc umožnil pokračování vlády BJP (srov Saéz 2001: 165-169). Premiér Vádžpejí (BJP) byl současně po Džaváharlálu Nehróvi prvním premiérem, který dokázal obhájit vítězství ve volbách (i když po neúplném funkčním období) a udržet premiérské křeslo. Volby znovu potvrdily, že regionální strany představují rozhodující faktor v udržení stability mnoho-stranických koalic, a to navzdory tomu, že regionalismus byl často zobrazován jako potenciální ohrožení národní jednoty (Saéz 2001: 167-168).

Vláda BJP překvapivě vydržela v úřadě celé funkční období a vypsání voleb na leden 2004 (šest měsíců před řádným termínem) bylo vedeno úmyslem kapitalizovat úspěchy vlády na ekonomickém a zahraničně-politickém poli; indický HDP vzrostl ve třetím čtvrtletí roku 2003 o 10,4 % a pozitivním vývojem prošly rovněž mezinárodní vztahy s USA a Pákistánem. BJP napomáhala i reputace premiéra Vádžpejího jako umírněného a státnického politika, jehož osobnost do jisté míry vyvažovala image extrémistické strany, již BJP získala v průběhu 90. let díky své nábožensko-nacionalistické ideologii (Spary – Wyatt 2006: 398-399).

Volby 2004 skočily drtivou porážkou BJP a její aliance NDA, která (v odlišném složení než v roce 1999) ztratila více než třetinu mandátů; samotná BJP získala 22,16 % hlasů a přišla o

téměř čtvrtinu mandátů (138 oproti 182 mandátům v roce 1999). Poklesu hlasů se nevyhnul ani Kongres. V jeho případě ovšem 26,56 % hlasů znamenalo zisk 145 poslaneckých křesel, což představovalo nárůst o 34 mandátů a odpoutání z historického dna z roku 1999. Důležitými se volby v roce 2004 staly i pro strany Levicové fronty, které zaznamenaly významné zisky ve svých regionálních baštách Kérale a Západním Bengálsku, kde získaly 61 mandátů proti pouhým 18 z voleb před pěti lety. Výsledek voleb ale nezaručil NDA většinu v parlamentu a do rozhodujícího postavení se dostaly právě strany Levicové fronty a především CPI (M) jako nejsilnější subjekt tohoto bloku s 43 mandáty. Pro strany levicového tábora bylo z ideových důvodů obtížně představitelné spojenectví s BJP, a i přes spory jednotlivých levicových subjektů s Kongresem, převážil motiv odstavit po šesti letech BJP od moci a Levicová fronta zvnějšku podpořila vládu UPA (srov. Spary – Wyatt 2006: 403).³

Vláda Kongresu dokázala zůstat ve funkci celé volební období a přečkala i hlasování o nedůvěře v roce 2008, kdy se k opozici přidali i komunisté, kteří do té doby vládu INC podporovali, výměnou za ústupky v ekonomické a sociální oblasti (kvůli komunistům např. Singhův kabinet nepřistoupil k plánované deregulaci pracovního trhu a privatizaci ziskových státních podniků). Důvodem stažení podpory vlády ze strany komunistů se stalo uzavření dohody o jaderné spolupráci mezi Indií a Francií a USA v roce 2008 a trvalá zahraničně-politická orientace indické administrativy na USA.

Volební kampaň

Již předvolební kampaň v roce 2004 byla svědkem významných změn ve volebních strategiích dvou nejsilnějších indických stran. Kongres uznal, že již nadále není sám schopen získat většinu v parlamentu, přistoupil na strategii širokých aliancí a současně dokázal do své aliance „přetáhnout“ několik bývalých spojenců BJP, nespokojených s jejich účastí ve vládě premiéra Vádžpejiho. Naproti tomu vládní BJP se v kampani zaměřila na ekonomické otázky a pokusila se zužitkovat ekonomický vzestup země pod heslem *Zářící Indie (India Shining)*. Tato strategie se ovšem stala cílem tvrdých útoků ze strany opozice, obviňující BJP ze snahy podbízet se zájmům střední třídy na úkor zesilování chudoby ve venkovských oblastech. Kongres výslovně zdůraznil, že pokud se vrátí k moci, bude méně agresivní v prosazování tržních reforem a spolu se snahou podporovat další pokračování ekonomického růstu bude důrazněji usilovat o prosazování rovnosti. Stejně jako již mnohokrát v minulosti postavil INC do popředí téma nehruovsko-gándhiovské dynastie. V čele Kongresu stála Sonia

³ Mimo strany levicové fronty vládu UPA zvnějšku podporovaly rovněž Strana utlačovaných mas (*Bahujan Samaj Party*, BSP), Socialistická strana (*Samajwadi Party*, SP) a Kéralský kongres (*Kerala Congress*, KEC).

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

Gándhiová (manželka bývalého premiéra Rádžíva Gándhího), poprvé kandidoval i její syn Ráhul a dcera Prijanka se aktivně zapojila do předvolební kampaně (Spary – Wyatt 2006: 400).

Volební kampaň v roce 2009 se do určité míry stala soubojem premiérských kandidátů INC a BJP. Kongres postavil jako svého kandidáta dosavadního premiéra Manmóhana Singha, umírněně vystupujícího administrátora, široce respektovaného za uvolnění indické ekonomiky. Singh, jenž nikdy nebyl členem Lok Sabha a v současnosti zasedá v horní komoře indického parlamentu, se nicméně stal terčem kritiky, že s ohledem na svou politickou budoucnost příliš podléhá vlivu prezidentky Kongresu Sonii Gándhiové. Proti Singhovi stanul matador indické politiky Shri Lal Krishna Advani (BJP), který spolu s bývalým premiérem Vádžpejím stál za vzestupem BJP z marginální formace do pozice jedné z hlavních stran systému (Sadanandan 2009: 658-659).

Hlavními tématy volební kampaně 2009 se staly dvě otázky. Jak zabezpečit pokračování růstu indické ekonomiky a jak ochránit Indii před terorismem a extremismem (Sadanandan 2009: 659). Do čela kampaně UPA se postavili premiér Singh, prezidentka Kongresu Sonia Gándhiová a její syn Ráhul, kteří během kampaně projeli celou zemi. Kongres v kampani zdůraznil základní hodnoty ideologie strany – sekularismus, nacionalismus, sociální spravedlnost a ekonomický růst pro všechny, zejména nejslabší vrstvy společnosti. Stejně jako v předchozích volbách postavil Kongres i v roce 2009 do popředí téma nehuovsko-gándhiovské dynastie a jejich úspěchů při správě země (INC 2009: 1-3).

Kongres v kampani neopomněl připomenout úspěchy dosažené za jeho pětileté vlády, během níž umožnil pět let trvající ekonomický růst, rozšířil vládní výdaje do zdravotnictví, vzdělávání, zemědělství a rozvoje venkova a infrastruktury (především železnice). Za hlavní úspěchy své vlády označil zejména program poskytující stodenní právní garanci zaměstnanosti pro vesnické domácnosti hledající zaměstnání v programech veřejných prací, spuštění programu zvyšujícího dostupnost zdravotní péče na venkově, odepsání dluhů farmářům, celkové posílení slabších vrstev společnosti,⁴ největší daňovou reformu v posledním půlstoletí (zavedením daně z přidané hodnoty namísto složitého systému daní z obratu) a přislíbil dále prohloubit tyto programy (INC 2009: 6-7, 17).

⁴ Jako programy ulehčující život nejslabším indickým vrstvám INC uvedl: a) program přiznávající tradičním lesním kmenům pozemková práva nad územím, jež obdělávají; b) rezervaci míst ve státní správě pro studenty ze sociálně slabých rodin; c) přijetí zákona na ochranu žen před domácím násilím; d) přijetí zákona umožňujícího ženám rovný přístup k dědictví majetku; e) výrazné rozšíření stipendijních programů pro sociálně znevýhodněné skupiny v přístupu k vysokoškolskému studiu (INC 2009: 7).

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Programové priority Kongresu pro období 2009–2014 tvořily zejména nulová tolerance k terorismu,⁵ přijetí zákona zajišťujícího právo na stravu pro rodiny žijící pod hranicí chudoby a celkově vysoký důraz na zlepšení podmínek života nejslabších skupin obyvatelstva (srov. INC 2009: 10-14). V mezinárodních vztazích Kongres zdůraznil uzavření dohod o mírovém využití atomové energie s USA, Ruskem, Francií a Kazachstánem a ochotu posilovat mírové vztahy a blízké ekonomické vztahy s Pákistánem (INC 2009: 8, 19).

Ve vztahu ke svým soupeřům Kongres prohlásil, že jím zastávaný sekulární a liberální nacionalismus má rovné místo pro všechny a je inkluzivní vizí, spoléhající na politiku konsenzu a spolupráce, oproti politice BJP, již INC označil za svárlivou a rozvratnickou a úzký (komunální) nacionalismus BJP, založený na odmítání různorodosti indické společnosti, za vylučující široké sektory indické společnosti. Třetí Frontu Kongres nazval spolkem oportunistických stran, bez jakékoliv konzistence, čitelnosti, kompetence a odpovědnosti, nenabízející politickou alternativu, ale sloužící pouze personálním ambicím politiků, odmítajících převzít odpovědnost za vládu. Kritice neušla ani dle INC proklamovaná sekularita stran Třetí fronty, protože právě tyto strany podle Kongresu představují hlavního viníka vzestupu BJP, v důsledku jejich předešlé spolupráce (INC 2009: 3-4).

Předvolební kampaň BJP vedli premiérský kandidát strany Advani a premiér Gudžarátu Narendra Modi a kampaň strany se více soustředila na bezpečnostní otázky. BJP obvinila Kongres ze selhání v otázce zajištění bezpečnosti země a slíbila posílit protiteroristické zákony a bezpečnostní a zpravodajské složky a zavést celonárodní identifikační průkazy. Do průběhu kampaně BJP výrazně zasáhlo vystoupení Varuna Gándhího (vzdáleného bratrance Ráhula Gándhího) kandidujícího za BJP v Uttarpradéši. Varun Gándhí otevřeně prohlásil, že „pokud někdo vztáhne ruku na hinduisty, bude mu ruka useknuta“, a i přesto, že později prohlásil, že jeho výrok byl dezinterpretován, byl zatčen a propuštěn až po složení kauce. Přes široce rozšířené výtky podpořila BJP Varunovu kandidaturu a znovu oživila obavy, že upadá do hinduistického šovinismu (Sadanandan 2009: 659; IBN Politics com, 17. 3 2009).

BJP v kampani rovněž zaútočila na Kongres tvrzením, že za jeho vlády nedošlo k výraznějšímu zlepšení postavení nejslabších vrstev obyvatelstva. Podle BJP byl Manmóhan Singh nejslabším premiérem v historii země a jeho kabinet nedokázal účinně bojovat s narůstajícím terorismem, korupcí, inflací a nezaměstnaností. BJP zdůraznila nárůst

⁵ Za hlavní nebezpečí v boji proti terorismu Kongres označil náboženskou polarizaci vlastní BJP (INC 2009: 4).

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

osob žijících pod hranicí chudoby a přislíbila, že pokud se dostane k moci, zaměří se na vytvoření nových pracovních míst, k čemuž využije masivní investice do infrastrukturních projektů a nápravy zemědělství a usnadní přístup k úvěrům pro průmyslové podniky. Jako další recepty pro růst ekonomiky BJP představila snížení daní a snahu zajistit navrácení 150 milionů USD, které indické společnosti nelegálně vyvedly do švýcarských bank a dalších daňových rájů, a použít tyto zdroje k navýšení veřejných výdajů (BJP 2009).

BJP slíbila zajistit bezpečnost všech občanů před útoky teroristů. V zahraniční politice se strana přihlásila k potřebě posílit strategické vztahy USA, Ruskem, zeměmi Středí Asie, EU, západoasijskými státy a národy jihovýchodní Asie, vyřešit hraniční spory s Čínou, nicméně důrazně odmítla pokračovat v jednáních s Pákistánem dokud tato země nerozbije teroristickou infrastrukturu na svém území, nezapojí se aktivně do boje proti teroristickým organizacím, nepřestane využívat přeshraniční terorismus jako nástroj státní politiky, neustane s využíváním třetích zemí pro útoky na indické území a nepředá do Indie osoby zapojené do teroristických útoků spáchaných na indickém území. BJP se rovněž přihlásila k politice sociální spravedlnosti, ale namísto sledování politik založených na identitě (prosazovaných INC), které dle jejího názoru nevedly ke zlepšení postavení nejchudších vrstev společnosti, se zaměřit na materiální vzestup těchto skupin pomocí rozvoje podnikatelských a obchodních příležitostí pro tyto skupiny tak, aby sociální diverzita indické společnosti našla svůj odraz i v ekonomické sféře (BJP 2009).

Komunisté obvinili INC i BJP z obohacování zámožných vrstev indické společnosti na úkor chudých a slíbili zdvojnásobit veřejné výdaje, posílit vládní řetězec zásobování základními potravinami a zvýšit dotace na zemědělskou výrobu. Komunisté současně přislíbili bojovat proti náboženskému a kastovními násilí, ukončit neoliberalní ekonomické politiky vlád INC a BJP a přerušit strategické vztahy Indie a USA (Sadanandan 2009: 659).

Pokud se zaměříme na předvolební průzkumy, můžeme pozorovat, že ani jeden z bloků se před volbami nepřibližoval zisku parlamentní většiny, umožňující sestavení většinové vlády. S blížícími se volbami navíc docházelo k přibližování obou hlavních bloků a jejich zisky oscilovaly na hranici 200 mandátů. Vzestup byl patrný u levicových stran, naproti tomu strany, jež před volbami zformovaly čtvrtý volební blok – SP, RJD a Lok Janshakti Party (LJNSP) ztrácely.⁶ Zatímco tedy předvolební průzkumy slibovaly levicovým stranám o více než dvě třetiny mandátů více než v roce 2004, v případě SP, RJD a LJNSP naopak počet

⁶ SP, RJD a LJNSP se nepřipojili k UPA (RJD a LJNSP byly členy UPA ve volbách 2004, zatímco SP nebyla v roce 2004 členem žádného z bloků) ve snaze posílit svou vyjednávací pozici v povolebním vyjednávání s INC, nicméně v průběhu celé kampaně všechny tři strany nepřestaly zdůrazňovat podporu UPA před NDA.

mandátů pouze těsně překročil polovinu mandátů, jimiž tyto strany disponovaly po volbách před pěti lety. Vyrovnaný střet nabízel i souboj o pozici nejsilnější indické strany. Předvolební průzkumy se přikláněly k těsnému vítězství Kongresu vedenému Soniou Gándhiovou, ale na druhé straně si INC před BJP udržoval pouze těsný náskok, nepřevyšující deset mandátů, a ani rozdíl obou stran oproti volbám 2004 nepřekračoval tuto hranici. Průzkumy současně naznačovaly výrazný propad CPI (M) a skutečnost, že komunisté zřejmě neobhájí pozici třetí strany, na niž vedle CPI (M) aspirovaly rovněž SP a Strana utlačovaných mas (*Bahujan Samaj Party*, BSP) – čtvrtá a šestá strana z voleb 2004, zatímco RJD (páté straně z roku 2004) předpovídaly průzkumy, stejně jako komunistům, významný propad.

Tabulka 1: Vývoj volebních preferencí 5. 3. – 17. 3. a 26. 3. – 3. 4.

5. 3. – 17. 3.							
UPA	210	NDA	184	Třetí fronta	96	Čtvrtá fronta	47
INC	144	BJP	137	CPI (M)	25	SP	30
DMK	24	JD (U)	16	BSP	21	RJD	11
AITC	13	SHS	12	TD	14	LJNSP	6
NCP	13	RLD	6	AIADMK	9		
Ostatní	16	SAD	6	BJD	9		
		AGP	6	JD (S)	5		
		Ostatní	1	Ostatní	13		
26. 3. – 3. 4.							
UPA	203	NDA	191	Třetí fronta	104	Čtvrtá fronta	38

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

INC	155	BJP	147	CPI (M)	25	SP	28
DMK	15	JD (U)	22	BSP	26	RJD	6
AITC	13	SHS	9	TD	13	LJNSP	4
NCP	11	RLD	3	AIADMK	9		
Ostatní	9	SAD	5	BJD	9		
		AGP	4	JD (S)	2		
		Ostatní	1	Ostatní	20		

Zdroj: <http://blogs.outlookindia.com/default.aspx?ddm=10&pid=1649&eid=5;>
<http://news.outlookindia.com/item.aspx?657981>

Celostátní výsledky voleb

Před vlastním popisem výsledků voleb je nutné věnovat krátce pozornost způsobu vzniku indických volebních aliancí. Charakteristickým rysem vytváření předvolebních spojení je především výrazné přeskupování jednotlivých bloků před každými volbami. Podobně jako došlo k přeskupení aliancí před volbami v roce 2004 (srov. Spary – Wyatt 2006: 400), zaznamenaly alianční bloky INC (UPA), BJP (NDA), ale i Levicové fronty, významné změny ve svém složení i v roce 2009. V tomto ohledu dosáhly obě z hlavních stran odlišného úspěchu. Kongres dokázal do UPA v roce 2009 zapojit i svého dřívějšího rivala ze Západního Bengálska Všeindický Trinamool kongres (*All India Trinamool Congress*, AITC), a z dalších stran Národní konferenci Džammú a Kašmíru (*Jammu and Kashmir National Conference*, JKN) v Džammú a Kašmíru, Stranu národního kongresu (*National Congress Party*, NCP) v Maháráštre, Drávidskou pokrokovou federaci (*Dravida Munnetra Kazhagam*, DMK) v Tamilnádu nebo Džarkhandskou osvobozenickou frontu (*Jharkhand Mukti Morcha*, JMM) v Džarchandu, přičemž otevřená zůstala povolební spolupráce INC s nejsilnějšími stranami z voleb 2004 v Biháru (RJD) a Uttarpraděši (SP). Naproti tomu snaha BJP udržet koalici NDA ve složení z roku 2004 se setkala s menším úspěchem. Mezi lety 2002–2007 NDA opustili AITC, DMK, NCP a LJSP z nichž se část připojila k UPA a další z dřívějších spojenců strany BJD v Urise a Telugská země (*Telugu Desam*, TD) v Ándhrapraděši se připojili ke komunistům vedené Třetí frontě. Mezi hlavní důvody, proč

tyto strany odmítly pokračovat ve spolupráci s BJP, byly např. proti-muslimský pogrom v BJP ovládaném Gudžarátu, násilí proti křesťanům ze strany hinduistických skupin v Uríse, nebo útoky hinduistických členů civilní stráže v BJP ovládané Karnátace (srov. Sadanandan 2009: 659). Právě kvůli podobným incidentům, spolu s xenofobní rétorikou BJP, totiž regionální strany přicházely o rozhodující hlasy, zvláště u muslimské populace.

Oficiální výsledky voleb do 15. Lok Sabha byly vyhlášeny nedlouho poté, co se ve středu 13. května 2009 uzavřely volební místnosti. 15. května byla zveřejněna data o volební účasti a o den později jména vítězných kandidátů. Volby se uskutečnily ve 29 federativních státech a 6 svazových teritoriích a kandidovalo v nich 8070 kandidátů, z nichž pouze 556 bylo žen (6,89 %) (EIC 2009: 3). Volební účast dosáhla 58,21 % a její výše se výrazněji neodchýlila od úrovně participace dosahované v předešlém dvacetiletí.

Tabulka 2: Volební účast ve volbách do Lok Sabha 1991–2009 (v %)

Rok	1991	1996	1998	1999	2004	2009
Volební účast	56,73	57,94	61,97	59,99	58,07	58,21

Zdroj: Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>)

Pokud se pokusíme krátce přiblížit hodnoty volební účasti v jednotlivých federálních státech, ukazuje se, že omezení pohledu na celostátní úroveň, zastírá výrazné regionální odlišnosti. Zatímco v několika severovýchodních indických státech přesáhla volební účast 80 % (Nágaland, Sikkim, Tripura, Západní Bengálsko) nebo 70% hranici (Manípur), případně se této úrovni těsně přiblížily (Arunáčalpradéš, Ásám) a podobně 70% hranici překročily na jihu ležící státy Ándhrapradéš, Kérala a Tamilnádu, pod 50% hranici zůstaly na severu země sousedící Bihár a Uttarpradéš, Gudžarát rozprostírající se od západního pobřeží indického subkontinentu do středu země, a vůbec nejhorší volební účast byla dosažena v nejsevernějším indickém státu Džammú a Kašmír (39,67 %), kde separatisté, bojující od roku 1989 za nezávislost Kašmíru, opětovně vyzvali občany k bojkotu voleb.

Z hlediska vývoje trendu volební účasti v jednotlivých svazových státech mezi volbami 2004 a 2009 ve dvou třetinách z nich nepřevýšily změny ve volební účasti 5% hranici (nebo pouze těsně). Ze států, kde lze identifikovat výraznější proměny voličského chování vystupuje severovýchod země, tedy oblast, kde se zároveň nacházejí státy s nejvyšší voličskou účastí. V tomto regionu se změny ve volební účasti pohybovaly mezi 10–20 % v pozitivním i negativním směru. Nejvyšší vzestup byl dosažen v Tripuře (+17,37 %), již tento nárůst

postavil na druhé místo ze všech indických svazových států a teritorií, následován státy Arunáčalpraděš a Meghalaja (oba +11,69 %). Na opačnou stranu se zařadily Mizóram (–11,80 %) a Manípur (–9,75 %). Všechny tyto státy přitom spojuje to, že se jedná o jedny z vůbec nejmenších indických států, podobně jako severně ležící Čandígarh (+14,37 %). Naproti tomu proměny participace v lidnatějších státech byly pouze ojedinělé a zasáhly pouze tři státy – Paňdžáb (+8,16 %) a Bihár (–13,55 %) na severu a Tamilnádu (+12,17 %) na jihu země.

Tabulka 3: Volební účast ve volbách do Lok Sabha 2004 a 2009 ve svazových státech a teritoriích (v %)

Státy	2009	Státy	2009	Státy	2009	Státy	2009	Teritoria	2009
	2004		2004		2004		2004		2004
Ándhrapraděš	72,62	Himáčalpraděš	58,40	Meghalaja	64,38	Tamilnádu	72,98	Andamany a Nikobary	64,16
	69,95		59,71		52,69		60,81		63,66
Arunáčalpraděš	68,04	Džammú a Kašmír	39,67	Mizóram	51,80	Tripura	84,45	Čandígarh	65,51
	56,35		35,20		63,60		67,08		51,14
Ásám	69,50	Karnátaka	59,17	Nágáland	89,99	Uttarpraděš	47,75	Dádra a Nagarhavéli	71,57
	69,11		65,14		91,77		48,16		69,04
Bihár	44,47	Kérala	73,33	Urísa	65,31	Západní Bengálsko	81,41	Daman a Diú	71,32
	58,02		71,45		66,06		78,04		70,16
Góa	55,28	Madhjapraděš	51,16	Paňdžáb	69,75	Čhattisgarh	55,29	Hlavní město Dilí	51,84
	58,77		48,09		61,59		52,09		47,09

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Gudžarát	47,89	Maháráštra	50,72	Rádžasthán	48,39	Džarchand	51,11	Lakšadvíp	85,90
	45,18		54,38		49,97		55,69		81,52
Harijána	67,48	Manípur	77,16	Sikkim	83,75	Uttarakhand	53,33	Pondičéri	79,74
	65,72		67,41		77,95		48,07		76,07

Zdroj: Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>)

Celostátní výsledek voleb do 15. Lok Sabha přinesl, s ohledem na těsné rozdíly v předvolebních průzkumech, výrazné překvapení. Kongres navýšil svou podporu o 2,02 % hlasů na 28,55 %, ale ty proměnil ve 206 mandátů, tj. o 61 více než v roce 2004. Vzestup v počtu mandátů zaznamenaly i téměř všichni alianční spojenci INC, ale v první řadě AITC, který obdržel 19 mandátů, tj. o 17 mandátů více než v roce 2004, kdy kandidoval v aliančním bloku s BJP. V rámci UPA si silné postavení z roku 2004 zachovala DMK, jež navýšila svůj zisk o dva mandáty na 18 a NCP, která si udržela 9 mandátů. Další členové UPA již získali pouze 3 a méně mandátů.

Zatímco pro INC skončily volby výrazným úspěchem, naposledy získal Kongres více než 200 mandátů v roce 1991 a od té doby se jeho podpora pohybovala na úrovni 140 mandátů, druhé z hlavních indických stran přinesly volby jednoznačnou prohru. BJP ztratila 3,36 % hlasů a 18,80 % obdržených hlasů znamenalo nejhorší výsledek strany od roku 1991, kdy BJP nahradila v pozici vládní alternativy vůči Kongresu JD. Pokles voličské přízně se odrazil i v počtu získaných křesel a i v tomto ohledu kleslo zastoupení BJP v dolní sněmovně až pod úroveň roku 1991. Pohled na výsledek spojenců BJP ukazuje, že téměř všechny subjekty kandidující v rámci NDA zaznamenaly ztrátu voličů a zlepšení oproti volbám z roku 2004 dosáhly pouze Lidová strana (spojená) (*Janata Dal (United)*, JD (U)), jež dokázala i při ztrátě 0,83 % hlasů navýšit počet mandátů z 8 na 20, podobně Národní lidová strana (*Rashtriya Lok Dal*, RLD) přes úbytek 0,19 % hlasů obdržela 5 mandátů oproti 3 v roce 2004 a relativním úspěchem skončily volby i pro Vojsko Šivovo (*Shivsena*, SHS), které získalo 11 křesel a ztratilo pouze jediný mandát.

Tabulka 4: Mandáty a hlasy INC a BJP ve volbách do Lok Sabha 1991–2009

Rok	INC		BJP		INC + BJP	
	Mandáty	Hlasy (%)	Mandáty	Hlasy (%)	Mandáty	Hlasy (%)
1991	232	36,26	120	20,11	352	56,37
1996	140	28,80	161	20,29	301	49,09
1998	141	25,82	182	25,59	323	51,41
1999	114	28,30	182	23,75	296	52,05
2004	145	26,56	138	22,16	283	48,72
2009	206	28,55	116	18,80	322	47,35

Zdroj: Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>)

Zajímavý trend ukazuje i pohled na společné výsledky obou hlavních stran od roku 1991. Zde lze na jedné straně pozorovat téměř setrvalý pokles podpory INC a BJP, potvrzující vzestupnou přítomnost regionálních stran, nicméně na druhé straně výrazný úspěch Kongresu v roce 2009 zastavil trend ve snižování počtu mandátů, jež společně drží dvě hlavní strany systému. Z hlediska výsledku dvou hlavních aliančních bloků dosáhla v roce 2009 jednoznačného vítězství Kongresem vedená UPA, která obdržela 36,70 % hlasů a 262 mandátů. I přes navýšení počtu křesel o 40 křesel ale unikl UPA o 10 mandátů zisk parlamentní většiny. Naproti tomu NDA zaznamenala nejhorší výsledek do roku 1999, kdy BJP tuto alianci poprvé vytvořila, a ztráta 30 mandátů a celkový zisk 159 mandátů znamenal ztrátu téměř poloviny mandátů, jimiž tato aliance disponovala po volbách v roce 1999.

Na vzestup Kongresu výrazně doplatily strany Třetí fronty a zejména její vůdčí síla CPI (M), jež dosáhla nejhoršího volebního výsledku v historii strany od roku 1967, kdy se začala

účastnit voleb.⁷ Levicové strany nenaplnily potenciál přisuzovaný jim předvolební průzkumy, CPI (M) při ztrátě pouhé jedné třetiny procenta hlasů přišla o 27 ze svých 43 mandátů a přenechala vůdčí místo v levicovém bloku BSP, jež posílila o dva mandáty na 21. Celkové posílení Třetí fronty se tak uskutečnilo pouze díky stranám, které v roce 2004 nebyly členy tohoto bloku. Od výše zmíněné BSP, stojící v roce 2004 mimo bloky, přes BJD a Všeindickou Annádurejovou drávidskou pokrokovou federací (*All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam*, AIADMK) (14, resp. 9 mandátů) kandidujících v roce 2004 v alianci s BJP, až po TD s 6 mandáty, jež stejně jako BSP neparticipovala v roce 2004 v žádném z bloků. Porážkou skončily volby i pro druhého zástupce komunistů. CPI ztratila 6 ze svých 10 mandátů a pokud bychom započítali pouze výsledky subjektů, jež byly součástí levicové aliance i v roce 2004, získala by Třetí fronta pouhých 24 mandátů oproti 61 z roku 2004.

Ze stran, jež před volbami zformovaly čtvrtý blok, výrazněji uspěla pouze SP, která získala 23 mandátů, zatímco RJD pouhé 4 a LJNSP dokonce vůbec žádný. Strategie SP, RJD a LJNSP získat kandidaturou mimo blok UPA vyšší podporu a navýšit svůj koaliční potenciál pro povolební vyjednávání s Kongresem tak skončila těžkou porážkou. Zatímco po volbách v roce 2004 tyto strany disponovaly společně 64 mandáty, o pět let později se jejich zastoupení zúžilo na 27 mandátů, přičemž SP ztratila 13 a RJD dokonce 20 mandátů.

Teritoriální podpora indických politických stran

K význačným rysům indického volebního klání patří výrazná variabilita úspěšnosti politických stran napříč indickými svazovými státy. Jak uvádí Anoop Sadanandan je potřeba i na volby v roce 2009 nahlížet především jako na sérii několika odlišných soutěží, probíhajících na úrovni jednotlivých států, spíše než na jedinou celonárodní soutěž a podobně je nutné výsledky voleb interpretovat tak, že jsou ovlivňovány především regionální dynamikou spíše než celonárodními trendy. Jsou to totiž právě státy, v nichž INC a BJP musí ve snaze zvítězit přizpůsobovat svojí ideologii regionálním zájmům, spojovat se s bývalými nepřáteli a navazovat nové vztahy (Sadanandan 2009: 659). Strana, jež nejlépe dokáže uspět v tomto úsilí a přizpůsobit mu svou strategii, je pak zpravidla subjektem, který vítězí v boji o většinu křesel v dolní komoře indického parlamentu a získává možnost zformovat vládu.

Pokud se pokusíme nastínit rozložení podpory dvou hlavních aliancí v indických státech klasifikovaných do čtyř širších regionů, ukazuje se, že v roce 2004 ztratila NDA ve všech regionech, ale zejména na jihu země, kde šla ztráta NDA právě na úkor vzestupu UPA a

⁷ CPI (M) vznikla v roce 1964 v důsledku rozkolu v Komunistické straně Indie na ortodoxní „pravice-oportunistické“ prosovětské (CPI) a pročínské „levicové“ křídlo, jež se ustavilo jako CPI (M) (srov. Strmiska 1997: 7).

samotného INC. Podobně si aliance vyměnily zrcadlově podporu na západu země, zatímco výrazný pokles NDA i BJP v severním hindském pásu využily regionální (kastovní) strany, které zde získaly většinu mandátů po NDA, a nepřipustily dominanci Kongresu. Zatímco v roce 1999 zvítězila v největším indickém státu Uttarpradéši BJP s 29 mandáty před SP (26) BSP (14) a INC (10) v roce 2004 zde BJP nahradila INC v pozici čtvrté strany s 10 mandáty, zatímco první dvě místa obsadily SP a BSP s 35, resp. 19 mandáty a třetí skončil Kongres s 9 mandáty. Vzestup UPA na východě země (především v Biháru a Džarchandu) byl založen na spojení s regionální RJD, jež v obou státech získala o 17 mandátů více než v roce 1999 (srov. Spary – Wyatt 2006: 401-402). Výrazný propad NDA z roku pokračoval i v roce 2009, a nejvýrazněji se projevil právě na severu země, v minulosti tradiční baště BJP, kde se podpora aliance těsně přiblížila jižním státům, v nichž BJP tradičně vykazuje malou schopnost oslovovat voliče.

Tabulka 5: Regionální distribuce mandátů aliancí UPA a NDA ve volbách do Lok Sabha 1999–2009⁸

	Sever*		Východ**		Západ***		Jih****		Celkově	
	UPA	NDA	UPA	NDA	UPA	NDA	UPA	NDA	UPA	NDA
2009	101	28	26	55	49	54	86	22	262	159
2004	46	49	55	50	41	65	80	25	222	189
1999	30	77	30	74	28	79	48	73	136	303
Rozdíl 04–09	+55	–21	–29	+5	+8	–11	+6	–3	+40	–30
Rozdíl 99–04	+16	–28	+25	–24	+13	–14	+32	–48	+86	–114

⁸ Složení aliancí mezi volbami není totožné a odpovídá složením těchto aliancí v jednotlivých volbách.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Rozdíl 99–09	+71	-49	-4	-19	+21	-25	+38	-51	+126	-144
* Harijána; Himáčalpraděš; Džammú a Kašmír; Pandžáb; Rádžasthán; Uttarpraděš; Uttarakchand; Čandígarh; Svazové teritorium hlavního města Dilí; Sikkim; Tripura; Západní Bengálsko										
** Bihár; Čhattisgarh; Džárcchand; Arunáčalpraděš; Ásám; Manípur; Meghalaja; Mizorám; Nágsko; Urísa										
*** Madhjápraděš; Góa; Gudžarát; Maharáštra; Dádra a Nagarhavéli; Daman a Diú										
**** Ándhrapraděš; Karnátaka; Kérala; Tamilnádu; Andamany a Nikobary; Lakadivy; Pondičéri										

Zdroj: Spary – Wyatt 2006: 402; Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>); vlastní výpočet

Pohled na vzájemné srovnání zisků a ztrát jednotlivých bloků znovu potvrzuje důležitost regionálních stran v indické politice. Zde vystupuje především sever země, kde vzájemné ztráty a zisky hlavních bloků zřetelně nejsou srovnatelné a spíše než o vzájemný souboj UPA a NDA se v těchto státech jedná o střet jednoho z hlavních bloků se zde působícími regionálními subjekty. Podobná situace jako na severu země panuje i v jižních státech, naproti tomu v západních státech je situace naprosto opačná a právě zde šel téměř celý pokles NDA ve volbách 2004 a 2009 na úkor UPA podobné konstatování lze vyslovit o výsledku voleb ve východních státech v roce 2004.

Z hlediska regionálních zisků hlavních aliancí zaznamenala UPA v roce 2009 významný úspěch v severním hindském pásu, přičemž byl to právě sever země, kde měl Kongres v minulosti problémy s oslovováním voličů. UPA navýšila na severu země počet mandátů o 55 oproti roku 2004 a ve srovnání s rokem 1999 dokonce o 71. Naproti tomu podpora NDA na severu země poklesla až téměř na úroveň jižních států a celá zdejší ztráta NDA (21 mandátů) šla na úkor BJP, jež zde získala pouhých 19 mandátů, tj. méně než na jihu, kde obdržela svých „obvyklých“ 20 mandátů. Naproti v případě nových mandátů UPA na severu země šly dvě třetiny na vrub Kongresu, jenž zde od roku 1999 téměř ztrojnásobil své zastoupení. Jedinou z oblastí, kde se NDA podařilo navýšit zastoupení, se staly východní státy, tedy jediný region, kde v roce 2009 ztratila UPA. Ztrátu UPA v tomto regionu je nicméně třeba analyzovat blíže, protože ztráta 29 mandátů v těchto státech šla do velké míry na úkor RJD a LJNSP, jež se před volbami rozhodly neúčastnit volební aliance s INC. Naproti tomu samotný Kongres si ve východních státech udržel 23 mandátů, nicméně

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

východ země i nadále zůstává oblastí s nejnižší podporou strany. Ústup NDA, resp. BJP potvrdily i výsledky v západních státech, kde se samotný Kongres i UPA jako celek téměř vyrovnaly svému hlavnímu rivalovi, přestože ještě v roce 1999 v těchto oblastech nedosahovaly ani polovičních zisků. Výsledky na jihu země pak potvrdily zdejší dominanci Kongresu, který zde získal dalších 15 mandátů a celkově 63 z 86 mandátů UPA, tj. trojnásobně více než BJP.

Tabulka 6: Regionální distribuce mandátů INC a BPJ ve volbách do Lok Sabha 1999–2009

	Sever*		Východ*		Západ*		Jih*		Celkově	
	INC	BJP	INC	BJP	INC	BJP	INC	BJP	INC	BJP
2009	79	19	23	34	41	43	63	20	206	116
2004	43	40	23	27	31	53	48	18	145	138
1999	31	65	20	34	28	64	35	19	114	182
Rozdíl 04–09	+36	–21	0	+7	+10	–10	+15	+2	+61	–22
Rozdíl 99–04	+12	–25	+3	–7	+3	–11	+13	–1	+31	–44
Rozdíl 99–09	+48	–46	+3	0	+13	–21	+28	+1	+92	–66
* Rozdělení svazových a států a teritorií viz Tabulka 5										

Zdroj: Spary – Wyatt 2006: 402; Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>); vlastní výpočet

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Pohled na úroveň jednotlivých svazových států a teritorií ukazuje, že Kongres dokázal navýšit počet mandátů v 17 z nich a ztrátu zaznamenala v pouze 8. Naproti tomu BJP ztratila v 11 a navýšila tisky v pouze 9 státech. Důležitější se ovšem jeví pohled do konkrétních států, kde došlo k několika velkým překvapením. Zatímco BJP dokázala výrazněji navýšit podporu pouze v Džarchandu a Biháru (po 7 mandátech) a značně ztratila v Rádžasthánu (–17), Madhjadpradéši (–9) a Uríse (–7), INC výrazně navýšil zisky v Rádžasthánu (+16), Kérale (+13), Uttarpradéši (+12), Madhjadpradéši (+8), Paňdžábu (+6) a významněji ztratil pouze v Džarchandu (–5). INC tak dokázal výrazně uspět i v několika severních státech, kde dosud postrádal silnější zastoupení, a do jisté míry se mu podařilo překreslit politickou mapu Indie.

Z dalších stran zaznamenal výrazný úspěch alianční spojenec Kongresu AITC v Západním Bengálsku, kde ke svému jedinému mandátu z roku 2004 přidal dalších 18 a nahradil na místě nejsilnější strany CPI (M), jež přišla o 17 ze svých 26 mandátů, a výrazný propad komunisté zaznamenali rovněž v Kérale, kde převážně na úkor INC přišli o 8 mandátů. Za drtivou porážkou CPI (M) v Západním Bengálsku, jejich tradiční baště, přitom stála snaha místní komunistické vlády násilně vystěhovat rolníky z jejich půdy na úkor investorů, což straně sebralo značnou část sympatií veřejnosti. Podobně výrazný propad CPI (M) v Kérale lze připsat vyšetřování místního tajemníka strany za zpronevěru 20 miliónů USD ze státní pokladny (Sadanandan 2009: 660). Ze spojenců BJP navýšila výrazněji zisky pouze JD (U) (+14) v Biháru, na což doplatil alianční spojenec INC z roku 2004 RJD (–18). V rámci Třetí fronty navýšila výrazněji zisky pouze AIDMK v Tamilnádu (+9) a propad stran čtvrtého bloku podtrhl výsledek SP v Uttarpradéši, kde strana ztratila 12 mandátů a pouze těsně si udržela postavení nejsilnější strany před INC a BSP.

Z celkového hlediska obdržely strany UPA většinu mandátů v Ándhrapradéši, Arunáčalpradéši, Harijáně, Džammú a Kašmíru, Kérale, Maháráštre, Manípuru, Mizóramu, Paňdžábu, Rádžasthánu, Tamilnádu, Západním Bengálsku, Uttarakhandu, Čandígarhu, hlavním městě Dilí, Lakšadvípu a Pondičéri, naproti tomu NDA získala většinu v Biháru, Gudžarátu, Himáčalpradéši, Karnátace, Madhjadpradéši, Čhattisgarhu, Džarchandu, na Andamanech a Nikobarách a v Dádře a Nagarhavéli a Daman a Diú. Důležitější se nicméně jeví vítězství UPA ve čtyřech ze šesti největších států (Ándhrapradéši, Maháráštre, Tamilnádu a Západním Bengálsku), zatímco NDA získala většinu pouze v Biháru, přičemž v největším indickém státě Uttarpradéši držely většinu Kongres se SP, jež nebyla formálně členem UPA, ale vyjadřovala ochotu podpořit vládu Kongresu. Úspěch INC v Uttarpradéši přitom do velké míře spočíval na strategii Ráhula Gándhího, který prosadil, aby v tomto státě nekandidoval mimo Kongresu žádný z dalších členů UPA a v Západním Bengálsku byl hlavním iniciátorem dohody s AITC (Sadanandan 2009: 660; Business Standard, 17. 5.

2009). BJP navíc ve 31 přímých střetech s INC zvítězila v pouze 10 případech, v 19 odešla ze souboje poražena a 2 skončily nerozhodným výsledkem.

Místo závěru: druhá vláda Manmóhana Singha a její vyhlídky

Výsledek voleb a jednoznačné vítězství Kongresu a jeho aliance UPA se promítl i do podoby vytváření nové vlády. Hned po volbách vyjádřily ochotu podpořit vládu Kongresu SP a RJD a rovněž BSP a JD (S), které opustily Třetí frontu. K vnější podpoře kabinetu se připojilo i několik menších subjektů a nezávislých poslanců a vládu UPA tak v dolní komoře parlamentu podporovalo 323 ze 543 zákonodárců. V pátek 22. května složil Manmóhan Singh spolu s osmnácti dalšími ministry slavnostní přísahu (zbývajících 59 ministrů složilo přísahu 28. května) a stal se teprve druhým indickým premiérem po Džaváharlálu Nehróvi, jenž dokázal vydržet ve funkci celé funkční období a ve volbách obhájit svůj post.

Z hlediska celkového hodnocení voleb pomohla k vítězství Kongresu pozitivní image premiéra Singha, a nezanedbatelným faktorem se stala rovněž skutečnost, že Kongres nepropadl po pěti letech vlády přílišnému sebeuspokojení, na rozdíl od BJP v roce 2004 s její kampaní *Záříci Indie*. Voliči rovněž považovali Kongres za mnohem odpovědnější, do budoucna orientovaný a více na lid zaměřený než jeho oponenty (Yadav 2009). Volby 2009 nicméně znovu potvrdily důležitost regionálních stran v indické politice. I přes nárůst počtu mandátů obou hlavních stran získaly INC a BJP společně nejméně hlasů od roku 1991, kdy se BJP vyprofilovala jako druhý z hlavních pólů indické celostátní stranicko-politické soustavy. Zřetelně se tak ukazuje, že regionálně zaměřená politika není na ústupu a budoucnost indické politiky zřejmě spočívá v koaliční politice a vytváření širokých předvolebních aliancí. Vzhledem k tomu, že jak Kongres, tak zejména ani BJP – jež se navíc začíná pohybovat na křižovatce, týkající se svého dalšího směřování – zřejmě do budoucna nebudou schopni navázat na minulé úspěchy Kongresu, který dokázal sám získávat většinu mandátů v dolní komoře indického parlamentu, bude o tom, kdo v budoucnu zasedne do vládních lavic, rozhodovat především schopnost lídrů obou hlavních uskupení dojednat co nejširší podporu napříč neobyčejně různorodým indickým politickým spektrem, v prostředí charakteristickým výraznou proměnou a nestálostí stranami vytvářených aliančních bloků.

V tomto ohledu se před Kongresem i BJP do budoucna otevírá nová kapitola týkající se otázky, kdo povede obě strany do příštích voleb. Premiéru Singhovi je v současnosti 76 let a jeho soupeři v boji o premiérský post Advanimu dokonce 81 let, a z tohoto důvodu není pravděpodobné, že by vedli své strany do řádných voleb v roce 2014. Do jisté míry lepší výchozí pozici v tomto případě má Kongres v osobě dalšího z pokračovatelů nehruovsko-gándhíovské dynastie Ráhuovi Gándhím, který se poprvé výrazněji zapojil do politiky

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

v roce 2004, kdy získal poslanecký mandát díky masivní podpoře voličů ve svém rodném okrese v Uttarpradéši, a v roce 2009 byl jedním z hlavních strategií, stojících za úspěšným vystoupením INC ve volbách. I přes nabídku premiéra Singha odmítl Ráhu Gándhí usednout po volbách do ministerského křesla, což zdůvodnil potřebou prací pro Kongres a jeho dalším posílením, nicméně tento krok lze do jisté míry interpretovat i jako snahu „neušpinit“ se prací ve vládě a v roce 2014 stanout s čistým štítem v pozici premiérského kandidáta Kongresu.

Naproti tomu Advaniho nástupců se nabízí hned několik. Na prvním místě prezident BJP Rádžnath Singh, dále zástupce lídra opozice v parlamentu Sushma Swaraj, o níž se všeobecně předpokládá, že nahradí Advaniho v pozici lídra opozice, a opominout nelze ani premiéra Gudžarátu Narendra Modiho, jenž spolu s Advanim vedl kampaň BJP. Před BJP nicméně stojí těžší úkol. Pokusit se napravit do jisté míry narůstající pochybnosti o nárůstu xenofobie a nacionalismu uvnitř strany, díky nimž BJP zaznamenala nejen odliv voličů, ale i odliv přízně některých menších stran z vlastní opoziční koalice, bez jejichž budoucího zapojení nebude strana schopna ani v budoucnu znovu zasednout do vládních lavic.

Silnější postavení, jež Kongres získal ve volbách, navíc straně umožňuje, aby se pokusila důrazněji prosazovat vlastní programové priority, zvláště když nebude muset, na rozdíl od předešlého období, spoléhat na podporu komunistů, kteří v minulosti blokovali několik programových priorit Kongresu. Silná a akceschopná vláda Kongresu se tudíž může důrazněji soustředit na snahu o provedení ekonomických reforem, jež Kongres přislíbil ve svém programu. Podle Yogendry Yadava (2009) se navíc Kongres v minulých pěti letech zaměřil především na politiky vycházející vstříc vrstvám indické společnosti nacházejícím se na vrcholu stratifikačního žebříčku, a poté, co si zajistil jejich podporu, bude muset v následujícím období vyjít vstříc právě vrstvám ležícím opačné straně pomyslného žebříčku.

Toto snažení přitom představuje pro Kongres skutečnou výzvu, vzhledem k celosvětové finanční krizi, promítající se i do výkonu indické ekonomiky, již Mezinárodní měnový fond pro letošek předpovídá růst 5,4 % (pro rok 2010 pak 6,4 %), zatímco po nástupu první vlády premiéra Singha v roce 2004 převyšoval růst HDP v letech 2005–2007 9% hranici (srov. IMF 2009: 74,175). Pokračování růstu ekonomiky, v zemi, kde více než třetina obyvatel přežívá pod hranicí bídy tak bude představovat důležité téma pro úspěch Kongresu v dalších volbách, přičemž Kongres bude muset čelit i výzvám v bezpečnostní oblasti, poté, co při teroristických útocích v Bombaji v listopadu 2008 zahynulo přes 170 lidí a znovu došlo ke zhoršení již tak složitých vztahů se sousedním Pákistánem.

Literatura

BJP. *Manifesto : Lok Sabha Election 2009* [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://www.bjp.org/content/view/2844/428>.

Business Standard. *More Congress, less UPA* [online]. 17. 5. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://www.business-standard.com/india/news/more-congress-less-upa/358357/>.

ECI. *Overview of the General Election 2009 – Some Highlights* [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://eci.nic.in/press/GE-HIGHLIGHTS.pdf>.

Election Commission of India [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://eci.nic.in/>.

Chytilík, Roman – Hušek, Petr. Většinové volební systémy. In: Chytilík, Roman – Šedo, Jakub. *Volební systémy*. 1. vyd. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2004. s. 64-93. ISBN 80-210-3548-X.

IBN Politics com. *EC files criminal case against Varun Sandhi* [online]. 17. 3. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://ibnlive.in.com/news/ec-to-file-criminal-case-against-varun-gandhi/87895-37.html>.

IMF. *World Economic Outlook : October 2009. Sustaining the Recovery*. 1. ed. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2009. 208 p. ISBN 978-1-58906-807-0.

INC. *Lok Sabha Elections 2009. Manifesto of the Indian National Congress* [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://aicc.org.in/new/manifesto09-eng.pdf>.

Spary, Carole – Wyatt, Andrew. The general election in India, May 2004. *Electoral Studies*, 2006, vol. 25, no. 2, p. 398-404. ISSN 0261-3794.

Sadanandan, Anoop. The parliamentary election in India, April–May 2009. *Electoral Studies*, 2009, vol. 28, no. 4, p. 658-662. ISSN 0261-3794.

Sáez, Lawrence. The 1999 General Election in India. *Electoral Studies*, 2001, vol. 20, no. 1, p. 164-169. ISSN 0261-3794.

Star-Nielsen Poll Gives UPA 257, NDA 184, Third Front 96 [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z:

<<http://blogs.outlookindia.com/default.aspx?ddm=10&pid=1649&eid=5>>.

Strmiska, Maxmilián. *Soustavy politických stran v Indii (Od „kongresového systému“ k multipartismu)*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita, 1997. 70 s. ISBN 80-210-1693-0.

Strmiska, Maxmilián. Regionalisation and Politics of Alliances : Regional Parties and Federal Party System in India, 1989–1998. *Sociální studia*, 1999, roč. 4, s. 43-56. ISSN 1214-813X.

Štipl, Zdeněk. Rodina Néhru-Gándhí: Příběh politické dynastie, prozatím o čtyřech dějstvích. *Mezinárodní politika*, 2009, roč. 33, č. 9, s. 29-32. ISSN 0543-7962.

UPA to Get 203 Seats, NDA 191 : Survey [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <<http://news.outlookindia.com/item.aspx?657981>>.

Yadav, Yogendra. Making sense of the verdict. *The Hindu* [online]. 18. 5. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z:

<<http://www.thehindu.com/2009/05/18/stories/2009051854961100.htm>>.

Seznam zkratek politických stran

AGP *Asom Gana Parishad* (Ásamská lidová rada)

AIADMK *All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam* (Všeindická Annádurejova drávidská pokroková federace)

AIFB *All India Forward Bloc* (Všeindický útočný blok)

AIMIM *All India Majlis-E-Ittehadul Muslimeen* (Všeindická rada spojených Muslimů)

AITC *All India Trinamool Congress* (Všeindický Trinamool kongres)

BJD *Biju Janata Dal* (Bijova lidová strana)

BJP *Bharatiya Janata Party* (Indická lidová strana)

BSP *Bahujan Samaj Party* (Strana utlačovaných mas)

CPI *Communist Party of India* (Komunistická strana Indie)

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

- CPI (M) *Communist Party of India (Marxist)* (Komunistická strana Indie (marxistická))
- DMK *Dravida Munnetra Kazhagam* (Drávidská pokroková federace)
- HJC *Haryana Janhit Congress* (Harijána Janhit kongres)
- INC *Indian National Congress* (Indický národní kongres)
- JD *Janata Dal* (Lidová strana)
- JD (S) *Janata Dal (Secular)* (Lidová strana (sekulární))
- JD (U) *Janata Dal (United)* (Lidová strana (spojená))
- JKN *Jammu and Kashmir National Conference* (Národní konference Džammú a Kašmíru)
- JMM *Jharkhand Mukti Morcha* (Džarkhandská osvobozenecká fronta)
- JP *Janata Party* (Lidová strana)
- KEC *Kerala Congress* (Kéralský kongres)
- KEC (M) *Kerala Congress (M)* (Kéralský kongres (M))
- LKD *Lok Dal* (Lidová strana)
- LJNSP Lok Janshakti Party
- MDMK *Marumalarchi Dravida Munnetra Kazhagam* (Marumalarchi Drávidská pokroková federace)
- MUL *Muslim League Kerala State Committee* (Muslimská liga – Kéralský státní výbor)
- NCP *National Congress Party* (Strana národního kongresu)
- NDA National Democratic Alliance (Národně demokratická aliance)
- RJD *Rashtriya Janata Dal* (Národní lidová strana)
- RLD *Rashtriya Lok Dal* (Národní lidová strana)
- RSP *Revolutionary Socialist Party* (Revoluční socialistická stran)

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

SAD *Shiromani Akali Dal* (Velká strana Sikhů)

SHS *Shivsena* (Vojsko Šivovo)

SP *Samajwadi Party* (Socialistická strana)

TD *Telugu Desam* (Telugská země)

TRS *Telangana Rashtra Samithi*

UPA *United Progressive Alliance* (Jednotná pokroková aliance)

VCK *Viduthalai Chiruthaigal Katch*

Příloha: Výsledky voleb do Lok Sabha 2004 a 2009 (subjekty se zastoupením po volbách 2009)

Strana	2009			2004			Rozdíl 2009–2004	
	Hlasy	% hlasů	Mandáty	Hlasy	% hlasů	Mandáty	% hlasů	Mandát y
INC	119 110 823	28,55	206	103 408 949	26,53	145	+2,02	+61
AITC	13 356 510	3,20	19	8 071 867	2,07	2	+1,13	+17
DMK	7 625 397	1,83	18	7 064 393	1,81	16	+0,02	+2
NCP	8 521 502	2,04	9	7 023 175	1,8	9	+0,24	0
JKN	498 374	0,12	3	493 067	0,13	2	–0,01	+1
JMM	1 665 173	0,40	2	1 846 843	0,47	5	–0,07	–3
MUL	877 504	0,21	2	770 098	0,2	1	+0,01	+1

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

VCK	735 847	0,18	1	-	-	-	+0,18	+1
KEC (M)	404 962	0,10	1	209 880	0,05	0	+0,05	+1
AIMIM	308 061	0,07	1	417 248	0,11	1	-0,04	0
UPA	153 104 153	36,70	262	-*	-*	222*	-*	+40*
BJP	78 435 350	18,80	116	86 371 561	22,16	138	-3,36	-22
JD (U)	6 331 201	1,52	20	9 144 963	2,35	8	-0,83	+12
SHS	6 454 850	1,55	11	7 056 255	1,81	12	-0,26	-1
RLD	1 821 054	0,44	5	2 463 607	0,63	3	-0,19	+2
SAD	4 004 789	0,96	4	3 506 681	0,9	8	+0,06	-4
TRS	2 582 326	0,62	2	2 441 405	0,63	5	-0,01	-3
AGP	1 773 103	0,43	1	2 069 600	0,53	2	-0,10	-1
NDA	101 402 673	24,31	159	-*	-*	189*	-*	-30*
BSP	25 728 906	6,17	21	20 765 229	5,33	19	+0,84	+2
CPI (M)	2 221 9111	5,33	16	2 207 0614	5,66	43	-0,33	-27
BJD	6 612 552	1,59	14	5 082 849	1,3	11	+0,29	+3
AIADMK	6 953 591	1,67	9	8 547 014	2,19	0	-0,52	+9

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

TD	1 048 1348	2,51	6	1 184 4811	3,04	5	-0,53	+1
CPI	5 951 888	1,43	4	5 484 111	1,41	10	+0,02	-6
JD (S)	3 434 082	0,82	3	5 732 296	1,47	3	-0,65	0
AIFB	1 345 803	0,32	2	1 365 055	0,35	3	-0,03	-1
RSP	1 573 650	0,38	2	1 689 794	0,43	3	-0,05	-1
MDMK	1 112 908	0,27	1	1 679 870	0,43	4	-0,16	-3
HJC	816 395	0,20	1	-	-	-	+0,20	+1
Třetí fronta	86 230 234	20,67	79	-*	-*	61*	-*	-18*
SP	14 284 638	3,42	23	16 824 072	4,32	36	-0,90	-13
RJD	5 280 084	1,27	4	9 384 147	2,41	24	-1,14	-20
Čtvrtá fronta	19 564 722	4,69	27	-	-	-	-	-
Ostatní	5 500 091	1,32	7	-*	-*	20*	-*	-13*
Nezávislí	21 648 842	5,19	9	16 549 900	4,25	5	+0,94	+4

*Subjekty zahrnuté v tomto bloku v roce 2009 se liší od subjektů, jež byly součástí těchto skupin v roce 2004, a proto jsou uváděny pouze počty mandátů ale ne počty hlasů

Zdroj: Election Commission of India (<http://eci.nic.in/>)

Volby v Japonsku: Dosavadní opozice poprvé v čele státu

Václav Kopecký

Japonská politická scéna vykazovala od padesátých let jen velmi málo překvapení ve volebních výsledcích. Pouze dvakrát nebyla Liberálně demokratická strana (LDP) ve vládě, a to v letech 1993-1994. V posledních letech se však začala karta obracet, až došlo v roce 2009 k drtivému vítězství opoziční Demokratické strany Japonska (DPJ) ve volbách do dolní komory parlamentu (Dietu).

Jedním z důvodů, proč byla LDP tak dlouho úspěšná, byla neschopnost ostatních politických subjektů vytvořit opravdu silnou opoziční stranu představující věrohodnou alternativu. To se povedlo až Demokratické straně Japonska, která zvláště pod vedením svého zatím předposledního vůdce (a nynějšího generálního tajemníka) Ičiro Ozawy, bývalého člena LDP, získávala na síle. Ozawův největší úspěch přišel s vítězstvím voleb do horní komory Dietu v roce 2007. Mnoho komentátorů očekávalo, že kráčí k jistému vítězství i v nadcházejících volbách do dolní komory, která je pro schvalování zákonů a celkový vliv nad během státu důležitější. Korupční skandály však překvapivě zlomily Ozawovi vaz. Na jaře roku 2009 se tak situace zdramatizovala.

Nově zvolený předseda Jukio Hatojama dokázal beze zbytku využít kreditu, kterému se DPJ i přes změnu v předsednickém křesle těšila (či spíše celkového znechucení z LDP), a koncem srpna volby do dolní komory Dietu s velkými náskokem vyhrál. DPJ získala 308 ze 480 poslaneckých křesel, LDP pouze 119. Hatojama byl 16. září jmenován premiérem. Prvním z jiné strany než LDP, u kterého existuje výrazná šance, že kabinet bude mít stabilnějšího trvání.

Premiér není žádným politickým nováčkem. Není bez zajímavosti, že jeho dědeček byl vůbec prvním předsedou vlády za LDP v roce jejího vzniku (1955) a i jeho otec a bratr zastávali vysoké politické funkce. On sám opustil LDP v roce 1993 kvůli korupčním skandálům strany a podílel se na formování prvního koaličního kabinetu bez LDP. Zároveň

však může být těžko považován za novou krev. Je často označován za nerozhodného a nepřilíš vůdčího.⁹

Koaliční vláda, kde kromě DPJ zasedají i socialisté a Nová lidová strana, však nemá jednoduchou pozici. Některé volební sliby byly ve vzájemné kontradikci a DPJ celkově těžila spíše z neoblíbenosti LDP než z propracovaného programu. Navíc se stále častěji objevují spory nejen mezi jednotlivými stranami, ale i v rámci DPJ samotné. Příspěvek si klade za cíl zanalyzovat vývoj japonské politické scény v posledních letech, důvody úspěchu DPJ, její volební program a představit hlavní obtíže, které vládu po volbách čekaly.

Politická situace v posledních letech

Devadesátá léta představovala dekádu počínajících změn ve vnitřní politice. Mnozí úspěšní politici, kteří dříve pracovali v barvách LDP, odešli do jiných nově vznikajících stran. To vedlo po volbách roku 1993 k sestavení koalice osmi stran bez účasti LDP poprvé od roku 1955, kdy LDP vznikla. Ačkoliv vyhlásila vláda radikální reformní program a měla z počátku vysokou podporu veřejnosti (až 71 procent),¹⁰ vydržela jen několik měsíců. Některé cíle vlády, např. větší role volených politiků na úkor byrokratů, větší nezávislost v zahraniční politice, či funkční systém více stran, byly podobné jako volební priority DPJ v roce 2009. Po další krátké přechodné vládě se v polovině roku 1994 stala opět LDP součástí kabinetu, ačkoliv premiérské křeslo patřilo výrazně slabším socialistům, kteří se této funkce ujali poprvé od roku 1948. V roce 1996 se LDP opět dostala pevně do vedoucí pozice. Horší postavení však měla v horní komoře Dietu, kde se jí nedařilo získat většinu pravidelně již od roku 1989.

K mocenským změnám docházelo i v rámci samotné LDP. Ve vedení státu se postupně vystřídali premiéři Koizumi, Abe, Fukuda a Aso. Prvně jmenovaný se stal pravděpodobně nejzajímavějším fenoménem japonské politiky posledních desetiletí. Za jeho vlády (2001-2006) došlo k pokusům o několik zásadních reforem, které však nebyly jeho následovníky většinou dotaženy do konce. Především se jednalo o částečnou liberalizaci pošty, která nefunguje v Japonsku jen v tradičním slova smyslu, ale poskytuje i bankovní a pojišťovací služby. Navíc má díky svému monopolu a silnému postavení v tradiční společnosti velkou mocenskou úlohu. Dále premiér prosazoval např. změny ve financování regionálních samospráv či úpravy penzijního systému. Koizumi byl nejen velkou část své vlády

⁹ McCurry, J. The Guardian. *Profile: Yukio Hatoyama* [online]. 30. 8. 2009 [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.guardian.co.uk/world/2009/aug/30/yukio-hatoyama-democratic-party-of-japan>>.

¹⁰ STOCKWINN, J. A. A. *Governing Japan*. MA, USA, Oxford, UK, Victoria, Australia: Blackwell Publishing, 2008. ISBN 978-1-4051-5416-1. s. 83

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

nestandardně populární, ale celkově měnil směr i styl tradičního politického směřování země. Jeho následovníci s ním v tom nebyli schopni držet krok a nelze se proto divit, že LDP upadla jak do personální, tak ideové krize.

Z toho velmi těžila opoziční DPJ. Ta byla založena v roce 1996 jako umírněně levicové uskupení. Jelikož byla Japonská socialistická strana Japonska (JSP) v té době v úpadku, podařilo se jí přetáhnout část jejích členů. Navíc se k ní postupem času přidávaly malé strany, a tak získávala pomalu na síle. V roce 2003 se součástí DPJ stala i Liberální strana (LP) Ičira Ozawy. Strana publikovala na svém kongresu krátký manifest, který sliboval mj. naprosté zprůhlednění financování politických stran.¹¹ V roce 2005 dokázal v předčasných volbách DPJ drtivě porazit a snížit počet jejích poslanců o třetinu. Obratně k tomu využil téma privatizace pošty. DPJ, která byla proti privatizaci, měla většinu v horní komoře parlamentu, kterou nedokázal Koizumi přehlasovat v dolní komoře hlavně díky vlastním rebelujícím poslancům. Ve volbách však bylo téma privatizace voliči podpořeno a premiérovi se podařilo nejen získat více mandátů, ale i zvýšit počet sobě nakloněných členů LDP. O rok později se jeden z prominentních členů DPJ dopustil křivého obvinění z korupce a byl donucen rezignovat, tento skandál stál nakonec pozici i tehdejšího předsedu strany Mahearu, na jehož místo se dostal Ozawa, který mohl nastartovat důležitou fázi vývoje strany.

V létě roku 2006 Koizumi dobrovolně skončil ve funkci předsedy LDP a premiéra země. Jeho nástupcem se ve stranických volbách stal Šinzo Abe, který byl považován za spíše konzervativního politika. V zahraniční politice si počínal smířlivěji než jeho předchůdce, který především svými návštěvami svatyně Jasukuni, kde jsou pochováni i někteří váleční zločinci, velmi často vyvolával diplomatické incidenty. Na druhé straně ale Abe prosazoval reformu pacifistické ústavy, která je jednak mnohými Japonci považována za nedotknutelně neměnnou a navíc jsou na ni okolní státy velmi citlivé (především na zachování znění článku 9, který zakazuje Japonsku mít armádu v tradičním slova smyslu) a nový školský zákon, který důrazněji vyžadoval výchovu k patriotismu. V červenci dalšího roku DPJ vyhrála volby do horní komory Dietu, Abe však odmítl převzít zodpovědnost a odstoupit, ačkoliv byl jedním z hlavních důvodů prohry skandál se ztracenými daty penzistů, který mohutně otrávil celou japonskou společnost. Nakonec však v září náhle rezignoval s poukazem na své zdravotní potíže.

¹¹ STOCKWINN, J. A. A. *Governing Japan*. MA, USA, Oxford, UK, Victoria, Australia: Blackwell Publishing, 2008. ISBN 978-1-4051-5416-1. s. 114.

Následující premiér Jasuo Fukuda byl zkušeným, avšak nepříliš charismatickým politikem. Jeho velkým neúspěchem hned v počátku bylo neprosazení pokračování protiteroristického zákona, který umožňuje poskytovat podporu Spojeným státům v jejich misích na Středním východě, před jeho vypršením. Nepodařilo se mu totiž přesvědčit DPJ k podpoře v horní komoře Dietu. Ačkoliv byl nakonec zákon speciálně prodloužen přehlasováním v dolní komoře, Fukuda přišel o většinu svého politického kapitálu. Po sérii dalších neúspěchů a ztrátě důvěry veřejnosti v září roku 2008 rezignoval. V zahraniční politice zastával politiku dobrých vztahů se všemi, což mělo sice pozitivní dopad na mínění o Japonsku v blízkém okolí, na druhé straně však odsouval nutnost řešení mnoha dlouhodobějších problémů, jako např. zmiňované reformy ústavy, která byla potřebná pro užší kooperaci se Spojenými státy, mj. v otázce stavby protiraketové obrany. Podobné problémy měl i v domácí politice, kde nedokázal odpovědět na problémy s nízkou porodností, stárnutím populace a neúspěšnou ekonomickou situací.

Posledním premiérem za LDP se stal Taro Aso, bývalý ministr zahraničí a generální tajemník strany. Již když se ujímal funkce, měl velmi nelehkou pozici. Jeho vládu podporovalo pouze 49,5% obyvatelstva (oproti 57,5% při nástupu Fukudy a 70,3% při nástupu Abeho) a 58% obyvatelstva by si dokonce přálo raději vládu DPJ (podle jiného průzkumu 43%, ovšem vládu LDP pouze 38%).¹² Aso se musel potýkat s ekonomickou krizí, což v kombinaci s velmi špatným stavem veřejných financí vyvolávalo řadu problémů. Aso prosazoval cestu velkých fiskálních stimulů, které by pomohly rozběhnout ekonomiku. Právě ekonomickou krizí využíval také jako hlavní téma ve volební kampani, když zdůrazňoval, že jedině LDP je z ní schopna zemi vyvést.¹³ Také byl opět neúspěšný v prodlužování protiteroristického zákona o zásobování amerických lodí ve válce na Blízkém východě. Před volbami tak nebylo příliš úspěchů, o které by se mohl Aso opřít.

Důvody neúspěchu LDP a vzestupu DPJ

LDP se dlouhodobě potýkala s krizí legitimacy. Na jedné straně ztělesňovala poválečný japonský ekonomický zázrak, na druhé ovšem také veškerou rigidnost politického systému. Nedokázala se kvůli vlastním frakčním bojům, propojení s byrokracií a velkými korporacemi odhodlat k většině nutných reforem. Premiér Koizumi představoval mezi jejími lidry výjimku, nepatřil k žádné z dlouhodobě vlivných stranických frakcí, ideově i celkovým politickým stylem se značně odlišoval. Avšak ani jemu se nepodařilo dotáhnout většinu

¹² ARASE, D. Japan 2008: A Prelude to Change? *Asian Survey*, January/February 2009, vol. 49, No. 1, s. 111.

¹³ Harris, T. East Asia Forum. *Japan's LDP and DPJ Face the Future* [online]. 20.1.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/01/20/japans-ldp-and-dpf-face-the-future/>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

plánů ke zdárnému konci. Jeho nástupci se navíc vrátili k tradičnější politice, čímž vyvolali značnou deziluzi mezi voličstvem, které očekávalo změnu.

Stranu provázela v posledních letech řada volebních neúspěchů. Kromě zmiňovaných voleb do horní komory Dietu v roce 2007 neuspěla ani v regionálních volbách, které se konaly roku 2009. Utrpěla drtivou porážku ve většině okrsků, a to včetně hlavního města Tokia. Za tyto problémy nebyl navíc ochoten nikdo převzít zodpovědnost, což jen umocňovalo rozpory ve straně, které byly navíc bezprostředně před volbami do Dietu viditelné i navenek. Situace se vyhrotila natolik, že došlo ke svolání společného kongresu poslanců LDP obou komor parlamentu, kde proběhla diskuze o možném odvolání Tara Asa. K tomu sice nakonec nedošlo, ale i tak takový krok před volbami straně preference rozhodně nevylepšil.¹⁴

V táboře Demokratické strany zvládl Ičiro Ozawa překonat velkou názorovou roztržičnost svých spolustraníků a stranu plně ovládnout. Kombinací konstruktivního přístupu a blokadí klíčových zákonů LDP v horní komoře Dietu dokázala DPJ získat podporu veřejného mínění. Ve svých programových prohlášeních se Ozawa zaměřil především na korupci a provázanost LDP s byrokracií, stejně tak jako na sociální nerovnost ve společnosti. V zahraniční politice zdůrazňoval nutnost multilateralismu a aktivnějšího přístupu např. i v rámci mírových misí OSN, a to i na úkor klíčové spolupráce se Spojenými státy. Požadoval větší sociální stát, lepší zdravotnictví a reformu financí, která by umožnila tyto změny zabezpečit.¹⁵

Na rozdíl od LDP také dokázala Demokratická strana demonstrovat před volbami svou jednotu, a to i přes nelehkou výměnu lídra, což jí přineslo hlasy mnohým nerozhodnutých voličů. S vítězstvím se však dají očekávat do budoucna značné problémy. DPJ je názorově velmi roztržičná (podstatně více než LDP, kde jde spíše o jednotlivé mocenské zájmy) v nejrůznějších tématech od zahraniční politiky, přes reformu ústavy až po dotace v zemědělství.

Předvolební situace však ukázala jeden zajímavý posun. Jak argumentuje např. David Arase, struktura japonské společnosti se v poslední době znatelně změnila. Již se neřeší jen demografické problémy, stárnutí a úbytek populace, ale i sociální nerovnost. Politický střet LDP a DPJ může být tak interpretován jako souboj politiky orientované na ekonomický růst

¹⁴ The Asahi Shimbun. *Editorial: LDP Deeper in Disarray* [online]. 18.7.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.asahi.com/english/Herald-asahi/TKY200907180068.html>>.

¹⁵ Harris, T. *Far Eastern Economic Review. Ozawa: The Japan's Least Bad Option?* [online]. 3.4.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.feer.com/essays/2009/april/ozawa-japans-least-bad-option>>.

nebo na více sociální stát.¹⁶ V takovém případě by japonská politika začínala více připomínat demokratickou politiku západního typu, a tedy i rozdělení na levice a pravici.

Volební program DPJ

Základním programovým dokumentem se stal tzv. manifest vydaný těsně před volbami, který obsahoval priority DPJ v případě vítězství ve volbách. Hlavním cílem bylo vybudovat více rovnostářskou společnost, kde si „lidé váží štěstí ostatních stejně jako svého“ a kde má být hlavním heslem „Lidské životy především.“¹⁷ Strana deklarovala pět hlavních principů svého budoucího vládnutí:

- 1) Země má mít politickou vládu, která přijme plnou zodpovědnost za své kroky, a omezí vliv nevolené byrokracie na celý rozhodovací proces.
- 2) Má dojít ke změně systému, kde až doteď paralelně probíhala tvorba státní politiky ve vládě a jediné straně. V novém systému má tvořit státní politiku pouze vláda.
- 3) Zájmy Japonska mají být nadřazeny nad zájmy jednotlivých ministrů.
- 4) Vertikálně organizovaná společnost má být změněna ve společnost horizontální.
- 5) Má být posílena regionální samostatnost na úkor centralizovaného systému.¹⁸

A pět hlavních politických priorit, kterými chce principů dosáhnout:

- 1) Výměna politiků či úředníků ve vysokých státních pozicích za členy parlamentu, kteří tak budou mít větší demokratickou legitimitu.
- 2) Ministři budou klást vyšší důraz jak na svou účast v kabinetu, tak na svá ministerstva. Politici se stanou hlavními decision-makersy.
- 3) Zvýšení role ministerského předsedy a založení Národní strategické kanceláře, která bude sdružovat talentované lidi ze soukromého i veřejného sektoru, kteří vytvoří novou strategickou vizi a rámeček rozpočtu.

¹⁶ ARASE, D. Japan 2008: A Prelude to Change? *Asian Survey*, January/February 2009, vol. 49, No. 1, s. 117.

¹⁷ The Democratic Party of Japan. *Manifesto 2009* [online]. [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto.html>>.

¹⁸ The Democratic Party of Japan. *2009 Change of Government* [online]. 18.8.2009 [cit. 2009-11-04]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto2009.pdf>>, s. 4.

4) Nový systém osobního ohodnocení pro politiky v exekutivních pozicích.

5) Zákaz angažování ministerstev v obsazování některých pozic v rámci jejich agendy pro jejich bývalé pracovníky.¹⁹

Těchto pět principů a priorit mělo tvořit jakýsi rámeček pro uskutečňování reálných politických cílů. Těch je také pět, respektive bylo vyhlášeno pět oblastí, na které se chtěla strana po svém zvolení zaměřit – ukončení plýtvání veřejnými prostředky, péče o děti a vzdělání, důchody a lékařská péče, regionální suverenita, zaměstnanost a hospodářství.²⁰

Konkrétně DPJ ve svém Manifestu požaduje změny ve volebním systému, především zrušení dědičných poslaneckých křesel, finančních darů od korporací a snížení počtu poslanců o osmdesát. Střední školství by mělo být opravdu zdarma a vysoké školství by mělo pojmout mnohem více studentů než v současné době. V oblasti důchodů chce vytvořit nový systém, který zaručí, že nedojde k žádné ztrátě dat a bude existovat minimální univerzální penze. Dále má dojít k přenesení některých centrálních pravomocí na regiony a zrušení dálničních poplatků. V hospodářské oblasti má dojít k podpoře malých a středních podniků s důrazem na boj proti změnám klimatu.²¹

Manifest dále obsahoval časový harmonogram, jak chce daných kroků dosáhnout v následujícím volebním období. Podobněji jsou také vysvětleny kroky v jednotlivých oblastech od ekonomiky až po školství. Celkově jsou však formulaci vágní a zaměřují se spíše na cíle než konkrétní promyšlenou politiku. V médiích byly často zmiňovány hlavně dva cíle, a to přímá pomoc domácnostem a odklon od úřednické politiky. Média ale také neopomněla zmínit, že až DPJ volby vyhraje, musí své plány rozhodně ještě rozpracovat.²² K tomu sice dochází, ale podstatně pomaleji, než mnozí čekali.

Nabízí se otázka, do jaké míry je manifest splnitelný. V čistě teoretické rovině může jít většina kroků správným směrem, např. finanční podpora nově narozených dětí, potlačení odporu k matkám samoživitelkám, či zavedení funkčního penzijního systému. Není však jasné, z čeho se plánované změny zaplatí. DPJ sice hovoří o získání prostředků z potlačení korupce, rozpletení státních zakázek atd. I kdyby se jí něco takového povedlo, takové

¹⁹ The Democratic Party of Japan. *2009 Change of Government* [online]. 18.8.2009 [cit. 2009-11-04]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto2009.pdf>>. s. 4-5.

²⁰ The Democratic Party of Japan. *2009 Change of Government* [online]. 18.8.2009 [cit. 2009-11-04]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto2009.pdf>>. s. 1-2.

²¹ The Democratic Party of Japan. *2009 Change of Government* [online]. 18.8.2009 [cit. 2009-11-04]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto2009.pdf>>. s. 1-2.

²² The Japan Times. *Editorial: DPJ's Election Promises* [online]. 29.7.2009 [cit. 2009-11-03]. URL: <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ed20090729a1.html>>.

prostředky by byly k dispozici až za dlouhou dobu. Náklady na tyto reformy je však potřeba platit nyní a v takovém případě hrozí již tak značně zadlužené japonské ekonomice značné potíže.

První kroky DPJ po volbách

Strana se svým vítězstvím vyhlásila především změny v sociální oblasti. Zatímco Koizumi do jisté míry prosazoval reformy spíše amerického stylu, DPJ se chce inspirovat Skandinávií a jejími modely sociálního státu.²³ Strana slíbila posílit sociální jistoty přímo pro občany, nikoliv skrze průmyslové korporace či zájmové skupiny. Připravila příspěvky na děti ve výši 270 dolarů měsíčně, které mají zvýšit nebezpečně nízkou porodnost.²⁴ Ty se jí společně s navýšením peněz na podporu sociálně slabších studentů podařilo prosadit v rámci prosincového rozpočtu, i když jen v přibližně poloviční hodnotě.

Čekalo se, jak volební vítězství DPJ ovlivní náhled investorů a finančního sektoru na Japonsko. Strana totiž není považována za příliš nakloněnou volnému trhu (ačkoliv je podstatně více než její koaliční partneři). Její volební sliby měly dovést Japonsko k ještě hlubším deficitům. Investoři z počátku sice reagovali klidně, neakceschopnost nové vlády jejich důvěru však postupně začala oslabovat.²⁵

DPJ slíbila aktivně proškrtat některé výdaje státu, např. se začala zasazovat o redukci finančních dotací pro nejrůznější nadace a úřady, které byly napojené na LDP. Došlo ke dramatickým škrtům, které znamenají opravdový otřes v japonské politice. Na druhou stranu však DPJ mnohem více než LDP podporuje občanský sektor (v jejích řadách je mnoho bývalých aktivistů) a tak se očekává vzestup neziskových organizací, které mají mít usnadněné financování.²⁶

Tradičně velkou roli hraje zemědělská politika, protože velké množství Japonců, především starších generací, preferuje japonské suroviny a k dováženým chová nedůvěru. To dává zemědělské lobby nemalý vliv i přes svůj nízký podíl na hrubém domácím produktu (1,5%)²⁷. DPJ během volební kampaně slibovala navýšení zemědělských dotací, což ji pomohlo získat mnohé venkovské hlasy. Tento sektor však také potřebuje reformy, aby byl

²³ FUNABASHI, Y. Tokyo's Trials. *Foreign Affairs*, November/December 2009, vol. 88, No. 6, s. 109.

²⁴ Fackler, M. The Japan Times. *With Bold Stand, Japan Opposition Wins a Landslide* [online]. 30.8.2009 [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.nytimes.com/2009/08/31/world/asia/31japan.html?pagewanted=2&sq=DPJ&st=cse&scp=35>>.

²⁵ The Economist. *Out of Tune*. 14.-20.11.2009, s. 66.

²⁶ FUNABASHI, Y. Tokyo's Trials. *Foreign Affairs*, November/December 2009, vol. 88, No. 6, s. 115.

²⁷ CIA – The World Factbook [online]. [cit. 2009-11-11]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

konkurenceschopný v rámci světového obchodu. Je proto otázkou, zda strana své sliby splní, jelikož je v ní zemědělská lobby podstatně slabší a její celková orientace směřuje spíše na městské voliče.²⁸ Navíc téměř jistě dojde k omezení tradiční mocenské struktury odborníků na zemědělství z LDP, byrokracie ministerstva zemědělství a zemědělské korporace, což dává prostor pro změnu. Jisté je zatím jen to, že strana není v otázce liberalizace zemědělství jednotná, někteří prosazují snížení podpory, jiní to považují za naprosto nepřijatelné.²⁹ Tato kapitola tak velmi dobře reprezentuje problémy, se kterými se vláda potýká.

Jedním z ústředních témat má být i klimatická politika. Zatímco LDP byla ochotna přistoupit pouze na patnácti procentní redukci oxidu uhličitého do roku 2020 dle stavu z roku 2005, DPJ si klade za cíl třicet procent ze stavu z roku 2005 do stejné cílového data.³⁰ Navíc má ve svém programu i širší podporu rozvoje „zelených“ technologií, nízkooenergetického průmyslu a výzkumu. Japonsko patří k největším inovátorům v této oblasti a snaží se jimi opět nastartovat svou ekonomiku. Zatím existuje mezi firmami a vládou konsenzus na nutnosti snižování emisí. Ambiciózní plán však může představitele velkých korporací odradit, jelikož je bude více zatěžovat na globálním trhu. DPJ má také v plánu reorganizovat systém daní spojených s energií a vnést do celého procesu více transparentnosti. Jak konkrétně bude nový systém vypadat, je však zatím předmětem vnitrostranické debaty.³¹

Dalším důležitým tématem bude reforma ústavy, která souvisí jak se zahraniční, bezpečností, tak domácí politikou. Ani zde však v současné době neexistuje jednotné stanovisko. Zatímco Hatojama je pro reformu ústavy, která by podpořila decentralizaci moci, ale vyhýbá se otázce článku 9, naopak např. bývalý šéf strany Ozawa mnohokrát o reformě článku otevřeně mluvil.

Tématem číslo jedna se však stala otázka rozpočtu, který vláda připravovala od svého nástupu a v rámci jednotlivých názorových skupin došlo během diskuze k velkým sporům. Premiér si vytyčil za cíl schválit jej ve vládě do konce roku 2009. To se mu těsně povedlo a koncem prosince předala vláda návrh do Dietu.³² Posíleny byly sociální programy, výstavba infrastruktury byla naopak značně omezena. Alarmující však je, že se jedná o nejvyšší

²⁸ Mulgan, A.G. *Japan: Is the DPJ the Party of Economic Reform?* East Asia Forum [online]. 4.8.2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/08/04/japan-is-the-dpj-the-party-of-economic-reform/>>.

²⁹ Mulgan, A.G. *High Hopes for Japanese Agricultural Reform.* East Asia Forum [online]. 22. 9. 2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/09/22/high-hopes-for-japanese-agricultural-reform/>>.

³⁰ Sawa, A. *The DPJ Platform on Climate Change – A Reality Check.* The Tokyo Foundation [online]. 7. 8. 2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2009/the-dpj-platform-on-climate-change2014a-reality-check>>.

³¹ Hughes, L. *Climate Change and Japan's Post-Copenhagen Challenge.* Brookings Northeast Asia Commentary, number 34 [online]. December 2009. [cit. 2010-01-10]. URL: <http://www.brookings.edu/opinions/2009/12_japan_climate_hughes.aspx>.

³² The Japanese Times. *Cabinet Approves Record ¥92Trillion Budget.* [online]. 26.12.2009 [cit. 2010-1-13]. URL: <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nb20091226a1.html>>.

rozpočet v historii a zatímco příjmová stránka se snižuje, výdajová vzrůstá. Ačkoliv reakce investorů zatím nebyly dramatické, během prvních měsíců roku 2010 může dojít k razantnímu omezení zahraničních investic.

Jelikož se v roce 2010 konají volby do horní komory Dietu, kvůli které fakticky existuje vládní koalice (DPJ má v dolní komoře většinu sama, v horní však potřebuje dva malé partnery), snaží se strana získat co nejlepší pozici právě skrze přehnaně vysoký rozpočet, kterým se zavděčí voličům.

Několikrát byly již zmíněny spory uvnitř DPJ. Ty se v prvních měsících vlády stále zintenzivňovaly. Nejvíce viditelné jsou mezi generálním tajemníkem Ozawou a premiérem Hatojamou. Ozawa hraje roli šedé eminence a snaží se mít na kabinet co největší vliv. To však velmi nevyhovuje některým ministrům, např. ministr financí Hirohisa Fudžii po schválení rozpočtu vládou rezignoval, pravděpodobně právě kvůli sporům s generálním tajemníkem.

Dalším jevem, který vládu provázel je značná nezkušenost některých politiků s vládnutím. Slovo „změna“ se skloňovalo před volbami velmi často, nyní však naráží na velmi praktické problémy. Politicky nejohravnější jsou bývalí funkcionáři LDP, ty však nemůže nikdo považovat za novou krev a oni často patří spíše ke konzervativnějšímu křídlu. Nováčci, kteří nikdy nebyli v žádné vysoké státní funkci, jsou zase snadnou obětí svých úředníků, bez kterých nemají šanci zvládnout agendu ministerstva. To také zatím značně omezilo cíl nahradit vedoucí úředníky za politiky, v mnohých případech se spíše navýšil počet politiků na ministerstvech (např. ve formě náměstků) při zachování počtu vysokých úředníků.

Zahraněční politika DPJ

Tématem, které vyvolávalo na mezinárodní scéně mnohé otázky, je bezesporu zahraniční politika DPJ. Tradičně je základem zahraničních aktivit Japonska důraz na spolupráci se Spojenými státy, multilateralismus (zvláště v rámci Organizace spojených národů) a rozvojovou pomoc a obchodní vztahy.³³ Vláda složená kromě DPJ ze dvou koaličních partnerů – Nové lidové strany a sociálních demokratů – zatím má a bude mít dlouhodobě největší rozbroje právě ve formulaci zahraniční a bezpečnostní politiky. Hlavní třenice se

³³ Pro teoretický rámec viz např. INOUCHI, T. KATADA, N. S., MAULL H. *Global Governance: Germany and Japan in the International System*. Aldershot, England: Ashgate Publishing Limited, 2004. ISBN: 0-7546-4142-2.

očekávají převážně v nasazení ozbrojených složek v zámoří, vztahu se Spojenými státy a pobytu jejich vojsk na japonském území.³⁴

Spojené státy jsou nejsilnějším externím aktérem, který tuto politiku formuje. Základ vzájemných vztahů tvoří bezpečnostní smlouva z roku 1951, která na jedné straně vyžadovala odzbrojené Japonsko, na straně druhé ovšem přiznávala Japonsku právo na vlastní obranu v budoucnosti. Dlouhou dobu se uplatňovala (a v mnohém stále ještě uplatňuje) tzv. Joshidova doktrína, která vyzdvihovala důraz na ekonomický rozvoj a vojenskou závislost na Spojených státech i za cenu omezení nezávislosti v zahraniční politice tradičního slova smyslu.

V rámci vztahů s USA bylo velmi důležitou, a na druhou stranu pro nynější politiku značně kontroverzní kapitolou, vyslání vojáků do Iráku v roce 2003. Japonsko se do té doby totiž účastnilo jen výlučně multilaterálních akcí pod patronací OSN. Jednalo se o první akci, ve které nebyla japonská vojska pod velením OSN. Ačkoliv byla tato mise velmi omezená, měla značný symbolický význam. Japonsko do teď také podporuje americké akce v Afghánistánu zásobováním lodí. Jak již bylo řečeno, právě prodlužování tohoto zákona bylo konfliktním tématem mezi LDP a DPJ v posledních letech a druhá jmenovaná strana z něj dokázala vytěžit značný politický kredit.

Revize vztahů se Spojenými státy (často se mluví o „vyzrání“) se stala jedním z nejdůležitějších volebních témat. Hatojama si je plně vědom stabilizačního efektu vojenské přítomnosti supervelmoci v regionu. Na druhé straně se názor DPJ od LDP liší v globální kooperaci. Koizumi byl ochoten podpořit Spojené státy v rámci jejich jednostranné (či koaliční) akce, DPJ to odmítala. I přesto však zatím stále pokračuje japonské zásobování Američanů v Indickém oceánu a nepředpokládá se žádný rychlý zvrat (jedním z důvodů je fakt, že tato mise je z hlediska mezinárodního práva legitimizována Organizací spojených národů a tím i v souladu s japonskými požadavky). Pro vládu je zajímavé, že dle posledních výzkumů si většina Japonců revizi vztahů nepřeje a považuje alianci za základ obrany země.³⁵

Mnozí komentátoři soudí, že dojde spíše ke změně formy spolupráce než jejímu obsahu. DPJ se chce podílet na aktivní stabilizaci Afghánistánu či Pákistánu, ale více formou podpory neziskových organizací, školení policie či lékařů, než jakoukoliv přímou participací v

³⁴ Hongo, J. and Martin, A. *DPJ, Two Allies Agree to Form Coalition*. The Japan Times [online]. 10.9.2009 [cit. 2009-30-10]. <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn20090910a1.html>>.

³⁵ GREEN, M. J. Japan's Confused Revolution. *The Washington Quarterly*, January 2010, vol. 33, No. 1, s. 11.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

konfliktu. Zároveň se často mluví o revizi finanční podpory amerických operací a samotné přítomnosti vojsk v Japonsku, hlavně na Okinawě.³⁶ Právě tato vojenská základna se stala hlavním zdrojem současného pnutí mezi americkou a japonskou vládou. DPJ totiž ve své předvolební kampani slíbila, že v případě svého vítězství základnu uzavře, to ji přineslo na ostrově drtivé vítězství. Americká administrativa se však nechce důležitého strategického bodu bez náhrady vzdát. Oficiálně obě dvě strany hledají diplomatické řešení, v praktické rovině jsou však jednání zatím na mrtvém bodě.

Dalším změnou má být větší podpora regionálních uskupení a kooperace. Premiér Hatojama přišel s nápadem vytvořit tzv. Východoasijské společenství (East Asia Community, EAC), které by bylo postaveno především na ekonomické integraci. Ministr zahraničí Okada má též své představy o EAC, který svými vstupními podmínkami vylučuje Spojené státy (Hatojamův koncept je v tomto ohledu širší). Jeden z manifestů DPJ zase obhajuje regionální spolupráci i v neekonomických oblastech jako koordinace postupu při přírodních katastrofách, či energetické spolupráci.³⁷ Je zajímavé a do velké míry logické, že se žádná ze současných majoritních vizí regionální kooperace netýká bezpečnosti. Japonsko totiž rozhodně není vnímáno (a to bez ohledu na vládnoucí stranu či osobu) jako potenciální lídr v této oblasti.

Hatojama si klade za cíl i zlepšení bilaterálních vztahů s okolními státy, především s Čínou. Již padl dokonce i návrh na postavení sekulárního pomníku obětem druhé světové války, čímž by mělo dojít k eliminaci návštěv svatyně Jasukuni. Sám premiér navíc zdůraznil, že svatyni navštěvovat nebude. Také oznámil, že Japonsko se odkloní od tzv. hodnotové diplomacie, kdy se snažilo v minulých letech vybudovat užší vztahy s jinými asijskými demokraciemi na úkor bližších vztahů např. právě s Čínou.³⁸ Společné téma mohla pro obě země představovat environmentální politika, vzhledem k neúspěchu kodaňské konference je bližší spolupráce zatím otázkou budoucnosti.

Větší orientace na země v regionu a zároveň snaha o přehodnocení aliance se Spojenými státy se mohou snadno ocitnout ve vzájemném rozporu. Pokud bude Japonsko trvat na větší nezávislosti na Spojených státech, může se stát, že USA omezí své bezpečnostní garance. V takovém případě by muselo Japonsko začít významněji investovat do armády, což by na

³⁶ EASLY, L.E., KOTANY, T., MORI, A. Electing a New Japanese Security Policy? Examining Foreign Policy Visions within the Democratic Party of Japan. *Asia Policy*, January 2010 (Advance Release), vol. 6, No. 1, s. 9.

³⁷ Mulgan, A.G. *Is there a „Japanese“ concept of an East Asia Community?* East Asia Forum [online]. 6.11.2009 [cit. 2009-11-15]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/11/06/blurred-vision-is-there-a-japanese-concept-of-an-east-asia-community/>>.

³⁸ Lam, W. *Sea-change in Japanese Politics Offers Hope for Better Ties with China*. China Brief [online]. 10.9.2009 [cit. 2009-11-15]. URL: <[http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=35467&tx_ttnews\[backPid\]=414&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews[tt_news]=35467&tx_ttnews[backPid]=414&no_cache=1)>.

druhé straně přineslo zhoršení vztahů s nejbližšími sousedy. Premiér si je tohoto rozporu vědom a zatím kličkuje mezi oběma přístupy, je však nepravděpodobné, že by si to mohl dovolit ještě dlouho.

Závěr

Premiér Hatojama si zatím nepřipsal žádný významný úspěch vyjma toho, že jeho vládní koalice zatím stále funguje. Některé z volebních slibů sice začaly být realizovány (tvorba sociálního systému, více politiků na úřadech atd.), jedná se však o běh na dlouhou trať. Díky faktickému dvojvládí v DPJ, tráví ministři tráví dost času hádkami mezi sebou, místo práce ve svých rezortech. Premiér zatím neprokázal dostatečné schopnosti na omezení vlivu Ozawy, ani na sjednocení názorových proudů do ucelené vládní politiky.

Demokratická strana Japonska zatím hledá svou jasnou pozici, kterou bude v následujících letech prosazovat. Existuje jen málo témat, na kterých se její členové i vůdčí představitelé shodnou a hluboké rozpory existují i s koaličními partnery, především na poli zahraniční politiky. Právě ta je nejvíce viditelná do světa a probíhající diplomatický konflikt se Spojenými státy o setrvání letecké základny na Okinawě, destabilizuje akceschopnost japonské diplomacie.

Stejně tak v domácí politice jsou zatím viditelné spíše hádky, než konstruktivní řešení stále napjatější ekonomické situace a populačních problémů. Nutné reformy zemědělství, rodičovské podpory či školství jsou sice často představiteli strany zmiňovány, samotná realizace je však zatím daleko. Ačkoliv se do rozpočtu podařilo prosadit větší důraz na sociální politiku, stalo se tak pouze za cenu zvýšení deficitu. Občas se může zdát, jako by DPJ byla zaskočena svým volebním úspěchem a nepřipravena na novou zodpovědnost. Zároveň je však prosazování změn v tradičním japonském establishmentu jen velice obtížné a ani mnozí členové strany si je nepřejí.

Po čtyřech měsících v úřadě má vláda jen těžko nárok na delší dobu hájení. První měsíce nebyly tragické, mnohdy očekávaný radikální řez ale nepřinesly. Jedno je však jisté, japonský politický systém dosáhl v roce 2009 zásadní změny, která bude mít velmi pravděpodobně trvalé následky. I kdyby DPJ ve své nové roli zklamala, je možné, že se objeví jiná strana, která dokáže přesvědčit voliče o své volitelnosti. LDP přichází o svůj monopol, a i když se může stát, že uspěje v dalších volbách, již to nebude natrvalo.

Pokud nedojde k něčemu nečekanému, např. rozpadu strany, má před sebou DPJ přes tři roky vládnutí a ve volbách roku 2010 může dokonce získat i většinu v horní komoře Dietu. To by jí zajistilo možnost spravovat zemi bez názorově radikálních koaličních partnerů a

umožnilo více se soustředit na problémy země i strany. Až budou komentátoři hodnotit první půlrok vlády DPJ, budou pravděpodobně často hovořit o zklamaných nadějích. Na obrovském posunu v japonském politickém systému to však již nic nezmění.

Literatura

ARASE, D. Japan 2008: A Prelude to Change? Asian Survey, January/February 2009, vol. 49, No. 1, s. 107-119

CIA – The World Factbook [online]. [cit 2009-11-11]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>>.

EASLY, L.E., KOTANY, T., MORI, A. Electing a New Japanese Security Policy? Examining Foreign Policy Visions within the Democratic Party of Japan. Asia Policy, January 2010 (Advance Release), vol. 6, No. 1, s. 1-22.

Fackler, M. The Japan Times. With Bold Stand, Japan Opposition Wins a Landslide [online]. 30.8.2009 [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.nytimes.com/2009/08/31/world/asia/31japan.html?pagewanted=2&sq=DPJ&st=cse&scp=35>>.

FUNABASHI, Y. Tokyo's Trials. Foreign Affairs, November/December 2009, vol. 88, No. 6, s. 106-117.

GREEN, M. J. Japan's Confused Revolution. The Washington Quarterly, January 2010, vol. 33, No. 1, s. 3-19.

Harris, T. East Asia Forum. Japan's LDP and DPJ Face the Future [online]. 20.1.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/01/20/japans-ldp-and-dpf-face-the-future/>>.

Harris, T. Far Eastern Economic Review. Ozawa: The Japan's Least Bad Option? [online]. 3.4.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.feer.com/essays/2009/april/ozawa-japans-least-bad-option>>.

Hongo J. and Martin, A. DPJ, Two Allies Agree to Form Coalition. The Japan Times [online]. 10.9.2009 [cit. 2009-30-10]. <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn20090910a1.html>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

HOOK, G. D., GILSON, J., HUGHES, C. W., DOBSON, H. Japan's International Relations: Politics, Economics and Security. Oxon, UK: Routledge, 2005. ISBN 978-0-415-33638-3.

Hughes. L. Climate Change and Japan's Post-Copenhagen Challenge. Brookings Northeast Asia Commentary, number 34 [online]. December 2009. [cit. 2010-01-10]. URL: <http://www.brookings.edu/opinions/2009/12_japan_climate_hughes.aspx>.

INOUCHI, T. KATADA, N. S., MAULL H. Global Governance: Germany and Japan in the International System. Aldershot, England: Ashgate Publishing Limited, 2004. ISBN 0-7546-4142-2.

Lam, W. Sea-change in Japanese Politics Offers Hope for Better Ties with China. China Brief [online]. 10.9.2009 [cit. 2009-11-15]. URL: <[http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=35467&tx_ttnews\[backPid\]=414&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews[tt_news]=35467&tx_ttnews[backPid]=414&no_cache=1)>.

McCurry, J. The Guardian. Profile: Yukio Hatoyama [online]. 30. 8. 2009 [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.guardian.co.uk/world/2009/aug/30/yukio-hatoyama-democratic-party-of-japan>>.

Mulgan, A.G. High Hopes for Japanese Agricultural Reform. East Asia Forum [online]. 22. 9. 2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/09/22/high-hopes-for-japanese-agricultural-reform/>>.

Mulgan, A.G. Is there a ‚Japanese‘ concept of an East Asia Community? East Asia Forum [online]. 6.11.2009 [cit. 2009-11-15]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/11/06/blurred-vision-is-there-a-japanese-concept-of-an-east-asia-community/>>.

Mulgan, A.G. Japan: Is the DPJ the Party of Economic Reform? East Asia Forum [online]. 4.8.2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.eastasiaforum.org/2009/08/04/japan-is-the-dpj-the-party-of-economic-reform/>>.

Sawa, A. The DPJ Platform on Climate Change – A Reality Check. The Tokyo Foundation [online]. 7. 8. 2009 [cit. 2009-11-10]. URL: <<http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2009/the-dpj-platform-on-climate-change2014a-reality-check>>.

STOCKWINN, J. A. A. Governing Japan. MA, USA, Oxford, UK, Victoria, Australia: Blackwell Publishing, 2008. ISBN 978-1-4051-5416-1.

Asociace
pro mezinárodní
otázký
Association
for International
Affairs

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

The Asahi Shimbun. Editorial: LDP Deeper in Disarray [online]. 18.7.2009 [cit. 2009-11-3]. URL: <<http://www.asahi.com/english/Herald-asahi/TKY200907180068.html>>.

The Democratic Party of Japan. 2009 Change of Government [online]. 18.8.2009 [cit. 2009-11-04]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto2009.pdf>>.

The Democratic Party of Japan. Manifesto 2009 [online]. [cit. 2009-10-30]. URL: <<http://www.dpj.or.jp/english/manifesto/manifesto.html>>.

The Economist. Out of Tune. 14.-20.11.2009, s. 66-67

The Japan Times. Editorial: DPJ's Election Promises [online]. 29.7.2009 [cit. 2009-11-03]. URL: <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ed20090729a1.html>>.

The Japan Times. Cabinet Approves Record ¥92Trillion Budget. [online]. 26.12.2009 [cit. 2010-1-13]. URL: <<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nb20091226a1.html>>.

Čínská lidová republika: Vybrané diplomatické milníky roku 2009

Jan Trnka

Stat' se zabývá aktuální zahraniční politikou Čínské lidové republiky. Jejím cílem je představit a shrnout vybrané vývojové tendence roku 2009 v nezbytném kontextu. První kapitola, nanejvýš stručně mapuje obsahové změny čínské zahraniční politiky od jejího vzniku do konce roku 2008. Čím aktuálnější a pro současnost podstatnější období bylo, tím větší prostor mu byl věnován. Hlavní část práce tvoří současná čínská zahraničně-politická agenda ve třech vybraných oblastech. První z nich je oblast politicko-ekonomických institucí a uskupení (G20, FSB, BRIC). Druhou představují asijské státy, tradiční sféra čínského vlivu a ambicí, opět s důrazem na multilaterální formu (ASEAN, APEC, EAC). Třetí oblastí jsou USA jako klíčová vazba s měnicími se parametry, konkurenční ekonomika a stále nejvýznamnější stát současné mezinárodní politiky.

Zdroje příspěvku lze rozdělit do základních kategorií: Primární zdroje - články odborných periodik, sekundární zdroje – informace médií a zprávy státních orgánů. Pro vznik práce se stal klíčovým článkem „*Foreign Policy Focus*“ časopisu Beijing Review, obsahující výtah z vyjádření čínského ministra zahraničí Jang Ťie-čch'a, jež se odehrálo 7. března 2009³⁹. Tento zdroj byl následně konfrontován s článkem „*The Rise of China and the Future of the West. Can the Liberal System Survive?*“ G. Johna Ikenberryho, profesora princetonské univerzity⁴⁰. Kapitola o vývoji čínské zahraniční politiky do roku 2008 čerpá z monografie Marca Lanteigne „*Chinese Foreign Policy: An Introduction*“⁴¹. Jeho pohled je doplněn o názor E.S. Medeiros a M. T. Fravela z článku pro Foreign Affairs „*China's New Diplomacy*“⁴² pojednávající o strukturální proměně čínského zahraničně-politického přístupu na počátku tohoto desetiletí. Současné vývojové tendence ve vztazích Číny k nejproblematictějším autokraciím byly přejaty z článku pro Foreign Affairs od Stephanie Kleine-Ahlbrandt a A. Smalla „*China's New Dictatorship Diplomacy: Is Beijing Parting*

³⁹ China International Publishing Group (CIPG). „Foreign Policy Focus“. *Beijing Review*, March 2009, Vol. 52, No. 11, [online]. 13.3.2009 [cit. 2009-11-24]. URL: http://www.bjreview.com.cn/world/txt/2009-03/13/content_185060_4.htm.

⁴⁰ Ikenberry, G. John. „The Rise of China and the Future of the West. (cover story)“. *Foreign Affairs*, Jan/Feb2008, Vol. 87, No. 1, p23-37. ISSN: 00157120.

⁴¹ Lanteigne, Marc. „*Chinese Foreign Policy: An Introduction*“. Taylor & Francis, London 2009, 164p. ISBN: 0415465249.

⁴² Medeiros, Evan S.; Fravel, M. Taylor. „China's New Diplomacy“. *Foreign Affairs*, Nov/Dec2003, Vol. 82, No. 6, p22-35. ISSN: 00157120.

*With Pariahs?*⁴³. Oficiální pohled na novou americkou politiku k Číně byl konfrontován s články „*China's Role in the "New Era of Engagement"*“⁴⁴ Stewarta M. Patricka a „*Strategic reassurance' that isn't*“⁴⁵ autorů Roberta Kagana a Dana Blumenthala.

Nástin vývoje čínské zahraniční politiky do roku 2009.

V roce 2009 oslavila Čínská lidová republika 60 let své existence. Od založení státu 1. října 1949 procházel čínský stát a s ním jeho zahraniční politika překotným vývojem. Období aktivistického boje proti imperialismu a podpory komunistických revolucí ve 3. světě v 50. a 60. letech vystřídal vyklizení mezinárodního pole v 70. letech.

Od druhé poloviny 80. let lze sledovat aktivnější pragmatický přístup, jenž přizpůsobil zahraniční politiku ekonomickým nárokům rychle rostoucí ekonomiky nejlidnatějšího státu světa. Principy, jimiž se nová politika tehdy řídila, jsou do značné míry platné dodnes. Vedle tradičního respektu ke státní suverenitě a důrazu na nevměšování se do vnitřních záležitostí sem patří i do 24 znaků shrnutá dlouhodobá strategie (taoguang yanghui) odcházejícího reformátora Teng Siao-pchinga. Ta byla vytvořena na počátku 90. let nejen v reakci na nové hospodářské potřeby Čínské lidové republiky. Principy omezující vlastní aktivismus v zahraniční politice je možné chápat jako reakci na demonstrace na Náměstí nebeského klidu (Tchien-an-men) v roce 1989 a stejně tak jako obranu vůči novému světovému uspořádání po konci studené války a rozpadu Sovětského svazu⁴⁶. Čínská zahraničně-politická praxe 90. let znamenala i navazování nových obchodních kontaktů a pragmatické vstupy do mezinárodních organizací⁴⁷. V poslední době medializované a neméně úspěšné cesty čínského prezidenta, premiéra a dalších špiček, do Afriky a Asie započaly svou tradici právě v 90. letech. Jejich úspěch spočíval v oboustranně výhodném obchodu při absenci jakýchkoliv politických nebo lidsko-právních požadavků a v neposlední řadě v štedré nabídce státních půjček, které se zprvu nevázaly na žádný konkrétní projekt. Zprvu striktně omezené a čistě bilaterální obchodní styky se rychle vyvíjely. Dynamicky narůstal objem

⁴³ Kleine-Ahlbrandt, Stephanie; Small, Andrew. „China's New Dictatorship Diplomacy. (cover story)“. *Foreign Affairs*, Jan/Feb2008, Vol. 87, No. 1, p.38-56. ISSN: 00157120.

⁴⁴ Patrick, Stewart M. „*China's Role in the „New Era of Engagement”*“. Expert Brief, [online]. 10.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.cfr.org/publication/20700/>.

⁴⁵ Kagan, Robert; Blumenthal, Dan. „*Strategic reassurance' that isn't*“. Washington Post, [online]. 10.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/09/AR2009110902793.html>.

⁴⁶ Volný překlad Tengových pouček zní: „Klidně pozorovat, zajistit naši pozici, události řešit klidně, skrýt vlastní kapacity, vyčkávat, dobře zvládnout základy, nikdy si nenárokovat vedení.“ Dále: GlobalSecurity.org. „Annual Report to Congress: „*Military Power of the People's Republic of China 2008*“. Military, [online]. 2008 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/2008-prc-military-power02.htm>.

⁴⁷ Typickým příkladem byl vstup Číny do WTO 11. prosince 2001, jímž se země definitivně začlenila do světového hospodářského a finančního systému. Dále: World Trade Organisation. „*China and the WTO*“. Member Information, [online]. 2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm.

obchodní výměny i širší spolupráce. Výmluvný je příklad vztahů ČLR s africkými státy. Od roku 2000 začalo fungovat Forum o čínsko-africké spolupráci (FOCAC) jako regionálně-multilaterální nadstavba spolupráce, jež umožnilo plošné odstraňování překážek pro vývoz afrických surovin a čínskou hospodářskou expanzi. Vedle toho se Forum osvědčilo jako přehledná forma dlouhodobého prohlubování čínsko-afrických vztahů⁴⁸.

Z personálního hlediska začalo aktuální období čínské zahraniční politiky na přelomu let 2002 a 2003, kdy se generálním tajemníkem Komunistické strany Číny a později prezidentem Čínské lidové republiky stal Chu Ťin-tchao⁴⁹ a premiérem Wen Ťia-pao. Oba jsou příslušníky tzv. 4. generace politických vůdců⁵⁰. Chuem vyzdvihovalé hodnoty trpělivosti a pořádku, měkké síly a multilateralismu byly spolu se zastřešujícím principem tzv. mírového růstu (heping jueqí) přetaveny v zahraničně-politickou praxi posledních let. Čína tak například začala projevovat ochotu spolupracovat se zahraničím i na otázkách vlastní národní bezpečnosti. Zahrnutí této, ještě roku 1995 odmítnuté, dimenze iniciovala Čína ústy svého ministra zahraničí Li Čao-singa v roce 2003⁵¹. Podobně hladce probíhal vývoj v rámci Šanghajské organizace pro spolupráci (SCO), pod jejíž hlavičkou se v srpnu 2005 konalo první čínsko-ruské vojenské cvičení.⁵²

V posledních pěti letech se Čína již otevřeně hlásila k nutnosti „sdílení globální zodpovědnosti“, byť pro Západ se stále výraznými limity, jež se projeví zejména po tzv. šafránové revoluci v Barmě (Myanmar) roku 2007⁵³. Díky vlivu na mnohé problémové

⁴⁸ Forum umožnilo po několikadenním oficiálním jednání dohodnout akční plán spolupráce na další dva roky. Obecná deklarace byla rozpracována do konkrétních akčních plánů, jejichž nadmíru úspěšné plnění se revidovalo při každém dalším setkání Fora. Přelomovým se stal pekingský summit z roku 2006. Od této doby spolupráce zahrnuje i oblasti vzdělání, sportu, médií, technologické nebo policejní spolupráce. Dále: Trmka, Jan. „Čína-africké státy: Motivy, vznik a vývoj partnerství“. Archiv prací SOČ, Vol. 30, [online]. 2008 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://soc.nidm.cz/archiv/getWork/hash/40C17JT200289A>.

⁴⁹ Chu Ťin-tchao se stal 15. 11. 2002 generálním tajemníkem Komunistické strany Číny a 15. 3. 2003 prezidentem Čínské lidové republiky. Dále: China Internet Information Center. Who's Who in China's Leadership, [online]. 2005 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.china.org.cn/english/PP-e/48915.htm>.

⁵⁰ Proces tvorby čínské zahraniční politiky se zejména v posledních letech výrazně institucionalizuje a podílí se na něm stále více institucí (ministerstvo zahraničí, ministerstvo obchodu, armáda) i jednotlivců (akademická sféra). Klíčový vliv však nadále setrvává v čele Komunistické strany Číny. Personální moment při tvorbě zahraniční politiky tak sice slábne, přesto zůstává klíčový. Pakliže je Mao považován za „politika-revolucionáře“ 1. generace a Teng za „politika-reformistu“ 2. generace, Ťiang Ce-min (3. generace) přivedl Čínu k opětovné zahraniční angažovanosti a Chu Ťin-tchao (4. generace) tuto angažovanost dále prohlubuje a rozšiřuje. Dále: Lanteigne, Marc. „Chinese Foreign Policy...“, p22-23.

⁵¹ Medeiros; Fravel. „China's New Diplomacy“, p26-27.

⁵² McDermott, Roger. „Sino-Russian Military Exercisec Conceived as a Show of Unity“. *Eurasia Daily Monitor*, Vol. 6, No. 86, [online]. 5.5.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=34949](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=34949).

⁵³ Po krvavém potlačení protestů v Barmě vetovala ČLR spolu s Ruskem rezoluci Rady bezpečnosti OSN o Barmě, předloženou USA a Velkou Británií. Rezoluce mimo jiné nařizovala okamžité propuštění politických vězňů. Čína rezoluci zastavila, režim však zároveň vyzvala k urychlení reforem a „naslouchání hlasu svého lidu“. V případě Číny se jednalo o vůbec první použití práva veta v Radě bezpečnosti od roku 1973 u otázky, jež se netýkala Tchaj-wanu. Dále: Kleine-Ahlbrandt; Small. „China's New Dictatorship Diplomacy...“, p49.

autokracie se nicméně stává klíčovým partnerem Západu ve vyjednávání s nimi⁵⁴. Čínské zapojení v aktivitách a mírových misích OSN vrcholí v současné době, neboť na sklonku roku 2008 poprvé vyslala své bojové vojenské jednotky i s technikou na protipirátskou misi do Adenského zálivu. Čínské bojové lodě a elitní zásahová jednotka zde po boku dalších mocností celý rok 2009 chránily frekventované námořní trasy, přičemž eskortovaly stovky nákladních i dopravních lodí. Čínské námořnictvo operuje v rozsáhlém oblouku od Žlutého moře až k Rudému moři a ukázalo tak jednu z velmocenských vlastností, power projection⁵⁵.

Rok 2009

Náplň čínské zahraničně-politické agendy roku 2009 obsáhla do značné míry světová finanční krize a s ní spojený útlum světového hospodářství. Čínská vývozně zaměřená ekonomika byla krizí, a s ní spojeným nedostatkem nebo přímo absencí výrobních zakázek, tvrdě postižena⁵⁶. Vnitřní i zahraniční politika ČLR v současné době sleduje jediný „překlenující cíl“, jenž ministr zahraničí Jang Ťie-čch'i formuloval jako „zajištění pevného a rychlého ekonomického růstu v Číně“, potažmo ve světě⁵⁷. Jak ministr přednesl na počátku roku, tento cíl měl být realizován ve čtyřech prioritních oblastech. V rozvoji vztahů s velmocemi, se sousedními a s rozvojovými zeměmi. Čtvrtou oblast představovalo řešení akutních regionálních a globálních problémů. Hlavní cíl měl být prosazován bilaterálně i multilaterálně v regionálních i globálních organizacích a uskupeních⁵⁸.

Nejdůležitějším neinstitutionálním globálním uskupením se pro Čínu i svět stala v roce 2009 skupina ekonomických mocností G20⁵⁹. Prezident Evropské centrální banky Jean Claude Trichet pro Le Monde v polovině listopadu 2009 poznamenal: „Z historického hlediska znamená současné období zásadní změnu globálního vládnutí. Fakt, že se G20 stala vůdčí

⁵⁴ Tamtéž, p53-56.

⁵⁵ Trnka, Jan. „Protipirátská mise čínského námořnictva: konec v nedohlednu“. *Newsletter Asijského programu*, Vol. 2, No. 5, [online]. 28.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=218.

⁵⁶ The Economist, „Fu Ying on China's Recovery“. *All video*, podcast [online]. 29.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://audiovideo.economist.com/?fr_story=c1240066e44f6e36af662c57e5d9f78392858673&rf=bn.

⁵⁷ Nadále rostoucí čínská ekonomika má být podle čínského ministerstva zahraničí hlavním příspěvkem Číny k řešení ekonomického propadu. Umožní totiž jak plnění ambiciózních plánů spolupráce s rozvojovými zeměmi pro dosažení Rozvojových cílů tisíciletí, tak pomůže i vyspělým ekonomikám výhodnými obchodními kontrakty. Odkázal přitom na cestu čínského ministra obchodu Čchen Te-minga po Evropě, při které byly uzavřeny obchodní smlouvy v celkové hodnotě 15 miliard USD. Dále: CIPG. „Foreign Policy...“, p2.

⁵⁸ Tamtéž, p1.

⁵⁹ Státy G20 v současné době vytváří zhruba 85 % světového HDP. Dále: Giles, Chris. „G20 has still to deliver on promises“. *Financial Times*, [online]. 9.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.ft.com/cms/s/0/4e8fd8ba-cccd-11de-8e30-00144feabdc0.html?nclck_check=1.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

*autoritou pro vládnutí na mezinárodní úrovni je zásadní.*⁶⁰ Dále připomněl, že uskupení jako takové vzniklo už roku 1999 kvůli Asijské finanční krizi, kdy se ukázalo, že „*středně velká asijská rozvojová země je schopna spustit vážnou mezinárodní krizi*“, a proto by se i takové země měly zapojit do mezinárodního rozhodování. Do roku 2008 fungovala skupina G20 jako neformální ekonomická platforma a scházela se jen na ministerské úrovni. První washingtonský summit G20 z 15. listopadu 2008 pružně reagoval na, v té době probíhající, pád světových finančních trhů. V roce 2009 se již skupina zabývala konkrétními návrhy na úpravu mezinárodních finančních institucí, přičemž pittsburghský summit z 25. září 2009 přinesl první systémové změny⁶¹. Čínský prezident se na summitu vyslovil pro pokračování programů stimulace poptávky a zároveň pro dotažení všech změn přislíbených při minulých summitech. Podle jeho slov totiž ekonomický propad nezpůsobily jen rozdíly mezi úsporami a spotřebou, importem a exportem, ale zejména nerovnováha rozdělení světového bohatství a zdrojů⁶². Strukturální změny proto podle něho musí pokračovat jak v zavedených institucích, tak v nově zavedené instituci Financial Stability Board (FSB).

Ta de facto vznikla již na počátku dubna 2009 z iniciativy G20 na londýnském summitu. Vznik byl formálně dovršen 25. září 2009 v Pittsburgu podepsáním její charty⁶³. Podle tohoto dokumentu se jedná se o platformu, jejímž úkolem je „*koordinovat práci národních finančních autorit a institucí udávajících mezinárodní standardy [pozn. Standard-Setting Bodies, SSB]*“ pro dosažení pomalejšího, avšak stabilnějšího růstu světového HDP. Uskutečněným projektem FSB jsou historicky první pravidla pro vyplácení odměn bankéřům. Výše prémie a jejich četnost nyní musí odpovídat zisku společnosti⁶⁴. Čína, která se ve FSB podobně jako ostatní státy účastní třemi institucemi, má své zástupce v řadě komisí, které FSB tvoří, včetně řídicí komise⁶⁵. Čína se staví za snahu o rozsáhlejší dohled

⁶⁰Trichet, Jean-Claude. „Interview with Le Monde“. *Speeches & Interviews*, Conducted by Delhommais, Pierre-Antoine; Leparmentier, Arnaud, [online]. 17.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.ecb.int/press/key/date/2009/html/sp091117.en.html>.

⁶¹ Na summitu bylo dohodnuto vytvoření souboru pravidel finančnictví tak, aby byly finanční bubliny likvidovány již v zárodku. Jak konkrétně budou pravidla fungovat v praxi je zatím nejasné. Otázkou se budou zabývat další summity. Systémové změny i vývoj jednotlivých otázek v průběhu existence G20 je velmi přehledně k dispozici na: Osunsade, Abadesi; Kennard Matthew; Bevins, Vincent. „Interactive graphic: G20 objectives and actions“. *Financial Times*, [online]. 3.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.ft.com/cms/s/0/d3680126-a472-11de-92d4-00144feabdc0.html>.

⁶²Xinhua, „Hu Calls for Growth, balanced development“. *China Daily*, [online]. 25.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/g20_pittsburgh/2009-09/25/content_8739539.htm.

⁶³Financial Stability board (FSB). „Financial Stability Board Charter“. Publications, [online]. 9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_090925d.pdf.

⁶⁴Pravidla byla schválena na posledním summitu G20 v Pittsburgu. Dále: Guha, Krishna. „Krishna Guha on the G20“. *FT-Video*, [online]. 25.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.ft.com/cms/130b886e-a9ca-11de-a3ce-00144feabdc0.html?_i_referralObject=10033492&fromSearch=#.

⁶⁵ČLR ve FSB zastupují instituce: Ministerstvo financí, Čínská lidová banka, Čínská bankovní regulační komise (China Banking Regulatory Commission). Dále: FSB. „F.S.B. Charter“, p8.

nad světovým finančním sektorem⁶⁶. Hlavní prioritou v tomto ohledu je podle Guo Čing-pchinga, viceguvernéra Čínské lidové banky, reforma Mezinárodního měnového fondu (MMF). Reforma by podle jeho představ měla znamenat navýšení hmotných rezerv MMF, posílení jeho reprezentativnosti na základě přijímání dalších rozvojových států i pozměnění vnitřního hlasovacího systému.

V posledním roce byl naplněn také akronym BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína), jenž byl poprvé použit již před osmi lety investiční společností Goldman Sachs⁶⁷. V té době se skupina BRIC podílela na světovém HDP zhruba 10%, nyní po osmi letech tvoří již 22% světového HDP. Podle některých dlouhodobých předpovědí předstihnou ekonomiky BRIC svou velikostí tradiční vyspělé státy G7 do roku 2035⁶⁸. Třebaže si členské země BRIC v ekonomických, strategických i ideologických otázkách přímo konkurují⁶⁹, od dubna začaly spolupracovat na neinstitutionální politické rovině, jak to dokázal první summit BRIC v Jekatěrinburgu z 16. června 2009. V rámci G20 chtějí tyto země včetně Číny dotáhnout do konce reformy finančního sektoru plánované na prvních summitech G20. V obecné rovině se hodljají zasazovat za „vyvažování Západu a Japonska“, aby skupina BRIC měla „silnější hlas a zastoupení v globálních finančních institucích“⁷⁰

Vztahy s asijskými sousedy

Asijský region je nejbližší, a proto tradičně prioritní oblastí čínské zahraniční politiky. Jev lze vysvětlit přirozeným rozšiřováním vlivu sílicího státu za jeho bezprostřední hranice. Bilaterální vztahy se sousedy mají být podle ministra zahraničí Janga rozvíjeny s důrazem na socio-ekonomickou stabilitu. Společnou výzvou má být dosažení jednotného postoje k řešení

⁶⁶Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China. „Foreign Ministry Holds Briefing for Chinese and Foreign Media on President Hu Jintao's Upcoming Attendance at UN Meetings and the 3rd Financial Summit of G20 Leaders“. *Topics*, [online]. 15.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/hujintaoG20fenghui/t585162.htm>.

⁶⁷Mezi úrovní států panují velké rozdíly. Zatímco Čína tvoří téměř polovinu společného produktu, nejslabší Rusko vážně zasáhla finanční krize (meziroční propad HDP zhruba o 6,5 procenta) a uvažuje se o jeho „vyřazení“ z klubu. Rusko se navíc potýká se strukturálními, zejména demografickými problémy. Dále: Euromonitor International. „Special Report: BRIC becomes BIC?“. *Countries and Consumers*, [online]. 22.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.euromonitor.com/Special_Report_BRIC_becomes_BIC.

⁶⁸Goldman Sachs Economics Group. „BRICs and Beyond“, [online]. 2007 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www2.goldmansachs.com/ideas/brics/book/BRIC-Full.pdf>.

⁶⁹Bilaterální spory a rivalita Číny s Indií a do jisté míry i Číny s Ruskem budou patrně hlavními limity společné spolupráce. Dále: Glosny, Michael A. „China and the BRICs. A Real (but Limited) Partnership in a Unipolar World“, *ISA paper from Massachusetts Institute of Technology*, [online]. 11.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://web.mit.edu/polisci/research/gradresearch/Glosny-China%20and%20the%20BRICs-Clean%20Sept%2011%20version%20ISA%20paper.doc>.

⁷⁰People's Daily Online. „BRIC nations to have bigger, louder voice“. *Global View*, [online]. 8.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://english.peopledaily.com.cn/98373/98460/98506/6770527.html>.

globálních problémů, zejména finanční krize⁷¹. V roce 2009 lze v tomto ohledu vysledovat jisté strukturální změny.

Jeden z novátorských přístupů představuje iniciativa Číny, Jižní Koreje a Japonska o vytvoření tzv. Východoasijské komunity (East Asian Community, EAC). Hlavním cílem společenství, údajně inspirovaném v poválečné hospodářské integraci západní Evropy, má být překonávání historických a teritoriálních sporů. K naplnění společných zájmů má tato komunita dojít díky postupné liberalizaci vzájemného obchodu, spolupráci na poli mezinárodních konferencí a summitů, ale i odstraňování byrokratických bariér pro studenty a akademiky. První summit EAC se odehrál na sklonku roku 2008 v Japonsku a již necelý rok poté na něj navázal pekingský summit 10. října 2009. Významným impulsem pro myšlenku EAC se stalo zvolení Yukia Hatoyamy japonským premiérem. V jeho osobě má myšlenka regionální integrace snad nejvýraznější oporu⁷². Zásadní otázky institucionální podoby a teritoriálního vymezení EAC nicméně zůstávají nadále otevřené. Premiér Hatoyama na pekingském summitu navrhoval rozšíření členství i na země jihovýchodní Asie, Číňané dávají přednost užšímu konceptu třístranné spolupráce nejsilnějších ekonomik regionu – Číny, Japonska a Jižní Koreje⁷³. Přes naděje, které jsou do myšlenky EAC vkládány, se Čína nehodlá v ohledu hospodářské spolupráce omezovat na jediný model. Naopak. Nový impuls dostala bilaterální iniciativa pro zavedení zóny volného obchodu se sousední Jižní Koreou. Expertní posuzování potenciálních dopadů této formy spolupráce probíhalo sice už od roku 2003, nyní strany přikročily k politickým jednáním⁷⁴.

Sladřování postojů ke globálním otázkám probíhalo i na půdě již zavedených regionálních organizací. Čína podněcovala členské státy k aktivnějšímu a kreativnějšímu přístupu tak, aby se region hospodářsky odrazil ode dna jako první na světě⁷⁵. Sdružení zemí jihovýchodní Asie (ASEAN) se setkalo po dvou odložených summitech 23. října 2009 v Thajsku. Vedle dopadů finanční krize, změny klimatu nebo bezpečnosti potravin, program zahrnoval také projednání ambiciózního projektu velké zóny volného obchodu mezi členy ASEAN, jehož realizace je v současné době plánována na rok 2015⁷⁶. ČLR se těchto jednání účastnila

⁷¹CIPG. „Foreign Policy...“, p1.

⁷²Trnka, Jan. „East Asian Community: Asijští rivalové zvažují integraci“. *Newsletter Asijského programu*, Vol. 2, No. 6, [online]. 23.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=223.

⁷³Trnka. „East Asian Community...“, [online].

⁷⁴Ding, Qing-fen. „China-ROK free trade deal urged“. *China Daily*, [online]. 24.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-11/24/content_9026811.htm.

⁷⁵CIPG. „Foreign Policy...“, p3.

⁷⁶Cha-am, Hua Hin. „ASEAN Plus Three Summit to Deepen Cooperation and Revive Economic Growth“. *ASEAN Bulletin*, [online]. 24.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.aseansec.org/23112.htm#Article-16>.

v rámci skupin 10+1 (ASEAN + Čína) i 10+3 (ASEAN + Čína, Japonsko, Jižní Korea)⁷⁷. Akceschopnost skupiny je však dlouhodobě výrazně omezena vzájemnými spory mnohých členů⁷⁸.

Srovnatelnou politiku razila čínská delegace i v rámci posledního dvoudenního summitu APEC z 14. -15. listopadu 2009. Prezident Chu Ťin-tchao zde prohlásil, že uskupení musí nadále pokračovat ve strukturálních reformách a liberalizaci obchodu a investic⁷⁹. Třebaže je i toto dvacet let trvající sdružení kritizováno pro nedostatečnou akceschopnost, jeho potenciál se v posledním roce prudce zvýšil. Jeho členstvo totiž tvoří celou polovinu států nové G20. Podle mnohých analýz navíc stojíme na prahu doby, kdy budou právě ekonomiky asijských zemí přispívat k růstu světového HDP největším dílem⁸⁰.

Vztahy s USA

Milníkem ve vztazích Číny a Spojených států se stal příchod Obamovy administrativy do Bílého domu v lednu 2009. Přestože od inaugurace neuplynul ještě ani rok, původní americká „two-handed strategy“⁸¹ byla nahrazena přívětivějším konceptem tzv. strategického ujištění (strategic reassurance). Koncept je založen na následující zjednodušené konstrukci: Spojené státy ujistí Čínu, že nemají zájem na zadržování jejího rozvoje a Čína obratem ujistí a činy potvrdí, že její „rozvoj a vzrůstající světová role nebude probíhat na úkor bezpečnosti a blahobytu ostatních“⁸². Přístup se stal předmětem vážných diskusí nejen ve Spojených státech, ale i u tradičních amerických spojenců v Asii, v Japonsku, Jižní Koreji nebo Indii. Ve Spojených státech se diskurz týká především osudu amerického vlivu v Asii a ve světě obecně. Obamovo upuštění od „hry s nulovým součtem“ zpochybnili Robert Kagan a Dan Blumenthal, kteří krok považují za známku nepochopení čínské realpolitiky. Argumentují, že za posledních deset let Čína výrazně investovala do modernizace armády, jež podkope americkou bezpečnostní politiku v Pacifiku, ohrozí její

⁷⁷ CIPG. „Foreign Policy...“, p4.

⁷⁸ Aljazeera.net. „ASEAN to stude free trade pact“. *Asia-Pacific*, [online]. 24.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://english.aljazeera.net/news/asia-pacific/2009/10/20091024357388945.html>.

⁷⁹ Li, Xianzhi. „Chinese president attends APEC Economic Leaders Meeting“. *China View*, [online]. 14.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://news.xinhuanet.com/english/2009-11/14/content_12454871.htm.

⁸⁰ Za posledních dvacet let se podařilo výrazně snížit vzájemná cla. Nyní je však třeba odstraňovat další byrokratické bariéry, což lze mnohem hůře sledovat i vymáhat. V centru kritiky se ocitá především právně nezávazná povaha výsledných dokumentů APEC. Dále: Chan, Fiona. „APEC AT 20: Still relevant, but for how long?“. *Straits Times*, [online]. 31.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.straitstimes.com/STI/STIMEDIA/sp/apec2009/31102009_apec_at_20.html.

⁸¹ Přezdívkou strategie uplatňované od funkčního období prezidenta Billa Clintona vytvořili čínští komentátoři spojením dosud známých amerických zahraničně-politických přístupů k velmocím - zadržování (containment) i zapojování (engagement). Obě složky jsou totiž podle nich používány současně. Zapojování spojené státy prosazují v ekonomice a globálních otázkách, zatímco zadržováním se snaží zadržet její rychle vzrůstající vliv v Asii. Dále: Patrick. „China's Role...“, [online].

⁸² Náměstek ministryně zahraničí James B. Steinberg. Tamtéž, [online].

spojenice a tím i výrazně oslabí americký vliv v oblasti⁸³. V obecné rovině byl Obamův vládny přístup⁸⁴ kritizován pro principiální odlišnosti hodnot a dlouhodobých cílů obou zemí. Zatímco Spojené státy usilují v Asii o vyvážení sil a postupný přechod k pluralismu a demokracii, Komunistická strana Číny trvá na svém výlučném postavení a usiluje o vytvoření Číny jako nejsilnější mocnosti ve Východní Asii⁸⁵.

Od vládějšího přístupu si prezidentská administrativa slibovala součinnost při řešení globálních problémů v Radě bezpečnosti OSN a během Kodaňské klimatické konference OSN. Měla se tak stát klíčovým partnerem Spojených států při jednání s problémovými autokratickými – Severní Koreou, Súdánem, Íránem a Barmou (Myanmar), respektive při dosažení právně závazné smlouvy omezující emise oxidů uhlíku do atmosféry, do níž vkládala nejen americká administrativa značný politický kapitál. Čínské ministerstvo zahraničí Obamův přístup uvítalo a vyslovilo se pro rozvíjení vzájemných vztahů, stejně tak jako pro navrhovanou spolupráci v Radě bezpečnosti při dosahování všeobecného zákazu testování jaderných zbraní a mnoha dalších cílů, hospodářství a ochranu klimatu nevyjímaje⁸⁶. V této souvislosti se na počátku roku 2009 začal hojně používat akronym G2. Zpopularizoval ho Zbygniew Brzezinski, když pro čínský list *China Daily* v lednu 2009 napsal: „*Vztah mezi USA a Čínou musí být skutečně komplexní globální partnerství, obdobné našim vztahům k Evropě nebo Japonsku*“⁸⁷. Médii vděčně přijímaný koncept zažil svůj vrchol během Obamovy oficiální návštěvy Pekingu 17.-18. listopadu 2009. Koncept G2 jako takový nicméně taktně odmítl premiér Wen Ťia-pao ještě v průběhu Obamovy návštěvy⁸⁸.

Značnou deziluzi v tomto ohledu znamenala právě Kodaňská klimatická konference z 7.-18. prosince 2009. Čína sama již v roce 2002 ratifikovala Kjótský protokol, nepatřila však mezi země kterým z něj plynul závazek snížit množství svých emisí⁸⁹. Vzhledem k prioritě udržení růstu čínského HDP, se nebyla Čína ochotná přímo zavazovat k snížení emisí ani

⁸³ Kagan; Blumenthal. „*Strategic reassurance*...“, [online].

⁸⁴ Podstatou Obamovy politiky podle Patricka je „*zvýraznit a posílit oblasti společného zájmu a přímo řešit zdroje nedůvěry*“. Otázky stavu lidských práv v Číně či přístupu k Dalajlamovi, zůstaly alespoň prozatím kvůli problémům ekonomického rázu (podhodnocení čínského jüanu, protekcionismus) upozaděny.

⁸⁵ Patrick. „*China's Role*...“, [online].

⁸⁶ Lidskoprávní otázky má podle společné deklarace řešit další kolo rozhovorů o lidských právech, jež se má uskutečnit do konce února ve Washingtonu. Dále: The White House, Office of the Press Secretary. „*U.S.-China Joint Statement*“, [online]. 17.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-china-joint-statement>.

⁸⁷ Brzezinski, Zbygniew. „*Moving toward a reconciliation of civilizations*“. *China Daily*, [online]. 15.1.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2009-01/15/content_7398556.htm.

⁸⁸ V rozhovoru s americkým prezidentem Obamou Wen prohlásil: „*Čína zastává nezávislou politiku míru a nespojí se s jakoukoliv zemí nebo jejich blokem. (...) Globální otázky by se měly řešit všemi národy světa, spíše než jedním nebo dvěma státy.*“ Dále: Xinhua. „*Wen: China disagrees to so-called G2*“. *China Daily*, [online]. 18.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-11/18/content_8998039.htm.

⁸⁹ Thambi, Simi. „*Rising China at Copenhagen*“. IDSA Comment, [online]. 5.1.2010 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.idsa.in/idsacomment/RisingChinaatCopenhagen_sthambi_050110.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

tentokrát⁹⁰. Přesto se během Obamovy listopadové návštěvy obě tyto země, vypouštějící největší množství skleníkových plynů do atmosféry, dohodly, že se vyspělé státy zaváží ke konkrétnímu snížení svých emisí, zatímco rozvojové státy (včetně ČLR) budou emise snižovat v rámci vlastních národních plánů⁹¹. Čínská delegace na Kodaňské klimatické konferenci pod vedením premiéra Wena však vetovala i mechanismus nezávislého mezinárodního měření emisí a vynutila si vyjmutí takřka všech konkrétních závazků ze smlouvy, včetně těch, které se jí netýkaly (tzn. závazky dalších zemí na snížení emisí)⁹². Čínská delegace také na konferenci vystoupila nezvykle asertivním způsobem jednání. Závěrečného nočního vyjednávání státníků, jehož se účastnil i prezident USA na samém konci konference, kde výsledná dohoda nakonec z větší části vznikla, se čínský premiér nechtěl zúčastnit a zastupující diplomat bez vysvětlení odmítal zahrnout do smlouvy konkrétní závazky dalších zemí⁹³.

Na samém konci roku se tak pozitivní agenda čínsko-amerických vztahů takřka vyčerpala. Tím se více než předtím projevíly dosavadní rozpory, například v americkém protekcionismu vůči čínskému dovozu ocelových trubek a pneumatik, proti němuž Čína v průběhu roku opakovaně protestovala. Na počátku roku 2010 vztahy ochladly kvůli dvěma nově plánovaným akcím americké administrativy: prodeji helikoptér a protiraketových zbraní na Tchaj-wan a obnoveného plánování Dalajlámovy návštěvy v Bílém domě⁹⁴.

Závěr

Čínská zahraniční politika v roce 2009 plynule obsahově i formálně navázala na předchozí roky. Přesto lze upozorovat dva její letošní milníky. Tyto milníky nemají svůj základ v Číně samotné a jejich vznik se odvíjí od dvou událostí přelomu let 2008/2009, finanční a hospodářské krize a zvolení Barracka Obamy prezidentem USA.

⁹⁰Neochotu dosáhnout silné mezinárodní dohody o snížení emisí přesto není na místě chápat jako neochotu snižovat čínské a globální emise jako takové. Ve své podstatě chce čínská vláda zamezit případnému tlaku ze zahraničí na další snižování emisí, který by mohl svou argumentaci zakládat právě na smlouvě z Kodaně. Čínská vypracovala vlastní Čínský národní program pro změnu klimatu (China's National Climate Change Programme) a značně investuje do obnovitelných zdrojů, zejména do sluneční a větrné energie. Dále: UPI.com. „China pushing green technology, EU says“. *Energy Resources*, [online]. 30.11.2009 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.upi.com/Science_News/Resource-Wars/2009/11/30/China-pushing-green-technology-EU-says/UPI-67471259596157/.

⁹¹The White House. „U.S.-China Statement“, [online].

⁹²Adam, David. „Copenhagen treaty was 'held to ransom' says Gordon Brown“. *Guardian.co.uk*, [online]. 21.12.2009 [cit. 2010-01-16]. URL: <http://www.guardian.co.uk/environment/2009/dec/21/copenhagen-treaty-gordon-brown>.

⁹³Lynas, Mark. „How do I know China wrecked the Copenhagen deal? I was in the room“. *Guardian.co.uk*, [online]. 22.12.2009 [cit. 2010-01-16]. URL: <http://www.guardian.co.uk/environment/2009/dec/22/copenhagen-climate-change-mark-lynas>.

⁹⁴Chen, Winny. „How 'Mature' Is the U.S.-China Relationship?“. *National Security*, Center for American Progress [online]. 15.1.2010 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.americanprogress.org/issues/2010/01/us_china_relationship.html.

Prvním z milníků se stal čínský **ekonomický aktivismus** v mezinárodních uskupeních. Řídícím motivem letošní čínské zahraniční politiky bylo „zajištění pevného a rychlého ekonomického růstu v Číně“⁹⁵. Za těchto podmínek sice nadále probíhá zapojování se Číny do mezinárodních struktur, má však docela jinou kvalitu. Globální finanční a hospodářská krize odhalila neschopnost přijmout dostatečně účinná opatření na úrovni G7+1, musela být proto zaktivizována širší platforma G20, zahrnující již oblast tvorby více než čtyř pětín světového HDP. Čína, jeden z nejvýznamnějších členů uskupení, zde představuje vůdčího oponenta i nezbytného partnera Spojených států a zároveň představitele rozvíjejících se zemí, aktivnějšího, kreativnějšího a silnějšího než kdy dříve. Čínští zástupci se členstvím v G20, a ve Financial Stability Board zapojili do mezinárodních aktivit řešení finanční krize. Mimoto přichází s vlastními myšlenkami (reforma MMF, liberalizace regionálního a světového obchodu) a aktivně pro tyto myšlenky získávají podporu (v rámci skupiny BRIC, čínský vliv v ASEAN a APEC). Vyjednávací pozice ČLR se za poslední rok prudce zvýšila. Asijský region s Čínou v čele překonal hospodářskou krizi pouhým zpomalením svého růstu a byl i místem, kde krize začala opadat nejdříve (alespoň doposud). Čínský aktivismus ekonomické diplomacie se však neomezuje jen na zavedené organizace a multilaterální přístup. Slibně se rozvíjí koncept Východoasijské komunity (EAC), přičemž liberalizaci obchodu propaguje Čína i bilaterálně (například jednání o zóně volného obchodu s Jižní Koreou). Přesto má tento milník čínské zahraniční politiky nezanedbatelné nedostatky. Obě zavedená regionální uskupení, ASEAN i APEC, trpí nedostatečnou vůlí ke kompromisu a tedy nízkou úrovní akceschopnosti. Východoasijská komunita oproti tomu stojí dosud na svém úplném počátku a rozdělují ji odlišné představy Číny a Japonska v klíčové otázce teritoriálního vymezení.

Dalším milníkem se s příchodem amerického prezidenta Barracka Obamy stala **nová doktrína USA** ve vztahu s ČLR. Po více než deseti letech dominantního postavení USA, kdy USA uplatňovaly ve vztahu k ČLR politiku vyvažování dvou ve Spojených státech již zakotvených konceptů zadržování (*containment*) a zapojování (*engagement*), nahradila tento přístup Obamova administrativa konceptem strategického ujištění (*strategic reassurance*). Koncept je formou podmíněného zapojování, ve které se USA zavazují nebránit rostoucímu vlivu Číny, pokud bude probíhat odpovídajícím způsobem (tlak na nejtvrďší autokracie, transparence armády a její další zapojování do misí OSN). Třebaže se takřka po celý rok 2009 dalo za výsledek nové doktríny považovat oteplení vztahů Číny s USA, samotný závěr roku (Kodaňská klimatická konference) a první týdny roku 2010 (plánovaný prodej zbraní

⁹⁵ CIPG. „Foreign Policy...“, p1.

USA na Tchaj-wan a plánovaná schůzka prezidenta Obamy s Dalajlámou) ukazují, že uvolnění bylo krátkodobého charakteru. Nadále přetrvává samotný koncept strategického ujištění, jenž do značné míry předává iniciativu v tvoření společného vztahu obou zemí čínské vládě. Na ní závisí, nakolik se zapojí do projektů v nichž se USA angažují (například problém íránského jaderného programu v Radě bezpečnosti OSN), respektive nakolik se sblíží s USA. Nelze opomenout ani motivační rozměr nového přístupu. Strategické ujištění (*strategic reassurance*) totiž neobsahuje apriorní zadržování čínského vlivu (*containment*) a naopak slibuje zlepšení vztahů po patřičné součinnosti. Koncept strategického ujištění je v USA principiálně kritizován, že neodpovídá jejich bezprostředním zájmům. Na druhou stranu se však začíná ukazovat, že je konceptem relativně pružným a životaschopným v době uvolnění i rozporů. Jestli však strategické ujištění jako forma napomůže při řešení vzájemných sporů, ukáží až první měsíce roku 2010.

Literatura

Adam, David. „Copenhagen treaty was 'held to ransom' says Gordon Brown“.

Guardian.co.uk, [online]. 21.12.2009 [cit. 2010-01-16]. URL:

<http://www.guardian.co.uk/environment/2009/dec/21/copenhagen-treaty-gordon-brown>.

Aljazeera.net. „ASEAN to stude free trade pact“. Asia-Pacific, [online]. 24.10.2009 [cit.

2009-11-28]. URL: [http://english.aljazeera.net/news/asia-](http://english.aljazeera.net/news/asia-pacific/2009/10/20091024357388945.html)

[pacific/2009/10/20091024357388945.html](http://english.aljazeera.net/news/asia-pacific/2009/10/20091024357388945.html).

Brzezinski, Zbigniew. „Moving toward a reconciliation of civilizations“. China Daily,

[online]. 15.1.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: [http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2009-](http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2009-01/15/content_7398556.htm)

[01/15/content_7398556.htm](http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2009-01/15/content_7398556.htm).

Ding, Qing-fen. „China-ROK free trade deal urged“. China Daily, [online]. 24.11.2009 [cit.

2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-11/24/content_9026811.htm.

Euromonitor International. „Special Report: BRIC becomes BIC?“. Countries and

Consumers, [online]. 22.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL:

http://www.euromonitor.com/Special_Report_BRIC_becomes_BIC.

Financial Stability board (FSB). „Financial Stability Board Charter“. Publications, [online].

9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL:

http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_090925d.pdf.

Garnaut, John. „Obama’s message slips in under China’s radar“. *The Age*, [online]. 19.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.theage.com.au/opinion/politics/obamas-message-slips-in-under-chinas-radar-20091118-imly.html>.

Giles, Chris. „G20 has still to deliver on promises“. *Financial Times*, [online]. 9.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.ft.com/cms/s/0/4e8fd8ba-cccd-11de-8e30-00144feabdc0.html?nlick_check=1.

GlobalSecurity.org. „Annual Report to Congress: „Military Power of the People’s Republic of China 2008“. *Military*, [online]. 2008 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/2008-prc-military-power02.htm>.

Glosny, Michael A. „China and the BRICs. A Real (but Limited) Partnership in a Unipolar World“, ISA paper from Massachusetts Institute of Technology, [online]. 11.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://web.mit.edu/polisci/research/gradresearch/Glosny-China%20and%20the%20BRICs-Clean%20Sept%2011%20version%20ISA%20paper.doc>.

Goldman Sachs Economics Group. „BRICs and Beyond“, [online]. 2007 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www2.goldmansachs.com/ideas/brics/book/BRIC-Full.pdf>.

Guha, Krishna. „Krishna Guha on the G20“. *FT-Video*, [online]. 25.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.ft.com/cms/130b886e-a9ca-11de-a3ce-00144feabdc0.html?_i_referralObject=10033492&fromSearch=n.

Cha-am, Hua Hin. „ASEAN Plus Three Summit to Deepen Cooperation and Revive Economic Growth“. *ASEAN Bulletin*, [online]. 24.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.aseansec.org/23112.htm#Article-16>.

Chan, Fiona. „APEC AT 20: Still relevant, but for how long?“. *Straits Times*, [online]. 31.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.straitstimes.com/STI/STIMEDIA/sp/apec2009/31102009_apec_at_20.html.

Chen, Winny. „How 'Mature ' Is the U.S.-China Relationship?“. *National Security, Center for American Progress* [online]. 15.1.2010 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.americanprogress.org/issues/2010/01/us_china_relationship.html.

China International Publishing Group (CIPG). „Foreign Policy Focus“. *Beijing Review*, March 2009, Vol. 52, No. 11, [online]. 13.3.2009 [cit. 2009-11-24]. URL: http://www.bjreview.com.cn/world/txt/2009-03/13/content_185060_4.htm.

China Internet Information Center. Who's Who in China's Leadership, [online]. 2005 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.china.org.cn/english/PP-e/48915.htm>.

Ikenberry, G. John. „The Rise of China and the Future of the West. (cover story).“ *Foreign Affairs*, Jan/Feb2008, Vol. 87, No. 1, p23-37. ISSN: 00157120.

Kagan, Robert; Blumenthal, Dan. „‘Strategic reassurance’ that isn’t“. Washington Post, [online]. 10.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/09/AR2009110902793.html>.

Kleine-Ahlbrandt, Stephanie; Small, Andrew. „China's New Dictatorship Diplomacy. (cover story)“. *Foreign Affairs*, Jan/Feb2008, Vol. 87, No. 1, p.38-56. ISSN: 00157120.

Lanteigne, Marc. „Chinese Foreign Policy: An Introduction“. Taylor & Francis, London 2009, 164p. ISBN: 0415465249.

Li, Xianzhi. „Chinese president attends APEC Economic Leaders Meeting“. *China View*, [online]. 14.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://news.xinhuanet.com/english/2009-11/14/content_12454871.htm.

Lynas, Mark. „How do I know China wrecked the Copenhagen deal? I was in the room“. *Guardian.co.uk*, [online]. 22.12.2009 [cit. 2010-01-16]. URL: <http://www.guardian.co.uk/environment/2009/dec/22/copenhagen-climate-change-mark-lynas>.

McDermott, Roger. „Sino-Russian Military Exercises Conceived as a Show of Unity“. *Eurasia Daily Monitor*, Vol. 6, No. 86, [online]. 5.5.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=34949](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=34949).

Medeiros, Evan S.; Fravel, M. Taylor. „China's New Diplomacy“. *Foreign Affairs*, Nov/Dec2003, Vol. 82, No. 6, p22-35. ISSN: 00157120.

Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China. „Foreign Ministry Holds Briefing for Chinese and Foreign Media on President Hu Jintao's Upcoming Attendance at UN Meetings and the 3rd Financial Summit of G20 Leaders“. *Topics*, [online]. 15.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/hujintaoG20fenghui/t585162.htm>.

- Osunsade, Abadesi; Kennard Matthew; Bevins, Vincent. „Interactive graphic: G20 objectives and actions“. *Financial Times*, [online]. 3.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.ft.com/cms/s/0/d3680126-a472-11de-92d4-00144feabdc0.html>.
- Patrick, Stewart. M. „China’s Role in the „New Era of Engagement““. Expert Brief, [online]. 10.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.cfr.org/publication/20700/>.
- People’s Daily Online. „BRIC nations to have bigger, louder voice“. Global View, [online]. 8.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://english.peopledaily.com.cn/98373/98460/98506/6770527.html>.
- Thambi, Simi. „Rising China at Copenhagen“. IDSA Comment, [online]. 5.1.2010 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.idsa.in/idsacomments/RisingChinaatCopenhagen_sthambi_050110.
- The Economist. „Fu Ying on China’s Recovery“. All video, podcast [online]. 29.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://audiovideo.economist.com/?fr_story=c1240066e44fbe36af662c57e5d9f78392858673&rf=bn.
- The White House, Office of the Press Secretary. „U.S.-China Joint Statement“, [online]. 17.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-china-joint-statement>.
- Trichet, Jean-Claude. „Interview with Le Monde“. Speeches & Interviews, Conducted by Delhommis, Pierre-Antoine; Leparmentier, Arnaud, [online]. 17.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://www.ecb.int/press/key/date/2009/html/sp091117.en.html>.
- Trnka, Jan. „Čína-africké státy: Motivy, vznik a vývoj partnerství“. Archiv prací SOČ, Vol. 30, [online]. 2008 [cit. 2009-11-28]. URL: <http://soc.nidm.cz/archiv/getWork/hash/40C17JT200289A>.
- Trnka, Jan. „East Asian Community: Asijští rivalové zvažují integraci“. Newsletter Asijského programu, Vol. 2, No. 6, [online]. 23.10.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=223.
- Trnka, Jan. „Protipirátská mise čínského námořnictva: konec v nedohlednu“. Newsletter Asijského programu, Vol. 2, No. 5, [online]. 28.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=218.

Asociace
pro mezinárodní
otázký
Association
for International
Affairs

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

UPI.com. „China pushing green technology, EU says“. Energy Resources, [online]. 30.11.2009 [cit. 2010-01-16]. URL: http://www.upi.com/Science_News/Resource-Wars/2009/11/30/China-pushing-green-technology-EU-says/UPI-67471259596157/.

World Trade Organisation. „China and the WTO“. Member Information, [online]. 2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm.

Xinhua, „Hu Calls for Growth, balanced development“. China Daily, [online]. 25.9.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/g20_pittsburgh/2009-09/25/content_8739539.htm.

Xinhua. „Wen: China disagrees to so-called G2“. China Daily, [online]. 18.11.2009 [cit. 2009-11-28]. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-11/18/content_8998039.htm.

Barma/Myanmar: Zaslíbená země v bludném kruhu

Valérie Svobodová

Barma přišla o svého otce-zakladatele Aun Shana již v červenci 1947 při atentátu, a když se 4. 1. 1948 osamostatnila, byla svým způsobem sirotek, jímž de facto zůstává dodnes. Od té doby se země zmítá v nepokojích, potýká s diktátorským režimem a snaží se nalézt svou ztracenou (či ještě nenalezenou) identitu.

Od roku 1886 do roku 1937 byla Barma vedena jako provincie Britské Indie, poté se stala kolonií závislou přímo na Velké Británii. Po získání nezávislosti v lednu 1948 se Barma stala parlamentní demokracií, ovšem již od počátku se potácela s četnými etnickými konflikty v zemi. Od těžce nabyté nezávislosti v roce 1948 se vláda v roce 1962 přesunula do rukou vojenské junty. Nepokoje vyvrcholily občanskou válkou, během níž se k moci dostal generál Ne Win, jež provedl vojenský převrat. Generál Ne Win vládl zemi od roku 1962 do roku 1988 nejdříve jako vojenský velitel, poté jako samozvolený prezident. V roce 1988 byl na nátlak obyvatel nucen odstoupit, ovšem vojenská diktatura zůstala. 8. 8. 1988 došlo k velkým demonstracím (uvádí se účast až jednoho miliónu demonstrujících), které byly krvavě potlačeny, několik tisíc demonstrujících zemřelo. Tento den je označován jako 8-8-88, paradoxně číslo osm je pro Barmance velmi významné a přináší štěstí. Ve volbách v roce 1990 vyhrála s převahou opoziční strana Národní liga pro demokracii (získala 80 % hlasů)⁹⁶, junta ale odmítla výsledky voleb uznat a nově zvolení představitelé se nikdy nesešli.

V roce 2007, kdy vojenská junta zvýšila několikanásobně cenu ropy a potravin, vypukly opět velké nepokoje, které byly vládou tvrdě potlačeny. Získaly název Šafránová revoluce, podle barvy roucha buddhistických mnichů, kteří byli hlavními aktéry protestů. Obraceli misky na almužnu dnem nahoru, čímž dávali najevo svůj hluboký nesouhlas s diktaturou a aktivně se podíleli na demonstracích, pagody se staly centrem odboje.

Od roku 1989 junta prosazuje používání oficiálního názvu země Svaz Myanmar, zkráceně Myanmar. Opozice, vláda Spojených států amerických, Kanady a další země neakceptovaly tuto změnu a stále používají název Barma jako výraz nesouhlasu s diktaturou. Od 7.

⁹⁶ Člověk v tísni. *Barma: otázky a odpovědi* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: http://clovekv tisni.cz/download/pdf/barma/03_Otazky_odpovedi.pdf.

listopadu 2005 je hlavním městem Naypyidaw, dříve jím byl Rangún. Nové hlavní město bylo postavené uprostřed džungle a na jeho výstavbu použity síly tisíců příslušníků etnických minorit. Nyní je hlavou státu generál Than Shwe, předsedou vlády generál Soe Win. Situace v zemi se z ekonomického, zdravotního i sociálního hlediska již několik desetiletí zhoršuje a vývoj se v posledních dvaceti letech posunul jen k horšímu. Situace zdánlivé stability v zemi je velmi křehká a pravidelně se opakující nepokoje ukazující na frustraci Barmánců. Jaké jsou ovšem faktory zaostalosti Barmy a co k ní přispívá? Lze očekávat brzkou změnu vývoje v zemi, s ohlednutím se za události roku 2009? V této krátké analýze se pokusíme na tyto otázky odpovědět. Podíváme se především na oblasti, které by mohly mít na změnu v zemi nejmarkantnější vliv: ekonomickou situaci, zotavování se po ničivém cyklonu Nargis, postavení opozice a její vliv na vývoj v zemi, cestu vedoucí k volbám v roce 2010, mezinárodní postavení Barmy a její neřešené problémy v oblasti sociální.

Ekonomická situace

Špatná ekonomická situace je bezpochyby jedním z faktorů, které mají vliv na vývoj v zemi. Barma, země velmi bohatá na přírodní zdroje (mezi jinými ropu, drahé kameny, uhlí), nyní paradoxně trpí alarmující chudobou, především ve venkovských oblastech. I přes stoupající příjmy z ropy a plynu se ekonomická situace obyvatel rok od roku zhoršuje. Po roce 2003, kdy byl proveden útok na konvoj, v kterém jela Aun Shan Su Ťij, Spojené státy americké zavedly nové, přísnější, ekonomické sankce na Barmu – zákaz dovozu výrobků z Barmy a poskytování finančních služeb Barmě. Většina zahraničních investorů se z Barmy stáhla již dříve kvůli vysoké míře korupce a neprůhlednému podnikatelskému prostředí. Spolupráce a investice pokračují pouze v oblasti těžby ropy, plynu a dřevařství.

V roce 2007 Evropská unie rozšířila své sankce na drahé kameny a dřevo, Spojené státy ani Evropská unie neudělují víza představitelům vojenské junty a jejím rodinným příslušníkům, stejně jako významným obchodníkům. Barma má ale dobré obchodní vztahy se svými sousedy, především Čínou. Růst HDP v roce 2008 i přesto dosahoval pouze 1,1 %, hrubý domácí produkt na osobu dosahoval 1200 dolarů (Barma se zařazuje do skupiny nejméně rozvinutých zemí, tzv. LDCs). Třetina obyvatel zůstává pod hranicí chudoby, a inflace roku 2008 se pohybovala okolo třiceti procent. Výdaje na vojenské zdroje zůstávají nadále velmi vysoké, v roce 2008 představovaly 2,1 % HDP.⁹⁷ Barma se i nadále řadí mezi nejchudší

⁹⁷ Central Intelligence Agency. *The world factbook, Burma* [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>>.

země Asie a její ekonomická situace je se nezlepšuje, naopak vývoj posledních let je negativní. Tento negativní vývoj přispívá k pesimistické vidině brzké změny vývoje k lepšímu.

Cyklon Nargis rok poté

V květnu 2008 zasáhl zemi cyklon Nargis, nejničivější přírodní katastrofa v moderní historii země. Řádil především v deltě řeky Irrawaddy. Zanechal za sebou 84 000 mrtvých, 53 000 nezvěstných a téměř dva a půl milionu lidí bez přístřeší⁹⁸. Humanitární pomoc značně zkomplikovala vládnoucí junta, která zpočátku odmítala udělit víza humanitárním pracovníkům a blokovala pomoc ze zahraničí. V chaotické situaci po cyklonu byly evidovány konfiskace políček zemědělců, registrována nucená práce či zneužívání obyvatel. Vojenská junta samozřejmě vše vehementně popírá.

I po celém roce od cyklonu asi půl milionu Barmánců stále žije v provizorních přístřešcích z bambusu. Farmáři se potýkají s dluhy, protože úroda byla zničena. Škoda se vyšplhala až na čtyři miliardy dolarů.⁹⁹ I po roce se Barma stále vzpamatovává z následků po cyklonu Nargis. Infrastruktura je poškozená, zemědělská půda vyčerpaná a zasolená. Nutná pomoc na obnovu byla dle OSN vyčíslena letos v únoru na téměř 700 milionů dolarů, podařilo se ale zatím sehnat pouze asi sedminu částky.¹⁰⁰ Jelikož vstup novinářů do země je velmi omezený, nemohou ani podávat zprávy o situaci do svých zemí a zájem světové veřejnosti je tedy marginální. Světová ekonomická krize zúžila ve svém důsledku objem humanitární pomoci, na což samozřejmě doplácí Barma mezi prvními. UNDP již přímo pomohlo na pět set tisíc lidem, ve více jak tisíci vesnic.¹⁰¹ Ačkoliv je to pomoc samozřejmě vítaná, v porovnání s rozsahem katastrofy naprosto nedostačující.

Ani v roce 2009 se přírodní katastrofy Barmě nevyhnuly. Desítky lidí zemřely letos v červenci v severní Barmě při silných přívalových deštích, asi 1300 jich přišlo o střechu nad

⁹⁸ Human Rights Watch. *Burma, events of 2008* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://www.hrw.org/en/node/79297>>.

⁹⁹ Alertnet. *Myanmar cyklone* [online]. 1.5.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <http://www.alertnet.org/db/crisisprofiles/MM_STO.htm?v=links>.

¹⁰⁰ Straková, N., *Aktuálně.cz. Rok po cyklónu jsou statisíce Barmánců stále bez pomoci* [online]. 2.5. 2009 [cit. 2009-11-01]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=636319>>.

¹⁰¹ Relief Web. *Community-driven recovery: Cyclone Nargis one year on* [online]. 26.8.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/VVOS-7VAK63?OpenDocument&query=Community-driven%20recovery:%20Cyclone%20Nargis%20one%20year%20on>>.

hlavou ve státě Kachin¹⁰². 21. září 2009 došlo k zemětřesení o síle 5,6 Richterovy škály v provincii Magwe¹⁰³. V Barmě se stále vyskytuje mnoho infekčních onemocnění, mezi jinými bakteriální průjmy, hepatitida A či tyfus. Základní životní potřeby nejsou zajištěny, což společně s nedostatečným přístupem ke vzdělání vede každoročně ke zhoršení situace v zemi.

Plnění „Seven Step Roadmap to Democracy“

Sedmikroková roadmap k demokracii v Myanmaru byla vyhlášena 30.8. 2003 generálem Khin Nyuntem.¹⁰⁴ V květnu 2008 se, navzdory ničivému pustošení země cyklonem Nargis, konalo referendum o přijetí nové Ústavy, což představovalo čtvrtý krok na sedmistupňové cestovní cestě k demokracii. Během referenda byly zakázány veškeré projevy a meetingy opozice, stejně tak jejich veřejné vystupování. V nejhůře postižených oblastech cyklonem se referendum zpozdilo o tři týdny, nicméně dle zveřejněných výsledků se referenda účastnilo 98,12 % oprávněných voličů, z nichž 92,48 volilo pro novou Ústavu.¹⁰⁵ Můžeme si pouze klást otázku, jak natolik zdecimované obyvatelstvo cyklonem, které ztratilo střechu nad hlavou a mnohé ze svých blízkých, bylo v době hraničící s hladomorem schopné jít v naprosté většině k volebním urnám.

Referendum bylo odsouzeno mezinárodní komunitou, především protože během referenda nebyla umožněna kontrola nezávislým pozorovatelům. Docházelo k zákazům svobodného projevu, shromažďování a zavírání členů opozice.

V nové ústavě z roku 2008 je zakotveno, že 25 % křesel v parlamentu připadne armádě a zároveň členové náboženských řádů nemají právo volit, což eliminuje všechny buddhistické mnichy. Volby v roce 2010 budou zároveň první po dvaceti letech od již zmiňovaných voleb z roku 1990, kdy vyhrála Národní liga pro demokracii, ovšem nově zvolenému parlamentu nikdy nebylo umožněno se sejít. Počet politických vězňů roste, z 1100 na začátku roku 2007 na 2150 ke konci roku 2008.¹⁰⁶ Znamý blogger Nay Phone Latt dostal dvacet let vězení.

¹⁰² Relief Web. *Myanmar: Landslides and Floods, Kachin State Situation Overview No. 3* [online]. [cit. 2009-10-05]. URL: <<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/JBRN7TXJ65?OpenDocument&query=Landslides%20and%20Floods,%20Kachin%20State%20Situation%20Overview%20No.%203>>.

¹⁰³ Relief Web. *Situation report: Earthquakes in Bhutan, India and Myanmar* [online]. [cit. 2009-10-08]. URL: <<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/SKEA7W5J94?OpenDocument&query=Situation%20report:%20Earthquakes%20in%20Bhutan,%20India%20and%20Myanmar>>

¹⁰⁴ Amott, D. *How to read the generals' roadmap* [online]. 3.10. 2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.scribd.com/doc/2250232/7-Step-Road-Map-of-Burmese-Regime>>.

¹⁰⁵ Human Rights Watch. *Burma, events of 2008* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://www.hrw.org/en/node/79297>>.

¹⁰⁶ Human Rights Watch. *Burma, events of 2008* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://www.hrw.org/en/node/79297>>.

Tento trend zatýkání představitelů opozice nevěští nic dobrého před nadcházejícími volbami. Datum nových voleb na rok 2010 prozatím nebylo stanoveno.

Dle *Corruption Perception Index* se Barma umístila na 178-179 místě ze 180 zemí, nechávající za sebou pouze Somálsko. CPI hodnota za rok 2008 byla pro Barmu 1,3 (pro srovnání – Česká republika se umístila na 45. místě s hodnotou 5,2 bodů)¹⁰⁷. Korupce se v zemi vyskytuje na všech úrovních i sektorech. Tento jev samozřejmě pouze stěžuje zavedení průhledných reforem na všech úrovních administrativy a vede ke skeptickému přístupu k plánovaným volbám v roce 2010.

Etnické nepokoje

V roce 2009 pokračovaly boje mezi vojenskou juntou a etnickými menšinami, především ve státech Karen a Šan. Barma je stát s mnoha etniky – etničtí Barmánci představují asi dvě třetiny obyvatelstva, další hlavní etnika jsou Šanové, Karenové, Monové a Čjinové. Etnické menšiny většinu osidlují pohraničí země. Střety mezi vojenskou juntou a etnickými menšinami probíhaly již od získání nezávislosti země v padesátých letech. Dochází při nich k porušování mnohých základních lidských práv, například k nucené práci, násilnému přemísťování, konfiskaci půdy a znásilňování.

Nyní ve východní Barmě stále bojují etnické skupiny proti vojenské juntě, do bojů jsou záměrně zatahováni civilisté. Ve východní Barmě se jedná pravděpodobně o nejdéle trvající občanský konflikt na světě. Tato část země je velmi izolována a mezinárodní organizace se do ní ani nedostanou. Působí zde pouze velmi malé množství humanitárních organizací, které překračují hranice z Thajska a donášejí léky či základní potraviny (například organizace Free Burma Rangers či Backpack Medics).

¹⁰⁷ Transparency International. 2008 *CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table.

Mapa 1: Uprchlícké tábory na thajsko-barmské hranici

Zdroj mapa: <http://tbbc.org/camps/history.htm>

Jak je vidět na přiložené mapě, uprchlické tábory lemuje celou hraniční čáru mezi Barmou a Thajskem, největší tábory jsou u států Karen, Karenni a Šan. Většina Karenů v oblasti Nyaunglebin byla nucena opustit své domovy a uchýlit se do džungle. Těžké deště a

Do roku 1984 byla teritoria východní Barmy téměř výlučně v rukou etnických minorit, které zde založily své de facto autonomní oblasti. Karen National Union je v odboji již téměř padesát let a je neustále posunována na východ k hranicím s Thajskem. V roce 1984 vládní junta atakovala pozice a do Thajska uprchlo prvních asi deset tisíc Barmánců. Dalších deset let bylo ve znamení nových ofenziv, především v obdobích sucha. V roce 1994 již v Thajsku bylo asi 80 000 uprchlíků. Od roku 1996 bylo přesídleno přes 3000 vesnic, což ovlivnilo asi milion obyvatel. V roce 2007 bylo v uprchlických táborech u hranic s Thajskem asi 156 000 uprchlíků.¹⁰⁸ Kromě vysokého počtu uprchlíků uvádí UNHCR k lednu 2009 také 503 000 vnitřně přemístěných osob.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Thailand Burma Border Consortium. *A brief history of the Thailand Burma border situation* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://tbbc.org/camps/history.htm>>.

¹⁰⁹ UNHCR. *Myanmar, Country Operations profile* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e4877d6>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

nedostatek léků i základních potřeb zhoršují situaci. Jejich budoucnost zůstává nejistá - zda budou přeloženi do uprchlických táborů či se jednou navrátí do svých vesnic.

V západní Barmě, státě Arakan, je etnická minorita muslimů Rohingya neustále diskriminována a ponižována. Rohingyové jsou nejvíce fyzicky, kulturně a jazykově příbuzní Bengálcům. Tisíce Barmánců utíkají do okolních zemí – Bangladéše, Indie, Thajska či Malajsie, aby unikli pronásledování. Zde ale nemají legální postavení a zastávají pouze ilegální práce. Nyní pobývá asi 140 000 Rohingyů v devíti uprchlických táborech na hranicích Barmy a Thajska.¹¹⁰ V uprchlických táborech v Bangladéši žije asi 28 000 příslušníků tohoto etnika. Před rokem 1978 jich odešlo již 200 000, na začátku devadesátých let dalších 250 000.¹¹¹

Organizace Human Rights Watch obviňuje juntou z etnických čistek. Snad nejvíce zasaženou etnickou skupinou jsou právě Karenové, převážně křesťané. V roce 2006 proběhla ze strany vládnoucí junty největší ofenzíva v historii a mnoho Karenů bylo naverbováno na těžké práce, téměř otrocké povahy. Vládní taktika je zamezit etnikům přístup k jídlu, zdrojům, novému verbování a informacím.¹¹²

Uvedená čísla jsou samozřejmě těžko zjištělná, v uprchlických táborech je také asi 42 000 neregistrovaných lidí.¹¹³ Celkový počet registrovaných v uprchlických táborech na hranici s Thajskem byl k 30. červnu 2009 134 401 uprchlíků (tedy asi o 22 000 více, než v registraci UNHCR). Z tohoto počtu je celých 61 % Karenů. V roce 2009 se počítá se 17 000 přesídleními do jiných zemí, nejvíce do USA, Austrálie, Kanady Norska a Finska.

V říjnu se představitel thajských imigračních úřadů nechal slyšet, že žádní uprchlíci nebudou repatriováni bez souhlasu. Od června přes 4000 nových uprchlíků dorazilo do Thajska, provincie Tak. Asi třicet tisíc uprchlíků se v srpnu dostalo do Číny do provincie Yunnan po střetech s vojenskou juntou. Neustálý nucený pohyb minoritních etnik, jejich chabá životní úroveň a existenční nejistota vede k destabilizaci společnosti, která je tím víc zranitelná.

¹¹⁰ Human Rights Watch. *Burma, events of 2008* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://www.hrw.org/en/node/79297>>.

¹¹¹ Aktuálně.cz. *Věčně na útěku. V Thajsku zadrženi další Rohingyové* [online]. 27.1. 2009 [cit. 2009-11-07]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=628106>>.

¹¹² Alertnet. *Myanmar troubles* [online]. 15.1.2009 [cit. 2009-11-09]. URL: <http://www.alertnet.org/db/crisisprofiles/MY_DIS.htm?v=in_detail>.

¹¹³ Thailand Burma Border Consortium. *Programme. Report January to June 2009* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://tbcc.org/camps/history.htm>>.

Političtí vězni a opozice

Nejznámějším politickým vězněm v Barmě je bezpochyby Aun Shan Su Ťij (narozena 19.6. 1945), dcera otce-zakladatele Barmy. V domácím vězení je již čtrnáctým rokem. V květnu 2009 byla převezena do věznice v Insein se zvýšenou ostrahou poté, co se do jejího domu dostal Američan John William Yettaw. Následně byla uvězněna na dalších 18 měsíců. Tím se samozřejmě znemožňuje její participace na přípravě voleb v roce 2010. Aun Shan Su Ťij byla udělena Nobelova cena za mír v roce 1991 za její boj o demokracii (na toto ocenění ji navrhl Václav Havel). Dnes je jedinou zadržovanou nositelkou této ceny na světě. Su Ťij byla zatčena poprvé v červenci 1989 dle stanného práva, bez jakéhokoliv procesu. Její otec, Aun Shan byl u zrodu nezávislé Barmy při vyjednávání s Velkou Británií v roce 1947, ovšem ještě téhož roku byl svými odpůrci zavražděn.

Letos do domu, ve kterém pobývá Aun Shan v domácím vězení, přeplaval přes jezero Inya Američan, mormon John William Yettaw. Barmská junta se mu nakonec v srpnu rozhodla udělit milost, i když byl původně odsouzen na sedm let vězení. Naopak Su Ťij dostala tříletý trest domácího vězení za porušení podmínek domácího vězení, který byl snížen na osmáct měsíců. Samotný Američan tvrdí, že měl vnuknutí, aby Aun Shan navštívil. Existuje mnoho názorů na to, zda si uvědomoval, do jakého nebezpečí ji tím přivádí. V domě pobyl dvě noci a zanechal tam několik objektů – od slunečních brýlí po burku. Paradoxní je, že 27. května 2009 mělo vypršet poslední prodloužení domácího vězení, které na ni před šesti lety bylo uvaleno. A v tomto případě už ani dle nejpřísnějšího výkladu barmských zákonů nešlo prodlužovat její domácí vězení bez sdělení nových obvinění. Juntě tedy přišla návštěva Johna Williama Yettawa více než vhod – především vzhledem k volbám, které se mají konat příští rok. Přestože v nich Su Ťij nemůže kandidovat, chce ji junta zřejmě udržet z očí barmského lidu, daleko od politického dění.

Čína, největší obchodním partnerem Barmy, vyzvala ostatní země k tomu, aby se „nevměšovaly do vnitřních záležitostí Myanmaru a respektovaly barmské soudy“¹¹⁴. Překvapením byla reakce Sdružení zemí jihovýchodní Asie (Association of Southeast Nations, ASEAN), které se nechalo slyšet, že je rozhodnutím barmských soudů zklamáno. Junta okamžitě reagovala a označila prohlášení ASEANu za „nepřípustné vměšování cizí vlády do svých vnitřních záležitostí.“¹¹⁵ Sdružení zemí jihovýchodní Asie se prozatím drželo

¹¹⁴ Aktuálně.cz. *Su Ťij se odvolá proti rozsudku o domácím vězení* [online]. 12.8.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=644647>>.

¹¹⁵ Aktuálně.cz. *Propusťte Su Ťij, vyzývá EU Barmu a burcuje soused* [online]. 25.5. 2009 [cit. 2009-11-02]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=638214>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

své zásady nevměšování, ovšem nyní má i svou ústavu zakotvující ochranu lidských práv, ačkoliv není uvedena forma, jak ji právně vyžadovat.

Za Českou republiku, která v květnu předsedala Evropské unii, vyzval český ministr Jan Kohout k okamžitému propuštění Su Ťij. Aun Shan Su Tij byla v roce 2009 prohlášena za „Velvyslankyni svědomí“, nejvyšším oceněním organizace Amnesty International. Toto cenu získal například již Nelson Mandela, U2 či Václav Havel.¹¹⁶ V květnu 2009 prohlásila UN Working Group on Arbitrary Detention, že zadržování Aun Shan je v rozporu nejen s mezinárodním právem, ale nově i s právem vnitrostátním, barmským.

Hlavní opoziční strana v zemi je Národní liga pro demokracii pod vedením Aun Shan Su Ťij, existují ale i další menší skupiny, například Skupina studentů generace 88 a Všebarmská aliance buddhistických mnichů (hlavní aktér Šafránové revoluce). Dva základní požadavky barmské opozice jsou propuštění všech politických vězňů a zahájení trojstranného dialogu mezi vojenskou juntou, Aun Shan Su Ťij a etnickými menšinami.¹¹⁷

Během Šafránové revoluce v roce 2007, nejčerstvějšího protestu velkých rozměrů v zemi, byl omezen přístup na internet a mobilní síť. Protesty se dají srovnávat s rokem 1988, kdy zemřelo přes tři tisíce lidí v jeden den při střetech s juntou. Mnoho buddhistických mnichů zůstává i nadále po Šafránové revoluci za mřížemi, odhady mluví o asi 240 mniších.¹¹⁸

Dle Press Freedom Index se Barma umístila v roce 2008 na 194. místě ze 195 zemí (před Severní Koreou), s ratingem 97 bodů ze 100 absolutní nesvobody. Pro srovnání Česká republika se umístila na 25. místě, s hodnotou 18.¹¹⁹ Situace se s blížícími se volbami rozhodně nezlepšuje, vojenská junta zadržuje opozici a snaží se ji zcela odříznout nejen od médií, ale i z veřejného života.

¹¹⁶ Amnesty International. *SU Ťij Velvyslankyní svědomí pro rok 2009* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.amnesty.cz/verejne-akce/SU-Tij-Velvyslankyni-svedomi-pro-rok-2009/>>.

¹¹⁷ Člověk v tísni. *Barma: otázky a odpovědi* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: <http://clovekvtsni.cz/download/pdf/barma/03_Otazky_odpovedi.pdf>.

¹¹⁸ Human Rights Watch. *The resistance of the monks* [online]. 22.9.2009 [cit. 2009-11-05]. URL: <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/09/22/resistance-monks-0>>.

¹¹⁹ Freedom house. *Freedom house's annual index of media freedom* [online]. [cit. 2009-10-08]. URL: <<http://www.freedomhouse.org/uploads/fop08/FOTP2008Tables.pdf>>.

Barma pod mezinárodním drobnohledem

Barma má velké zásoby nerostného bohatství a je také geopoliticky důležitým územím v jihovýchodní Asii. Proto mnohé země podporují stávající diktaturu, aby těžily z barmského bohatství a neznepřátelily si její vedení. Mezi největší investory v Barmě patří Čína, Singapur a Thajsko. Čína, barmský soused, režim vojenské junty přímo podporuje a režimu vojenské junty se zastává i na mezinárodním poli. Především uplatňuje princip striktního nezasahování do vnitřních záležitostí Barmy a nekomentování tamní situace. Situace je již léta beze změny. V roce 2007 Spojené státy americké předložily návrh závazné rezoluce k Barmě v Radě bezpečnosti OSN, který však byl vetována Čínou i Ruskem. Světový postoj zůstává velmi nejednotný. Evropská unie jednou za rok schvaluje společný postoj vůči Barmě (EU Common Position), ve kterém se jednotlivé státy zavazují k zákazu dovozu dřeva, drahokamů apod. Barma je od roku 1997 členem ASEANu (Association of South East Asian Nations), jehož základním principem je zásada nevměšování, v případě Barmy se sdružení naopak snaží o její zapojování do mezinárodního obchodu.

Největším donorem mezinárodní pomoci Barmě je Evropská Komise s podílem 50,3 % oficiální pomoci, poté následuje Japonsko s 29 %. Dalšími donory jsou například Velká Británie, Norsko, Německo, Rakousko a Česká republika (0,6 %).¹²⁰ Pro Českou republiku je Barma jednou z prioritních zemí v oblasti lidských práv. V červnu 2009 schválil ministr zahraničních věcí Jan Kohout poskytnutí humanitární pomoci Barmě ve výši 1 milionu Kč. Částka bude vynaložena na zajištění základních životních potřeb uprchlíků.¹²¹

Od roku 2006 je hlavním zmocněncem generálního tajemníka pro Barmu Ibrahim Gambari z Nigérie. Došlo již k sedmi schůzkám diplomata v Barmě, ovšem v roce 2008 se s ním Aun Shan odmítla setkat, což je vykládáno jako její protest proti neúspěšné Gambariho politice.

Generální tajemník OSN byl v Barmě 3. a 4. července 2009, ale nebylo mu dovoleno setkat se s Aun Shan Su Ťij.

Přistoupení na návštěvu Pan Ki Muna v Barmě bylo všeobecně vnímáno mezinárodní komunitou jako pozitivní signál jak pro opozici v zemi, tak pro zahraničí. Pan Ki Mun se

¹²⁰ OCHA. *Myanmar 2009 Table B: Total Humanitarian Assistance per Donor as of 15-November-2009* [online]. [cit. 2009-10-17] URL: <http://ocha.unog.ch/fts/reports/daily/ocha_R24_E15660__0911150233.pdf>.

¹²¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Humanitární pomoc Barmě/Myanmaru* [online]. 16.6.2009 [cit. 2009-11-07]. URL: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/tiskove_zpravy/x2009_06_16_humanitarka_barma_myanmar.html>.

během své návštěvy setkal dvakrát s generálem Than Swe a jedenkrát s premiérem Thein Seinem. Návštěva byla zaměřena na tři body: propuštění politických vězňů, včetně Aun Shan Su Ťij, navázání dialogu vlády s opozicí a vytvoření dostatečných podmínek k důvěryhodným volbám v roce 2010. Posílení participace občanů byl další klíčový bod, který by měl podpořit stabilitu v zemi.

Oficiální odpověď vlády byla, že všem podmínkám a podmětům se vyšlo vstříc (kromě setkání s Aun Shan, aby údajně nedošlo k narušení nezávislého zkoumání soudu). Vláda se zavázala k plnění sedmikrokové roadmap, jejíž neoddělitelnou součástí by měly být svobodné volby v roce 2010. Barma letos ale nevyužila možnosti změny v očích mezinárodní komunity. Objevují se také spekulace, že se Barma snaží o získání jaderné bomby, ve spolupráci se Severní Koreou.¹²² Obavy ze spolupráce mezi Barmou a Severní Koreou jsou aktuální, nicméně kromě lodí, které se plaví mezi oběma zeměmi poměrně často, jiné stopy prozatím nejsou.

Celkově lze říci, že mezinárodní postoj k Barmě je velmi rozdílný, od přímé podpory Čínou, po striktní ekonomické sankce Spojených států amerických. Nejednotnost se přenáší i do neschopnosti Rady bezpečnosti OSN, která prozatím kvůli vetům nebyla schopna schválit jedinou rezoluci týkající se Barmy.

Svědomí Myanmaru

Dle organizace Medecins Sans Frontieres vydává vláda na zdravotní péči pouze 70 centů amerického dolaru na osobu na rok (2007). Dle World Food Programme pět milionů Barmánců trpí hladu a třetina dětí do pěti let je podvyživena. To vše přestože se Barma nachází téměř v ideálních přírodních podmínkách pro pěstování a kultivování potravy. Vláda ale například nutí farmáře k prodeji rýže armádě hluboko pod cenou, což má dalekosáhlé důsledky na životní úroveň v rurálních oblastech země.

V Barmě je jeden z největších podílů lidí nakažených virem HIV v Asii vůbec. Dle UNAIDS žije v Barmě 360 000 lidí s AIDS, tedy asi 1,3 % obyvatel. V armádě je procento nakažených značně vyšší. Tento problém je vojenskou juntou zcela přehlížen.

¹²² Slezák, M. *Barma prý pošilhává po jaderné zbraní*. [online]. [cit. 2009-11-15]. URL: <http://www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/609854>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Nelze přehlédnout, že Barma je druhým největším světovým výrobcem opia, s odhadovanou produkcí 340 metrických tun v roce 2008, což představuje téměř třetinový nárůst oproti roku 2007. Stát Šan je v barmském kontextu největším producentem, v tomto regionu se vyprodukuje 94% celého objemu barmského opia.¹²³ Opium bylo dříve doménou především oblastí Kokand a Wan v severní Barmě. Od zákazu pěstování se ale místní obyvatelé pohybují na hranici hladomoru, protože za sklizeň dřívě nakupovali rýži, léky a vše potřebné. Místní autority navrhly přizvat Čínu, aby zainvestovala v oblasti monokulturního zemědělství, ovšem projekt byl vojenskou juntou zamítnut, protože místní farmáři by přišli i o svá malá zbývající políčka. Pokud vláda farmáře nepodpoří, produkce opia se opět do regionů vrátí.

Velkým problémem země je také pašování osob. Malé děti jsou využívány na práci či žebrání, pašování do Thajska či Malajsie. Ženy jsou vyvázeny k sexuálním službám do celé jihovýchodní Asie, od Thajska až po Čínu. Vojenská junta se nesnaží o dodržování byť jen nejzákladnějších standardů ochrany osob, vojenští i civilní pracovníci často za tichého souhlasu nadřízených zneužívají ženy. V konfliktech na východě země dochází k používání dětí v armádě v ozbrojených konfliktech.¹²⁴

Barma si 22. ledna 2009 připomněla sté výročí narození U Thanta, generálního tajemníka OSN mezi lety 1961 a 1971 (tedy dvou funkčních období). U Thant byl jako první Asiat zvolen do této funkce a byl zakladatelem UNDP, Univerzity OSN, Konference o obchodu a rozvoji UNCTAD a jiných. Zemřel v listopadu 1976 - jeho pohřeb bývá označován jako „aféra U Thant“. Vojenská junta odmítla uspořádat důstojný pohřeb a rozhodla se ho pohřbit na obyčejném hřbitově v Rangúnu. Při pochodu rakev městem se jí ale zmocnily tisíce studentů. Odnesly ji na univerzitu, kde také rakev byla položena. Vojenská junta se jí násilím ale po několika dnech opět zmocnila a ostatky byly odvezeny na původní místo. Junta od té doby nepřipustila žádný dialog ke změně umístění ostatků. Tento příklad je ukázkou neoblomného a necitlivého jednání vládnoucí vojenské junty. Barmská tabu jako dětská práce, virus HIV či pěstování opia jsou „pouze“ tečkou za mnohými bezprávími tamních obyvatel a pokřivených politik vládnoucí junty.

¹²³ Central Intelligence Agency. *The world factbook, Burma* [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>>.

¹²⁴ tamtéž

Závěr

Barma, země s padesáti miliony obyvatel, se i v roce 2009 potýkala se základními otázkami o přežití. Třetina obyvatel zůstává pod hranicí absolutní chudoby, jev paradoxní v zemi, která má nejlepší přírodní předpoklady pro pěstování základních potravin od rýže po exotické ovoce. Země se jen pomalu vzpamatovává z řádění cyklonu Nargis a mnoho obyvatel v postižených oblastech stále ještě nemá zajištěno ani své obydlí. Ekonomické sankce vůči Barmě stále pokračují, vojenská junta ale svůj postoj v žádném ohledu nemění.

Návštěva generálního tajemníka OSN v Barmě, do které mnozí vkládali velké naděje, se proměnila v loutkové divadlo, Pan Ki Munovi ani nebylo umožněno sejít se s Aun Shan Su Ťij.

Mezinárodní společenství čeká se skepsí na volby v příštím roce, které mají být teoreticky završením přechodu k demokracii. V praktické rovině se represálie vůči opozici zintenzivňují a Aun Shan Su Ťij bylo prodlouženo vězení. Opozice se nemůže scházet, veřejně vystupovat, ani jinak vést kampaň k volbám.

Situace s uprchlíky do Thajska, Bangladéše a okolních zemí se neustále zhoršuje, především každoročně v období sucha, kdy vojenská junta provádí rozsáhlé ofenzivy. Počet vnitřně vysídlených osob a uprchlíků do jiných zemí již každoročně narůstá, jsou zaregistrovaná mnohá svědectví o porušování základních lidských práv etnických minorit – od nuceného přesídlování, znásilňování po verbování dětí do armády. Barma/Myanmar se zároveň potýká s nedostatečnou zdravotní péčí, zajištěním vzdělání na celonárodní úrovni i klesajícím počtem turistů.

Mezinárodní hledáčky se až úzkostně upínají k volbám příštího roku, i když téměř s naivitou, pokud si zrekapitulujeme chování a jednání vládnoucí junty v uplynulém roce, s nejmarkantnějším mezníkem procesu s Aun Shan Su Ťij, jež byl jasným signálem celému světu, že vládnoucí junta se ani nesnaží situaci změnit.

Zdroje

Monografie

GANESAN N. (ed.). *Myanmar – State, Society, Ethnicity*. Singapur: Institute of Southeast Asian Studies ISEAS, 2007. ISBN 978-981-230-434-6.

STEINBERG D. *Burma, the state of Myanma*. Washington. D.C.: Georgetown University Press, 2001. ISBN 0-87840-842-8.

Elektronické zdroje

Aktuálně.cz. *Su Ťij se odvolá proti rozsudku o domácím vězení* [online]. 12.8.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=644647>>.

Aktuálně.cz. *Propusťte Su Ťij, vyzývá EU Barmu a burcuje soused* [online]. 25.5. 2009 [cit. 2009-11-02]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=638214>>.

Aktuálně.cz. *Věčně na útěku. V Thajsku zadrženi další Rohingyové* [online]. 27.1. 2009 [cit. 2009-11-07]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=628106>>.

Alertnet. *Myanmar troubles* [online]. 15.1.2009 [cit. 2009-11-09]. URL: <http://www.alertnet.org/db/crisisprofiles/MY_DIS.htm?v=in_detail>.

Alertnet. *Myanmar cyclone* [online]. 1.5.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <http://www.alertnet.org/db/crisisprofiles/MM_STO.htm?v=links>.

Amnesty International. *SU Ťij Velvyslankyní svědomí pro rok 2009* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.amnesty.cz/verejne-akce/SU-Tij-Velvyslankyni-svedomi-pro-rok-2009/>>.

Arnott, D. *How to read the generals' roadmap* [online]. 3.10. 2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.scribd.com/doc/2250232/7-Step-Road-Map-of-Burmese-Regime>>.

Central Intelligence Agency. *The world factbook, Burma* [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

Člověk v tísni. *Barma: otázky a odpovědi* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: http://clovekv tisni.cz/download/pdf/barma/03_Otazky_odpovedi.pdf.

European parliamentary Caucus on Burma. *LAST MONTH IN EUROPE, A summary of Burma-related issues in Europe March 2009* [online]. [cit. 2009-11-08]. URL: http://epcb.eu/download/pdf/releases_4.pdf.

Freedom house. *Freedom house's annual index of media freedom* [online]. [cit. 2009-10-08]. URL: <http://www.freedomhouse.org/uploads/fop08/FOTP2008Tables.pdf>.

Human Rights Watch. *Burma, events of 2008* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <http://www.hrw.org/en/node/79297> >.

Human Rights Watch. *The resistance of the monks* [online]. 22.9.2009 [cit. 2009-11-05]. URL: <http://www.hrw.org/en/reports/2009/09/22/resistance-monks-0>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Humanitární pomoc Barmě/Myanmaru* [online]. 16.6.2009 [cit. 2009-11-07]. URL: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/tiskove_zpravy/x2009_06_16_humanitarka_barma_myanmar.html.

Naseadresa.cz. *Barmský soud zamítl odvolání Su Ťij* [online]. 2.10. 2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <http://www.naseadresa.cz/cz/s347/Zpravodajsky-portal/c911-Aktualni-zpravodajstvi/n16765-Barma-odvolani-Su-Tij-domaci-vezeni>.

OCHA. *Myanmar 2009 Table B: Total Humanitarian Assistance per Donor as of 15-November-2009* [online]. [cit. 2009-10-17] URL: http://ocha.unog.ch/fts/reports/daily/ocha_R24_E15660__0911150233.pdf.

Relief Web. *Community-driven recovery: Cyclone Nargis one year on* [online]. 26.8.2009 [cit. 2009-11-08]. URL: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/VVOS-7VAK63?OpenDocument&query=Community-driven%20recovery:%20Cyclone%20Nargis%20one%20year%20on>.

Relief Web. *Myanmar: Landslides and Floods, Kachin State Situation Overview No. 3* [online]. [cit. 2009-10-05]. URL: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/JBRN7TXJ65?OpenDocument&query=Landslides%20and%20Floods,%20Kachin%20State%20Situation%20Overview%20No.%203>.

- Relief Web. *Situation report: Earthquakes in Bhutan, India and Myanmar* [online]. [cit. 2009-10-08]. URL: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/SKEA7W5J94?OpenDocument&query=Situation%20report:%20Earthquakes%20in%20Bhutan,%20India%20and%20Myanmar>.
- Slezák, M., Rozhlas.cz. *Barma prý pošilhá vá po jaderné zbraní*. [online]. [cit. 2009-11-15]. URL: http://www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/609854.
- Straková, N., Aktuálně.cz. *Rok po cyklónu jsou statisíce Barmánců stále bez pomoci* [online]. 2.5. 2009 [cit. 2009-11-01]. URL: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=636319>.
- Thailand Burma Border Consortium. *A brief history of the Thailand Burma border situation* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <http://tbbc.org/camps/history.htm>.
- Thailand Burma Border Consortium. Programme. *Report January to June 2009* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <http://tbbc.org/camps/history.htm>.
- <http://www.tbbc.org/resources/resources.htm>.
- Transparency International. *2008 CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table.
- UNHCR. *Myanmar, Country Operations profile* [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/txis/vtx/page?page=49e4877d6>.

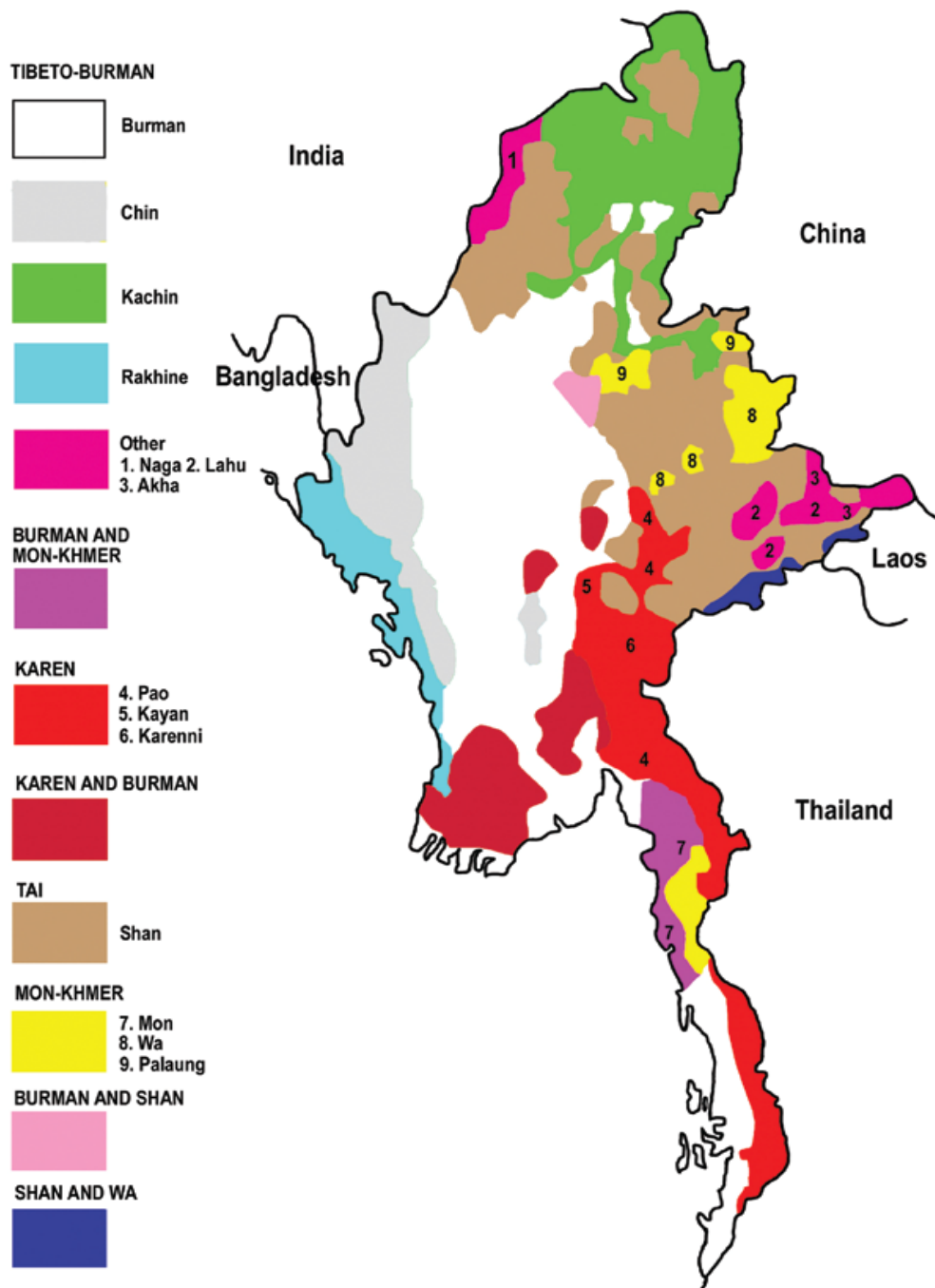
Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Příloha č. 1: Etnické skupiny v Barmě v roce 2009

(Zdroj: TBBC Programme Report January to June 2009 <http://www.tbtc.org/resources/resources.htm>)

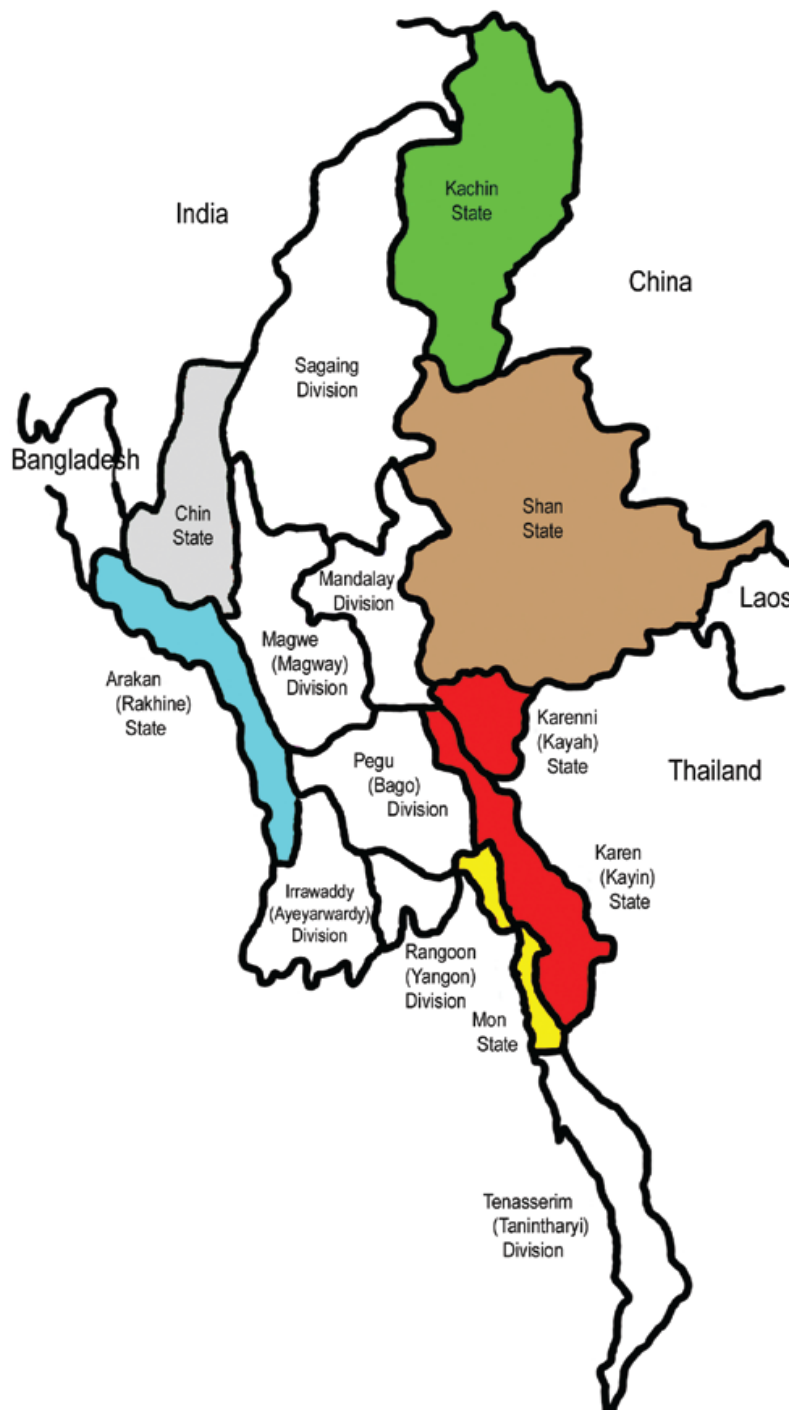
Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

Příloha č.2: Vnitřní regiony Barmy

(Zdroj: TBBC Programme Report January to June 2009 <http://www.tbbc.org/resources/resources.htm>)

Kontinuita nebo změna? Mongolské prezidentské volby 2009 v historické perspektivě

Pavel Maškarinec

Necelých jedenáct měsíců poté, co Mongolsko prožilo období výjimečného stavu, se v Mongolsku 24. května 2009 konaly páté přímé volby mongolské hlavy státu od mongolského přechodu v demokracii v roce 1990. Vítězem voleb, v nichž se střetli kandidáti dvou nejsilnějších mongolských politických stran – Demokratické strany (*Ardčilsan Nam*, AN) a Mongolské lidové revoluční strany (*Mongol Ardyn Chuv'sgalt Nam*, MACHN) – zasedajících společně ve velké koalici, se stal zástupce demokratů Cachjagín Elbegdordž, který porazil úřadujícího prezidenta Nambaryna Enchbajara. Po dlouhých dvanácti letech postkomunisté ztratili prezidentský post a demokraté současně dokázali poprvé od roku 1996, kdy zvítězili v parlamentních volbách, porazit v přímém střetu v jakémkoliv druhu voleb kandidáta MACHN.

Ústavní vymezení pozice mongolského prezidenta

Mongolský prezident je volen v přímých a všeobecných volbách na dobu čtyř let s možností jednoho znovuzvolení. Právo nominovat kandidáta mají politické strany zastoupené v parlamentu a volební systém je absolutně většinový ve dvoukolové variantě. Mongolský prezident je vybaven některými pravomocemi, které posilují jeho postavení – disponuje právem zákonodárné iniciativy, suspensivním vetem vůči návrhům zákonů schváleným parlamentem,¹²⁵ navrhuje parlamentu kandidáta na premiéřskou funkci (pokud žádná strana nedisponuje parlamentní většinou), uděluje milosti, řídí Bezpečnostní radu státu, jmenuje soudce nižších instancí, soudce Nejvyššího soudu a navrhuje parlamentu tři kandidáty na soudce Ústavního soudu, předkládá parlamentu návrh na rozpuštění vlády, podle svého uvážení může navštěvovat jednání parlamentu a předkládat návrhy týkající se životně důležitých otázek domácí a zahraniční politiky a v zákonem stanovených oblastech může vydávat dekrety s mocí zákona. Na druhé straně je prezident ústavně odpovědný parlamentu

¹²⁵ Parlament může prezidentovo veto odmítnout dvoutřetinovou většinou přítomných poslanců.

a v případě porušení ústavy nebo zneužití svých pravomocí může být na základě nálezu Ústavního soudu parlamentem odvolán.¹²⁶

Pozici prezidenta rovněž v minulosti výrazně posilovalo nejasné znění některých článků Ústavy, podle nichž nebylo příliš jasné, zda ministři vlády mohou být současně poslanci parlamentu a nejasně byl vymezen i rozsah některých prezidentských pravomocí. Těchto nejasností využil v roce 1998 prezident Nacagín Bagabandi (MACHN), když v období kohabitace¹²⁷ s parlamentní většinou koalice Demokratický svaz (*Ardčilsan Cholbó*, ACh), odmítl jmenovat několik jejích kandidátů na premiérský post a tímto jednáním výrazně posílil své postavení (srov. IRI 2000: 7-9; Fish 2001: 332).¹²⁸ V podobné situaci se po parlamentních volbách 2000 ocitla i MACHN, když do premiérské funkce nominovala předsedu strany a člena parlamentu Nambaryna Enchbajara.¹²⁹ Ke změně prezidentských pravomocí došlo v roce 2000, kdy parlament schválil ústavní dodatek, podle něhož může premiér a jedna třetina členů vlády současně vykonávat poslanecký mandát, čímž došlo k výraznému omezení jedné z důležitých pravomocí prezidenta (srov. Liao 2004: 66).¹³⁰

Historický vývoj mongolských prezidentských voleb

Přímou volbu mongolského prezidenta zakotvila první demokratická Ústava v mongolské historii, přijatá na počátku roku 1992, po mongolském přechodu k demokracii v letech 1989–1990. První přímé prezidentské volby se uskutečnily rok po přijetí Ústavy a současně rok po parlamentních volbách, které dále posílily dominantní pozici MACHN (srov. Maškarinec 2007a: 47-48, 54-56). Po parlamentních volbách 1992 posílilo uvnitř MACHN křídlo obhájců pomalejšího tempa ekonomických reforem. Prezident Punsalmágin Očirbat, zvolený v roce

¹²⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu o odvolání prezidenta musí být přijato nadpoloviční většinou všech členů parlamentu.

¹²⁷ Mongolsko zažilo od přijetí Ústavy v roce 1992 dvě období kohabitace. V letech 1993–1996 kontrolovala MACHN parlament a prezident byl kandidátem opozice a v období 1997–2000, kdy MACHN kontrolovala prezidentský post a opozice parlament.

¹²⁸ Parlamentní většina ACh sice odmítla prezidentův výklad Ústavy, výrazně posilující jeho postavení, nicméně Ústavní soud složený převážně ze soudců navržených do úřadu MACHN na podnět prezidenta rozhodl o neslučitelnosti funkcí poslance a člena vlády (IRI 2000: 8, 71).

¹²⁹ Poté, co Ústavní soud odmítl ústavní dodatek o slučitelnosti funkce člena parlamentu a člena vlády, rozhodla se MACHN ignorovat rozhodnutí Ústavního soudu, což podpořil i prezident Bagabandi, který dříve v případě ACh zastával opačné stanovisko a podporoval rozhodnutí Ústavního soudu (IRI 2000: 72).

¹³⁰ Původní vymezení prezidentských pravomocí vycházelo ze záměru ústavodárce zabezpečit z dlouhodobého hlediska suverenitu země od případných nároků ze strany Číny nebo Ruska. V rámci řešení tohoto problému bylo při výběru politického systému cílem, aby jedna osoba nebo instituce nedisponovaly takovými pravomocemi, které by v budoucnosti mohly ohrozit mongolskou suverenitu. Co nejširší rozptýlení moci mezi moc zákonodárnou (zastupovanou jednokomorovým parlamentem) a moc výkonnou vedlo k vytvoření poloprezidentského režimu, napodobujícího podle amerického politologa M. S. Fische francouzský model, ale se silným postavením parlamentu (Fish 1998: 132).

1990 parlamentem jako kandidát MACHN, ovšem odmítal zpomalení ekonomických reforem, prosazovaných vládou MACHN, a i nadále podporoval koncepci rychlých tržních reforem zastávanou opozičními ekonomy, což vedlo k prohloubení rozporů mezi postkomunisty ovládaným parlamentem a prezidentem a MACHN následně odmítla nominovat Očirbata jako svého kandidáta do prezidentských voleb (Rossabi 2005: 56). Popularitu Očirbata se ovšem rozhodly využít opoziční strany a stávající prezident do voleb vstupoval jako společný kandidát liberálně-konzervativní Mongolské národně demokratické strany (*Mongolyn Үндэснi Ардчилсан Нам*, MÜAN) a středo levicové Mongolské sociálně demokratické strany (*Mongolyn Social Demokrat Нам*, MSDN). Kandidátem postkomunistů se stal šéfredaktor mongolské Pravdy (*Үнен*) Lodongín Tüdev, ale v souboji s populárním prezidentem Očirbatem, patřícím mezi klíčové zastánce demokratizace v řadách MACHN v průběhu mongolské tranzice, neměl mnoho šancí a vítězem prezidentských voleb se již v prvním kole stal dosavadní prezident Očirbat, který získal podporu 57,78 % voličů.

Tabulka 1: Výsledky prezidentských voleb 1993

Kandidát	Nominující strana	Hlasy (celkem)	% hlasů (celkem)	Hlasy (regiony)	% hlasů (regiony)	Hlasy (Ulánbátar)	% hlasů (Ulánbátar)
Punsalmágín Očirbat	MÜAN MSDN	592 836	57,78	423 650	57,48	169 186	55,60
Lodongín Tüdev	MACHN	397 061	38,70	287 513	39,00	109 548	37,92

Zdroj: Songúlín Eröncnij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Prezidentské volby 1997 se uskutečnily rok po parlamentních volbách. Ty výrazně překreslily politickou mapu Mongolska, když dosud parlament ovládající postkomunisté odešli z voleb tvrdě poraženi a vítězem se stala koalice opozičních subjektů, jež v roce 1993 podporovala prezidentskou kandidaturu prezidenta Očirbata (srov. Maškarinec 2007a: 56-58). Do prezidentských voleb 1997 vstupovali na rozdíl od roku 1993 tři kandidáti. Rozhodující souboj nicméně probíhal mezi stávajícím prezidentem Očirbatem,

nominovaným vládní koalicí ACh, a kandidátem opoziční MACHN Nacagínem Bagabandim.¹³¹ Třetím účastníkem volebního klání se stal kandidát malé Mongolské tradiční sjednocené strany (*Mongolyn Ulamdžlalyň Negdsen Nam*, MUNN) Džambyn Gombodžav.¹³²

Pozice úřadujícího prezidenta ve volební kampani byla velice obtížná, protože jako zastánce vládní politiky stál před nezáviděníhodným úkolem bránit její ekonomickou a sociální politiku, která ve svých důsledcích vedla k významnému zhoršení životních podmínek obyvatelstva a podnítila svolání mnoha stávek a demonstrací (Rossabi 2005: 79). Volbu hlavy státu za této situace tudíž lze do jisté míry interpretovat jako hlasování o důvěře vládě a vítězství opozičního kandidáta Bagabandiho v prvním kole voleb se ziskem 60,81 % hlasů (nejvýraznějším výsledkem ze všech dosud uskutečněných voleb) jako odmítnutí vládní politiky ze strany voličů, vedoucí k dalšímu zhoršení postavení vlády v její snaze o budoucí prosazování programových priorit.¹³³ Opoziční MACHN, disponující již před volbami parlamentním zastoupením (25 ze 76 mandátů), umožňujícím straně svou nepřítomností blokovat dosažení dvoutřetinového kvóra vyžadovaného pro hlasování parlamentu, tak získala i post prezidenta, disponujícího silnými pravomocemi a současně i chutí jich využívat.

Tabulka 2: Výsledky prezidentských voleb 1997

Kandidát	Nominující strana	Hlasy (celkem)	% hlasů (celkem)	Hlasy (regiony)	% hlasů (regiony)	Hlasy (Ulánbátar)	% hlasů (Ulánbátar)
Nacagín Bagabandi	MACHN	597 573	60,81	416 081	59,40	181 492	64,33
Punsalmágín Očirbat	ACh	292 896	29,81	217 311	31,02	75 585	26,79

¹³¹ Nacagín Bagabandi byl od roku 1992 předsedou parlamentu, od roku 1996 vůdcem parlamentní opozice a v roce 1997 se stal předsedou MACHN.

¹³² Džambyn Gombodžav člen MACHN byl v letech 1990–1991 předsedou parlamentu, resp. v letech 1992–1996 jeho místopředsedou. V parlamentu zasedl i po volbách v roce 1996, ale v důsledku své kandidatury za MUNN byl donucen ze strany vystoupit.

¹³³ Nespokojenost s ekonomickou situací země přitom byla jedním z faktorů, vedoucích k drtivé porážce MACHN v parlamentních volbách 1996 (srov. Rossabi 2005: 67-70).

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Džambyn Gombodžav	MUNN	65 201	6,64	48 173	6,88	17 028	6,04
----------------------	------	--------	------	--------	------	--------	------

Zdroj: Songúlín Erönchij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Prezident Bagabandi, i přesto, že formálně musel před složením prezidentské přísahy ze strany vystoupit, dlouhodobě nesouhlasil s ekonomickou politikou vlády ACh a obhájoval širší zapojení státu v ekonomické oblasti, včetně poskytování exportních úvěrů a daňové podpory pro domácí firmy a průmyslová odvětví a vytváření průmyslových zón (Rossabi 2005: 86). Prezidentovo vystupování, spolu s omítnutím jmenovat několik kandidátů vládní koalice na premiérský post, po rezignaci stávajícího premiéra v roce 1998 (srov. Fish 2001: 332), vedlo k tomu, že mongolský politický systém v období kohabitace prezidenta Bagabandiho s vládou ACh fungoval nejen na principu rozdělení moci, ale blížil se dokonce systému oddělené vlády (Fish 2001: 337).

Prezidentské volby 2001 se konaly rok po drtivém volebním vítězství MACHN v parlamentních volbách 2000, jejichž výsledek byl jednoznačným potvrzením naprosté ztráty důvěry vládní koalice v očích veřejnosti v důsledku ekonomické politiky vlády a současně naprosté fragmentace pravé a středoprávní části stranického spektra, dříve zastupované právě stranami bývalé koalice ACh (srov. Maškarinec 2007a: 59-61). Za této situace obhájoval prezidentský mandát kandidát MACHN Nacagín Bagabandi, proti němuž stanuli kandidát Demokratické strany (*Ardčilsan Nam, AN*)¹³⁴ Radnásümbereín Gončigdordž¹³⁵ a kandidát Strany Občanské vůle (*Irgení Dzorig Nam, IDN*)¹³⁶ Lusvandambyn Dašnjamyn. Přesto, že opozice vkládala do svého kandidáta velké naděje, obhájil dosavadní prezident Bagabandi celkem jednoznačně svůj mandát, když již v prvním kole voleb obdržel 58,13 % hlasů a po jeho vítězství získala MACHN, přinejmenším na další tři roky, kontrolu nad všemi nejmocnějšími politickými institucemi v zemi.

¹³⁴ AN vznikla integrací pěti nejvlivnějších opozičních stran po drtivé porážce, již tyto strany utrpěly v parlamentních volbách 2000 (srov. Maškarinec 2007a: 61-62).

¹³⁵ Radnásümbereín Gončigdordž od roku 1994 předseda MSDN, byl v letech 1990–1992 mongolským viceprezidentem, 1992–1996 členem parlamentu a 1996–2000 předsedou parlamentu.

¹³⁶ IDN byla založena v březnu 2000 Sandžásürengín Ojún poté, co Ojún spolu s několika dalšími spolupracovníky opustila MŮAN – Ojún je sestrou Sandžásürengína Dzoriga, jednoho z vůdčích představitelů mongolského přechodu k demokracii, který byl 2. října 1998 zavražděn před svým domem, krátce před jeho všeobecně očekávaným navržením na post mongolského premiéra.

Tabulka 3: Výsledky prezidentských voleb 2001

Kandidát	Nominující strana	Hlasy (celkem)	% hlasů (celkem)	Hlasy (regiony)	% hlasů (regiony)	Hlasy (Ulánbátar)	% hlasů (Ulánbátar)
Nacagín Bagabandi	MACHN	581 381	58,13	404 368	58,14	177 013	58,12
Radnásumberelín Gončigdordž	AN	365 363	36,53	256 172	36,83	109 191	35,85
Lusvandambyn Dašnjamyn	IDN	35 425	3,54	21 296	3,06	14 129	4,64

Zdroj: Songúlín Erönchij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Prezidentské volby v roce 2005 se uskutečnily rok po parlamentních volbách, které skončily volebním patem a jejich výsledky přinesly zásadní proměnu ve způsobu konstituce mongolských vlád. Zatímco v předcházejících volbách dokázal volební systém vždy zabezpečit vítězné straně parlamentní většinu, volby v roce 2004 přinesly patovou situaci, když postkomunistická MACHN i koalice největších opozičních stran Vlast-Demokracie (*Ech oron-Ardčílal*, EO-A), zahrnující AN, Stranu Občanské vůle-Republikánskou stranu (*Irgení Dzorig-Bügđ Najramdach Nam*, ID-BNN) a stranu Vlast (*Ech oron Nam*), získaly shodně po 36 mandátech (srov. Maškarinec 2007a: 61-64). V této situaci byl jen obtížně představitelný vznik dlouhodobě stabilní vlády jednoho z těchto subjektů a po dvou měsících náročných jednání byla vytvořena velká koalice MACHN a EO-A. Stupňující se konflikty mezi představiteli EO-A ovšem vedly již na konci roku 2004 k rozpadu koalice opozičních stran a vláda velké koalice pokračovala pouze za účasti MACHN a AN, jež se po rozpadu EO-A stala druhou nejsilnější parlamentní stranou, což vládě nadále zajišťovalo bezpečnou parlamentní většinu (srov. Maškarinec 2006: 22).

Rozpad koalice EO-A se nicméně výrazně promítl do průběhu prezidentských voleb. Již výsledky předcházejících voleb (prezidentských i parlamentních) ukázaly, že šance porazit kandidáta MACHN vyžaduje, aby opoziční strany vystupovaly ve volbách jednotně. Rozpad EO-A ovšem vedl k tomu, že tři ze stran bývalé koalice postavily do voleb vlastní kandidáty, což znamenalo výrazné snížení jejich šancí proti jednotně vystupující MACHN. Od počátku byli podle předvolebních průzkumů hlavními soupeři předseda MACHN a úřadující předseda

parlamentu Nambaryn Enchbajar a kandidát AN a její bývalý předseda Mendsajchany Enchsajchan. První kolo voleb proběhlo 22. května 2005 a výsledek voleb nepotvrdil předvolební průzkum jedné z agentur, jež týden před volbami přinesla informaci, že ani jeden z hlavních kandidátů pravděpodobně nezíská v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů. Enchbajar obdržel 53,44 % hlasů, Enchsajchan 20,05 % a z výsledku voleb bylo znovu zřejmé, že rozdělená opozice může jen obtížně konkurovat MACHN opírající se o stabilní voličské jádro (srov. Maškarinec 2007b).

Tabulka 4: Výsledky prezidentských voleb 2005

Kandidát	Nominující strana	Hlasy (celkem)	% hlasů (celkem)	Hlasy (regiony)	% hlasů (regiony)	Hlasy (Ulánbátar)	% hlasů (Ulánbátar)
Nambaryn Enchbajar	MACHN	497 491	53,44	322 718	52,56	174 773	55,14
Mendsajchany Enchsajchan	AN	186 646	20,05	130 942	21,33	55 704	17,57
Badzarsadyn Džargalsajchan	BNN ¹³⁷	128 784	13,83	76 283	12,42	52 501	16,56
Badarčín Erdenebat	Vlast	105 497	11,33	75 187	12,25	30 310	9,56

Zdroj: Songúlín Eröncij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Situace před prezidentskými volbami 2009

Stejně jako v minulosti i prezidentským volbám v roce 2009 předcházely o rok dříve volby parlamentní. Na rozdíl od minulosti ovšem parlamentní volby v roce 2008 přinesly zvrát v dosud do velké míry poklidném vývoji mongolské demokracie. Výsledek parlamentních voleb z 29. června 2008, v nichž i přes vysoká očekávání nedokázala AN zvítězit, vyvolal

¹³⁷ Republikánská strana (*Bügd Najramdach Nam*, BNN) se v roce 2002 sloučila s IDN do ID-BNN, ale po rozpadu koalice EO-A Badzarsadyn Džargalsajchan znovu obnovil existenci BNN jako samostatné strany.

v řadách demokratů šok a jejich rozhořčení posílilo vyjádření premiéra a předsedy MACHN Sandžína Bajara, který i přes pokračující sčítání hlasů prohlásil, že postkomunisté zřejmě disponují nadpoloviční většinou mandátů. V reakci na Bajarovo prohlášení odmítl 1. července předseda AN Cachjagín Elbegdordž uznat volební výsledky a po jeho vystoupení propukly v centru hlavního města Ulánbátaru demonstrace, jež přerostly v rabování a srážky s policií. Rozsah protestů narostl do té míry, že donutil prezidenta Enchbajara vyhlásit v hlavním městě výjimečný stav. I přes rychlé uklidnění situace a brzké odvolání výjimečného stavu byla atmosféra v Mongolsku po volbách napjatá a ústavní krize byla zažehnána až 28. srpna, kdy, po více než měsíci složitých jednání mezi MACHN a AN, demokraté ukončili bojkot parlamentu, znemožňující zahájení jeho ustavující schůze. Vstup na půdu parlamentu poslanci AN podmínili vyřešením sporu týkajícího se možných podvodů se sčítáním hlasů v několika volebních obvodech.

V reakci na uzavření dohody mezi MACHN a AN rezignoval předseda demokratů Elbegdordž. Novým předsedou AN byl 30. srpna zvolen Norovyn Altanchujag, patřící mezi příznivce dohody s postkomunisty, a na nočním jednání 1. září uzavřeli lídři obou stran dohodu o vytvoření velké koalice. 11. září byl předseda MACHN Bajar zvolen novým premiérem a jediným z 66 přítomných, kdo se postavil proti, byl bývalý předseda AN Elbegdordž. V nové mongolské vládě zasedlo 14 ministrů a na základě koaliční dohody si MACHN podržela většinu osmi ministerských postů. Po čtyřech letech tak byli mongolští občané znovu svědky vzniku vlády velké koalice. Zatímco v roce 2004 se ovšem jednalo o důsledek patového výsledku voleb, vytvoření velké koalice v roce 2008 lze interpretovat jako snahu MACHN o uklidnění napjaté povolební situace a udržení vnitřní stability země (srov. Maškarinec 2008a: 30-33; Maškarinec 2008b).

Výběr kandidátů

Zatímco do prezidentských voleb 2005 vstoupili kandidáti čtyř politických stran (právo nominovat kandidáta mají v Mongolsku pouze strany zastoupené v parlamentu), volební soutěž v roce 2009 se omezila na zástupce dvou nejsilnějších mongolských stran. Spekulace o jménech možných kandidátů se v mongolském tisku začaly objevovat s příchodem konce roku 2008, kdy se objevily zprávy o záměru premiéra Bajara vstoupit do hry o prezidentský úřad, přičemž nebylo pochyb, že pokud by Bajar projevil ochotu kandidovat, našel by uvnitř MACHN dostatek podpory. Tyto spekulace podpořila i volba Uchnágína Chürelsücha

generálním tajemníkem MACHN 20. prosince,¹³⁸ jež podle mnohých pozorovatelů představovala první krok k Bajarově prezidentské kandidatuře. Těsně před koncem roku nicméně Bajar odmítl, že by chtěl kandidovat a jeho rozhodnutí otevřelo cestu opětovné nominaci úřadujícího prezidenta Enchbajara.

Naproti tomu uvnitř druhé ze stran vládní koalice nepanovala jednoznačná shoda na osobě kandidáta. 30. ledna otevřeně požádal poslanec AN Lamdžavyn Gündalaj (vyšetřovaný v té době pro korupci v době svého působení ve funkci ministra zdravotnictví) vedení strany o nominaci do prezidentských voleb. Předseda AN Altanchujag nicméně zdůraznil, že o volbě kandidáta rozhodně až kongres strany vypsáný na 3. dubna 2009. Měsíc před plánovaným kongresem oznámil generální tajemník strany Dondogdordžin Erdenebat, že konečný výběr kandidáta bude svěřen Národnímu konzultativnímu výboru strany a konečně 12. března zveřejnil na tiskové konferenci předseda AN Altanchujag jména možných kandidátů, mezi něž se, mimo Gündalaje, zařadili místopředseda parlamentu Gavágín Batchú,¹³⁹ a poslanci Cachjagín Elbegdordž, Erdenín Bat-Úl, Radnásumberelín Gončigdordž a Rinčínjam Amardžargal. Altanchujag současně připustil možnost spolupráce s dalšími politickými stranami v prezidentských volbách a odmítl, že by on sám usiloval o prezidentskou nominaci. Rozhodnutí svěřit výběr prezidentského kandidáta Národnímu poradnímu výboru strany s tím, že kongres AN následně pouze schválí vybraného kandidáta, vzbudilo uvnitř AN výraznou kritiku, protože v roce 2005 byl výběr prezidentského kandidáta svěřen kongresu strany.

Konečné rozhodnutí o jménech prezidentských kandidátů padlo 3. dubna. Nejužší vedení MACHN se jednomyslně usneslo na kandidatuře úřadujícího prezidenta Enchbajara a následující den tento výběr svými hlasy potvrdilo i 254 účastníků kongresu strany. Naproti tomu Výkonná rada AN vybrala 3. dubna tři jména, z nichž měli delegáti kongresu vybrat vítězného kandidáta. Do závěrečného kola souboje o prezidentskou nominaci postoupili Elbegdordž, Bat-Úl a Batchú, Gončigdordž se sám vzdal kandidatury a Gündalaj nebyl pro výběr do dalšího kola volby vůbec navržen. Hned po zahájení kongresu rezignoval na svou kandidaturu Batchú. V následném hlasování obdržel Elbegdordž hlasy 65,3 % delegátů

¹³⁸ Uchnágín Chürelsüch byl zakladatelem a prvním předsedou Mongolské demokratické socialistické federace mladých – mládežnické organizace MACHN v letech 1997–1999 a členem parlamentu 2000–2008.

¹³⁹ Gavágín Batchú byl ministrem infrastruktury ve vládě ACh po volbách 1996 a v současnosti je jedním z nejbohatších mongolských podnikatelů.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

kongresu a stal se celkem přesvědčivě prezidentským kandidátem AN, poražený Bat-Úl vyjádřil Elbegdordžovi plnou podporu.

Mnohem významnější mezník prezidentských voleb ovšem představovalo rozhodnutí zbývajících parlamentních stran – IDN a Mongolské strany zelených (*Mongolyn Nogón Nam*, MNN), nepostavit vlastní kandidáty a podpořit kandidáta demokratů. Zástupci IDN a MNN uvedli jako hlavní důvod podpory Elbegdordže snahu netříštit síly v souboji s kandidátem postkomunistů, přičemž předseda zelených Dangásürengín Enchbat kritizoval demokraty za to, že, přesvědčení o snadném vítězství, odmítli před parlamentními volbami 2008 tři nabídky k podobné alianci.

Předvolební kampaň

Oba kandidáti se do souboje o prezidentský post pustili s velkou vervou. Od počátku kampaně objížděli celou zemi a snažili se mongolské voliče přesvědčit, že právě každý z nich je tím pravým pro prezidentský úřad. Jedním z hlavních bodů obou kampaní se stalo využití mongolského nerostného bohatství a jeho přínos pro život běžných občanů, z nichž přibližně třetina nadále žije pod hranicí chudoby, sužována vysokou inflací, která v roce 2008 dosáhla 22,1 % a jen za první čtyři měsíce roku 2009 vzrostla o další 5,5 %. Úřadující prezident Enchbajar označil za svůj cíl sjednocení národa, potřebu posilovat spolupráci mezi politickými stranami a jako jedno z témat představil požadavek na zrušení poplatků za vyšší vzdělávání.

Ve své kampani se Enchbajar snažil zdůraznit i úspěchy dosažené během svého mandátu, např. získání přímých zahraničních investic v důsledku jeho zahraničních cest, a bohatě využíval rovněž možnosti svého úřadu. Na mimořádném zasedání parlamentu 3. března, kde poslanci schválili akční plán vlády k řešení ekonomické krize, Enchbajar tvrdě kritizoval vládní návrh rozpočtových škrťů ve výši 20 %, odmítl krácení platů státních zaměstnanců jako kroku, který povede ke snížení spotřeby občanů, poklesu daňových příjmů státu a sociální nestabilitě. Za nástroj snížení výdajů označil přísnější kontrolu výdajů státních organizací a zdůraznil, že by měly být brány vážně názory odborů a dalších nevládních organizací. Mezi nástroji k navýšení daňových příjmů prezident zmínil nárůst daní na vybrané druhy zboží a rozšíření daňového základu, což doplnil kritikou Finančního úřadu za nedostatečnou aktivitu, protože ze 48 800 registrovaných daňových subjektů platí daně pouze přibližně čtvrtina, a varoval před hrozbou deficitu ve výši 12 % HDP.

Následně 25. března Enchbajar vetoval zákon, dávající vládě možnost snížit během krize mzdy státních zaměstnanců, sociální dávky a důchody, jako krok vedoucí k poklesu spotřeby domácností, daňových příjmů a sociální nestabilitě. Prezidentovo veto podpořil poslanecký

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

klub MACHN a Enchbajarovo vítězství stvrdilo hlasování parlamentu, v němž se 10. dubna 34 z 55 přítomných poslanců vyslovilo pro přijetí veta. Aktivitu se Enchbajar snažil demonstrovat i využíváním možnosti zákonodárné iniciativy, během svého mandátu předložil 23 návrhů zákonů, z nichž 4 byly parlamentu adresovány na počátku dubna. Tento krok se setkal s tvrdou kritikou demokratů. Poslanecký klub AN 20. dubna odmítl, aby se parlament zabýval prezidentovými návrhy v průběhu volební kampaně a podobně demokraté odsoudili přijetí veta.

Naproti tomu Elbegdordž vyhlásil pod hlesem „Změna“ plán na vyřešení největších problémů země, mezi něž zařadil korupci, oligarchizaci, nerovnost, chudobu, nezaměstnanost a potřebu reformy justičního systému a za jedinou možnost nápravy označil výměnu na nejvyšším postu v zemi. Kriticky se Elbegdordž vyslovil k práci vlády MACHN a AN, již kritizoval za slabost a bezradnost v čase krize, a zdůraznil potřebu směřovat více peněz do odborného vzdělávání k zamezení potřeby dovozu pracovní síly ze zahraničí a zajištění ochrany pracovních míst pro mongolské občany.

Závěrečná debata kandidátů se uskutečnila 21. května v živém vysílání mongolské státní televize. V pohledu na ekonomiku Elbegdordž zdůraznil potřebu spravedlivější distribuce bohatství a kritizoval skutečnost, že přestože patří Mongolsko mezi deset nejbohatších zemí z hlediska zásob nerostných surovin, řadí se ve standardu života až na 150. místo. Enchbajar kritizoval v minulosti spěšné vydávání licencí, jež měly zajistit příchod zahraničních investorů a zdůraznil potřebu urychleně započít s využíváním rozsáhlých těžebních ložisek, tak, aby z jejich výnosů profitoval lid. Naproti tomu Elbegdordž zdůraznil, že i přes potřebu okamžitého započítí těžby nemůže být tato otázka rozhodnuta do doby, než místní samospráva v dotčených oblastech získá ekonomická a politická práva, protože pozemkové vlastnictví by mělo být v gesci místních samospráv. Elbegdordž dále zdůraznil potřebu devoluce moci z centra do regionů, především v oblasti nakládání s finančními prostředky, a požadavek, aby občané obdrželi akciové podíly v těžebních společnostech - myšlenku, již jednoznačně odmítl Enchbajar, který ovšem dodal, že pokud bude průzkum ložisek prováděn na státní náklady, měly by doly náležet státu. Oba kandidáti podpořili pokračování velké koalice AN a MACHN, ale Elbegdordž zdůraznil potřebu rozšíření sdílení moci do všech oblastí a kritizoval, že např. všichni členové Bezpečnostní rady státu pocházejí z MACHN. Oba kandidáti nešetřili ani sliby voličům a shodli se na potřebě navýšení státního příspěvku na pojištění pastevců, Enchbajar dokonce uvedl možnost, že by vláda mohla platit plné pojištění, a dále slíbil, že bude prosazovat bezplatné vyšší vzdělávání pro děti pastevců.

Předvolební kampani se nevyhnulo ani očerňování kandidátů. AN kritizovala snahu využívat nevelké postavy Elbegdordže a fakt, že nevypadá impozantně v *dělu* – tradičním

mongolském oděvu, pomocí fotografií srovnávajících fyzickou konstituci obou kandidátů; obvinění, že přijal na volební kampaň 500 tisíc USD z Jižní Koreje nebo falešné tvrzení o Elbegdordžových čínských předcích, hrající na tradičně protičínské postoje mongolské populace. Naproti tomu prezidentská kancelář důrazně odmítla informace listu *Demokracie*, že Enchbajarova manželka vlastní ve Švýcarsku účet se 1,3 miliardou USD a sám prezident se sešel se zástupci banky při své poslední cestě do Číny.

Předvolební preference prezidentských kandidátů

Pokud se zaměříme na průzkumy popularity mongolských politiků, můžeme pozorovat, že od listopadu 2008 do dubna 2009 došlo k výrazné proměně podpory prezidentským kandidátům. Zatímco před koncem roku byl jednoznačně nejoblíbenějším mongolským politikem premiér Bajar (MACHN), následován Elbegdordžem (AN), poslancem, ministrem spravedlnosti a vnitra a v letech 2005–2007 předsedou parlamentu Cendínem Njamdordžem (MACHN) a poslancem Bat-Úlem (AN), v dubnu 2009 se do čela popularity dostal Elbegdordž (s výjimkou hlavního města, kde si vedoucí postavení udržel premiér Bajar). Elbegdordžův soupeř v boji o prezidentský post Enchbajar se posunul na celkové třetí místo s pouze těsnou ztrátou na Elbegdordže, přičemž v regionech se Enchbajar umístil dokonce i před premiérem Bajarem a jeho ztráta na Elbegdordže byla téměř nulová. Naproti tomu v hlavním městě Enchbajar nadále ztrácel téměř 10 %.

Tabulka 5: Nejoblíbenější mongolští politici 15. 4. – 26. 4. 2009 a 24. 10. – 7. 11. 2008 (v %)

Pořadí	15. – 26. 4. 2009			24. 10. – 7. 11. 2008		
	Celostátně	Regiony	Ulánbátar	Celostátně	Regiony	Ulánbátar
1.	Elbegdordž (40,7)	Elbegdordž (40,6)	Bajar (43,3)	Bajar (46,7)	Bajar (42,7)	Bajar (52,8)
2.	Bajar (38,3)	Enchbajar (40,5)	Elbegdordž (41,0)	Elbegdordž (18,8)	Njamdordž (20,9)	Elbegdordž (24,4)

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

3.	Enchbajar (37,50)	Bajar (35,8)	Enchbajar (31,7)	Njamdordž (17,7)	Elbegdordž (15,2)	Altaj (19,7)
4.	Bat-Úl (13,80)	Gončigdordž (11,2)	Bat-Úl (18,9)	Enchbajar (14,7)	Enchbajar (14,2)	Enchbajar (15,5)
5.	Bagabandi (10,9)	Bat-Úl (11,2)	Bagabandi (12,8)	Bat-Úl (10,9)	Bat-Úl (12,6)	Njamdordž (12,7)

Zdroj: Sant Maral 2009: 18; Sant Maral 2008: 20

Ještě vyrovnanější střet předpovídal průzkum podkládající přímou otázku na preferovaného prezidentského kandidáta, v němž oba kandidáty dělilo necelé procento hlasů. I tento průzkum ale potvrzoval mírný náskok Elbegdordže v hlavním městě a jeho celkové těsné vedení, zatímco Enchbajar si udržoval mírný náskok v regionech.

Tabulka 6: Podpora prezidentským kandidátům 15. 4. – 26. 4. 2009 (v %)

	Regiony	Ulánbátar	Celostátně	Celostátně (platné)
Enchbajar	38,3	32,3	36,2	49,4
Elbegdordž	37,2	36,7	37,0	50,6
Nezúčastní se	5,6	8,8	6,7	
Neodpovědělo	8,5	8,1	8,4	
Neví	10,4	14,2	11,7	

Zdroj: Sant Maral 2009: 1

Výsledky voleb

Ve volební den – 24. května – se k volebním urnám se dostavilo 1 098 875 voličů, volební účast dosáhla 73,59 % a její úroveň poklesla na nejnižší úroveň v historii. Pohled na historický vývoj volební účasti v prezidentských volbách přitom ukazuje na jednoznačně sestupný trend v participaci mongolských voličů, který v roce 2009 dosáhl téměř 20 % oproti prvním přímým prezidentským volbám v roce 1993. Na druhé straně prezidentské volby zaznamenaly primát v jednom ohledu. Poprvé v historii přesáhla volební účast v hlavním městě Ulánbátaru celostátní hranici a naopak volební účast v regionech zůstala pod ní, přičemž právě v regionech účast poklesla až téměř na 70% hranici.

Tabulka 7: Volební účast v prezidentských volbách 1993–2009 (v %)

Rok	1993	1997	2001	2005	2009
Volební účast (celkem)	92,73	85,06	82,94	74,98	73,59
Volební účast (regiony)	93,73	85,84	83,38	75,89	71,15
Volební účast (Ulánbátar)	90,27	83,17	81,94	73,26	77,52

Zdroj: Songúlín Erönchij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Výsledek voleb potvrdil mírný náskok Elbegdordže z posledního předvolebního průzkumu. Podle výsledků volební komise obdržel Elbegdordž 51,21 % hlasů, Enchbajar 47,41 % a volby doložily tradičně silnější postavení postkomunistů ve venkovských oblastech a převahu demokratů v Ulánbátaru. Enchbajar v součtu těsně zvítězil v regionech, kde získal 50,25 % a předstihl Elbegdordže s 48,24 %. Naproti tomu v hlavním městě dosáhl relativně jednoznačného vítězství kandidát demokratů, kterého zde podpořilo 55,59 % voličů ve srovnání s 43,21 % pro Enchbajara. Detailnější pohled na výsledky voleb ukazuje, že místem, kde se rozhodlo o novém prezidentovi, byl Ulánbátar. Zatímco v roce 2005 získal Enchbajar nadpoloviční většinu hlasů ve všech 9 ulánbátarských obvodech, 15 z 21 venkovských obvodů a celkově odešel poražen z pouze jediného obvodu, v roce 2009 porazil svého soupeře ve 13 z 21 venkovských obvodů, ale ztratil 7 z 9 obvodů hlavního města. V součtu tak Enchbajar v regionech zvítězil nad Elbegdordžem o 13 156 hlasů, ale v Ulánbátaru podlehl o 54 926 hlasů. Jedním faktorů, nahrávajících Elbegdordžovi byla i poprvé v historii zaznamenaná vyšší účast voličů v hlavním městě (77,52 % oproti 71,15 % v

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

regionech), přičemž Enchbajarovo vítězství ve dvou ulánbátarských obvodech znehodnotilo i to, že se jednalo o jedny z vůbec nejmenších obvodů z celé země.

Tabulka 8: Výsledky prezidentských voleb 2009

Kandidát	Nominující strana	Hlasy (celkem)	% hlasů (celkem)	Hlasy (regiony)	% hlasů (regiony)	Hlasy (Ulánbátar)	% hlasů (Ulánbátar)
Cachjagín Elbegdordž	AN	562 718	51,21	316 049	48,24	246 669	55,59
Nambaryn Enchbajar	MACHN	520 948	47,41	329 205	50,25	191 743	43,21

Zdroj: Songúlín Erönchij Choró (<http://www.gec.gov.mn/>)

Podle mongolského analytika Luvsandendeve Sumatiho, zabývajícího se průzkumem volebních preferencí, nahrával před volbami Elbegdordžovi všeobecně rozšířený pocit frustrace z šířící se chudoby a korupce. Právě ten mohl být důvodem, proč Elbegdordže podpořili i voliči v obvodech tradičně považovaných za bašty MACHN, včetně pastevců tvořících většinu populace ve venkovských regionech. Mnoho hlasů pro Elbegdordže tak lze označit za protestní proti Enchbajarovi, resp. MACHN vládnoucí nepřetržitě od roku 2000, což se nejvíce projevilo na předměstích Ulánbátaru, kde se mnoho obyvatel musí vyrovnávat s životem bez přístupu k pitné vodě a kanalizaci. Migrační boom přivádějící do Ulánbátaru velké množství obyvatel z venkovských regionů totiž proměnil politické postoje obyvatel hlavního města. Lidé, kteří neopustili venkov, podle Sumatiho v současnosti považují své životní podmínky a vyhlídky za lepší, než ti co žijí ve městech, což je opak toho, jak je hodnotili v minulosti. Právě hlasy těchto voličů tak zřejmě rozhodly, že Enchbajar ztratil hlavní město a tím i prezidentské volby (Maškarinec 2009: 37).

Důležitým faktorem, stojícím za odklonem části voličů do Enchbajara, zřejmě byla i negativní kampaň. Podle mediálního monitoringu několika nevládních organizací dosáhla celková míra negativních informací o obou kandidátech podobné úrovně: 54,9 % u Elbegdordže a 51,5 % u Enchbajara. Naproti tomu ve vysílání televizních zpráv, jako nejdůležitějšího zdroje informací pro většinu Mongolů, byl poměr výrazně odlišný. V případě Enchbajara převážily pozitivní zprávy (70,7 %), zatímco u Elbegdordže negativní (80,5 %), nicméně rozhodující se v tomto ohledu jeví odlišná míra důvěry voličů v negativní

informace, protože v případě kandidáta demokratů důvěřovalo negativním informacím pouze přibližně 27 % občanů, ale u úřadujícího prezidenta 43 % voličů (Maškarinec 2009: 37). Z celkového hlediska nicméně, podle vyjádření mezinárodních pozorovatelů, prezidentské volby proběhly bez vážných narušení a potvrdily mongolskou oddanost k demokracii (srov. AF 2009: 2-21).

Závěr

Výsledek prezidentských voleb potvrdil, že vítězství demokratů v souboji s postkomunisty vyžaduje bezpodmínečnou spolupráci všech zbývajících subjektů. Elbegdordž z vítězství v součtu pouze o 41 770 z celkově 1 098 875 odevzdaných hlasů a případná kandidatura zástupců menších parlamentních stran, by i za situace minimálních zisků těchto kandidátů, zřejmě výrazně ztížila úspěch demokratického kandidáta. Jen těsné vítězství Elbegdordže a fakt, že Enchbajara podpořila téměř polovina elektorátu, navíc svědčí o tom, že Elbegdordžův program „Změny“ nebyl zdaleka přijat většinou společnosti. Výsledek voleb tak dokládá rozdělení mongolské společnosti na dva přibližně stejně početné tábory, v němž ten druhý hlasoval pro status quo reprezentované úřadujícím prezidentem.

Své zvolení Elbegdordž označil za vítězství mongolského lidu, demokracie a spravedlnosti a zdůraznil potřebu dalšího rozvíjení přátelských vztahů se zahraničím. Důležitější ovšem budou Elbegdordžovy praktické kroky, protože na rozdíl od stávajícího prezidenta a MACHN obecně lze v jeho případě očekávat, že v zahraniční politice upřednostní posilování vztahů s USA v rámci strategie „třetího souseda“, snažící se vyvážit vzrůstající vliv Ruska a Číny. Velice důležitou bude i role, již se Elbegdordž rozhodne hrát na domácí půdě. Skutečnost, že Elbegdordž v poslední předvolební debatě s Enchbajarem prohlásil, že bude podporovat vládu velké koalice tak dlouho, dokud bude vláda naplňovat sliby dané při vstupu do funkce, nabízí různé interpretace. Mongolský prezident sice disponuje především reprezentativními funkcemi, nicméně možnost veta a zákonodárné iniciativy nabízí hlavě státu jistý potenciál k aktivnímu ovlivňování politiky vlády. V případě, že by se Elbegdordž rozhodl výrazněji zapojit do každodenního politického procesu, bez čehož může pouze obtížně naplnit sliby dané voličům v předvolební kampani, mohli by postkomunisté vážně uvažovat o ukončení koaliční spolupráce s demokraty a vytvoření vlastní většinové vlády.

Na druhé straně mongolská ústava stanoví pro přehlasování prezidentského veta dvoutřetinovou většinu přítomných poslanců – k čemuž MACHN disponující 45 mandáty

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

schází v 76 členném parlamentu 6 mandátů¹⁴⁰ – z čehož lze usuzovat, že snahou MACHN zřejmě bude spíše udržet stávající kabinet a vypovězení koaliční dohody si ponechat v záloze do doby, kdy by Elbegdordžova aktivita dosáhla pro MACHN neúnosné míry. Na druhé straně zkušenost z počátku roku 2006, kdy MACHN využila první příležitosti k ukončení velké koalice s AN, poté, co získala kontrolu nad parlamentem a spolu s odpadlíky z AN vytvořila nový kabinet, ukazuje, že pokud by postkomunisté dokázali na svou stranu získat několik přeběhlíků, nelze vyloučit ani tento scénář a otázku vzbuzuje i přístup MACHN poté, co 26. října 2009 rezignoval ze zdravotních důvodů premiér Bajar.

Odstupující premiér byl jedním z tvůrců a zastánců velké koalice po parlamentních volbách 2008 a většina MACHN pouze zdráhavě přistoupila na jeho záměr uzavřít koalici se svým hlavním rivalem.¹⁴¹ Na Bajarovo místo MACHN 28. října nominovala ministra zahraničí Süchbátaryna Batbolda, a poté, co prezident Elbegdordž předložil jeho nominaci parlamentu, se stal Batbold (hlasy 62 z 66 přítomných zákonodárců) 26. mongolským premiérem¹⁴² a slíbil pokračovat v koaliční spolupráci s demokraty, k níž před svým odchodem vyzval odstupující premiér Bajar.¹⁴³

Výsledek mongolských prezidentských voleb, který po dvanácti letech sebral nejvyšší post v zemi postkomunistům, spolu s aktuálním politickým vývojem tedy nabízí mnoho proměnných a pouze budoucnost ukáže, jakým směrem se politika v zemi sevřené mezi Ruskem a Čínou bude v budoucnu ubírat.

¹⁴⁰ V doplňovacích volbách na mandát uvolněný po zvolení Cachjagína Elbegdordže mongolským prezidentem, zvítězil 18. října 2009 kandidát MACHN ministr nerostných surovin a energetiky Dašdordž Dzorigt, který obdržel 60,37 % hlasů a porazil kandidátku AN R. Burmá (29,57 %) podporovanou zbývajícími parlamentními stranami (IDN a MNN), z dalších šesti kandidátů nezískal žádný více než 5 % hlasů. MACHN tak v současnosti (listopad 2009) disponuje v parlamentu 46 mandáty, AN 27, IDN a MNN po 1 a poslední mandát náleží nezávislému poslanci.

¹⁴¹ Bajarovu rezignaci přijal parlament 28. října hlasy všech přítomných poslanců.

¹⁴² Složení vlády, odpovídající svou strukturou vládě odstoupivšího premiéra Bajara (11 ministerstev a 15 ministrů), představil premiér Batbold parlamentu 12. listopadu a ve stejný den vyslovili zákonodárci důvěru všem členům kabinetu.

¹⁴³ Süchbátaryn Batbold pracoval již v letech 1986–1988 na ministerstvu zahraničního obchodu, v letech 2000–2004 byl náměstkem ministra zahraničí, 2004–2006 ministrem průmyslu a obchodu, 2004–2008 poslancem parlamentu a od roku 2008 ministrem zahraničí.

Literatura

AF. *Mongolia Presidential Election Observation Report* [online]. Washington, D. C. : The Asia Foundation, 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://www.asiafoundation.org/publications/force-download.php?f=%2Fresources%2Fpdfs%2FMongoliaPresidentialElectionObservationReport2009.pdf>.

Fish, M. Steven. Mongolia : democracy without prerequisites. *Journal of Democracy*, 1998, vol. 9, no. 3, p. 127-141. ISSN 1045-5736.

Fish, M. Steven. The Inner Asian anomaly : Mongolia's democratization in comparative perspective. *Communist and Post-communist Studies*, 2001, vol. 34, no. 3, p. 323-338. ISSN 0967-067X.

IRI. *Mongolia Parliament Election Observation Mission Report July 2, 2000*. 1st ed. Washington, D. C. : International Republican Institute, 2000. 117 p.

Liao, Hollis S. Elections and Political Development in Mongolia. In: Schafferer, Christian. *Recent Elections and Political Trends in East Asia*. 1st ed. Haslach/M : East Asia Books, 2004. p. 63-76. ISBN 957-29397-1-8.

Maškarinec, Pavel. Mongolsko : od velké koalice k vládě „národní solidarity.“ *Mezinárodní politika*, 2006, roč. 30, č. 3, s. 22-24. ISSN 0543-7962.

Maškarinec, Pavel. Mongolský volební systém a jeho účinky na systém politických stran v letech 1992–2006. *Slovenská politologická revue* [online]. 2007a, roč. 7, č. 3, s. 45-70 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://ns.ucm.sk/revue/2007/3/maskarinec.pdf>. ISSN 1335-9096.

Maškarinec, Pavel. Prezidentské volby v Mongolsku 2005. *Global Politics* [online]. 2007b [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/clanek/prezidentske-volby-mongolsko.html>. ISSN 1213-7685.

Maškarinec, Pavel. Mongolské parlamentní volby 2008 ve znamení výjimečného stavu. *Mezinárodní politika*, 2008a, roč. 32, č. 8, s. 30-33. ISSN 0543-7962.

Maškarinec, Pavel. Velká koalice v Mongolsku. Konec nebo nový počátek (ne)stability? *Newsletter Asijského programu AMO* [online]. 2008b, č. 1, s. 2-3 [cit. 17. listopadu 2009].

Asociace
pro mezinárodní
otázký
Association
for International
Affairs

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

Dostupný z:

[≤http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=118>](http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=118)

Maškarinec, Pavel. Prezidentské volby v Mongolsku 2009 : konec dvanáctiletého období vlády postkomunistů v zemi. *Mezinárodní politika*, 2009, roč. 33, č. 8, s. 35-38. ISSN 0543-7962.

Rossabi, Morris. *Modern Mongolia. From Khans to Commissars to Capitalists*. 1st ed. Berkeley-Los Angeles-London : University of California Press, 2005. 418 p. ISBN 0-520-244192-2.

Sant Maral. *Politbarometer No. 2(35), October 2008* [online]. Ulan Bator : Sant Maral Foundation, 2008 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z:

[≤http://www.bcmongolia.org/images/Articles-Reports-Mongolia/smpbe08.oct.doc>](http://www.bcmongolia.org/images/Articles-Reports-Mongolia/smpbe08.oct.doc).

Sant Maral. *Politbarometer No. 3(36), April 2009* [online]. Ulan Bator : Sant Maral Foundation, 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z:

[≤http://www.bcmongolia.org/images/Articles-Reports-Mongolia/smpbe09apr.doc>](http://www.bcmongolia.org/images/Articles-Reports-Mongolia/smpbe09apr.doc).

Songúlín Erönchij Choró [online]. 2009 [cit. 17. listopadu 2009]. Dostupný z:

[≤http://www.gec.gov.mn/>](http://www.gec.gov.mn/).

Songkranové nepokoje v Thajsku

Jeden z milníků tohoto roku v Jihovýchodní Asii byly bezesporu dubnové nepokoje v thajské metropoli Bangkoku a v Pattaye, kde se ve stejnou dobu konal pravidelný summit ASEAN. Celé protesty se nazývají jako Songkranové nepokoje („Songkran unrest“) a proběhly mezi 26. březnem a 14. dubnem 2009. Songkran je označení pro oslavy thajského buddhistického nového roku, který se slavil během dnů, kdy nepokoje kulminovaly. Na největší demonstraci se na hlavní bangkoké třídě shromáždilo přibližně sto tisíc stoupenců armádou svrženého premiéra - Thaksina Sinawatry. Abychom pochopili důvody takto masivních demonstrací, je třeba se vrátit do minulosti a podívat se podrobněji na kariéru Thaksina Sinawatry, jež je v současné době hlavním reprezentantem „chudých obyvatel z rurálních oblastí“, kteří stojí v opozici proti tradičně vládnoucí thajské elitě podporované královskou rodinou.

Thaksin Simawatra

Thaksin Sinawatra se narodil 26. července 1949 v severothajské provincii Chiang Mai. Jeho dědeček byl čínský imigrant, který dorazil do Siamu kolem roku 1860. Thaksinova rodina byla již v době jeho narození jednou z nejbohatších a nejváženějších rodin v provincii. Thaksin studoval na policejní a kadetní akademii, v roce 1973 vstoupil do služeb thajské královské policie a pokračoval ve studiu ve Spojených státech amerických. Vystudoval kriminální právo na Eastern Kentucky University a následně obhájil doktorát ve stejném oboru na Sam Houston State University v Texasu. V roce 1976 se oženil s Potjaman Damapong, dcerou významného policejního generála.

Po návratu do Thajska pracoval v policejních službách, avšak již v té době se věnoval podnikání. Jednalo se především o zakázky pro státní správu a policii. Jeho první obchodní projekty však byly neúspěšné a Thaksin v nich ztratil miliardy bahtů. V druhé polovině osmdesátých let se karta začala mírně obracet. V roce 1987 na svou funkci rezignoval a začal se věnovat výhradně obchodu. Založil kabelovou televizi a provozoval čtyři vlastní satelity. V dubnu 1986 vytvořil společnost Advanced Info Services (AIS), která začínala prodejem počítačů. V říjnu 1990 však dostala povolení provozovat GSM síť a později se stala největším mobilním operátorem v Thajsku.

Do politiky vstoupil Thaksin v roce 1994, kdy se stal Ministrem zahraničních věcí ve vládě Chamlong Srimuanga, která ovšem zakrátko musela odstoupit po korupčním skandálu spojeném s pozemkovou reformou. Chamlong Srimuang odešel z politiky a jmenoval Thaksina Sinawatru svým nástupcem ve vedení strany Palang Dharma Party (PDP). Thaksin vedl stranu do předčasných parlamentních voleb a prohrál. V roce 1998 založil populistickou

stranu Thai Rak Thai ("Thajci milují Thajce" - TRT), která v roce 2001 vyhrála parlamentní volby naprosto suverénním způsobem. TRT získala 248 mandátů (více než jakákoliv jiná vláda v historii) a potřebovala pouze tři další koaliční hlasy k sestavení vlády. Dala však přednost sestavení širší koalice, aby se vyhnula nebezpečí vyslovení nedůvěry. Thaksin jako premiér provedl řadu snadno viditelných, spíše populistických reforem zaměřených na podporu chudších rurálních oblastí, jež se nacházejí především na severu a severovýchodě země a odkud se dodnes rekrutuje většina jeho stoupců. Na druhou stranu byl za jeho vlády spuštěn program všeobecné zdravotní péče (se sloganem „30 bahtů za návštěvu“), která v Thajsku do té doby naprosto neexistovala. Během několika let se podařilo zvýšit přístup k základní zdravotní péči ze 76 procent na 97 procent populace. Thaksin dokázal udržet vládnoucí koalici po celé funkční období (což se žádnému thajskému premiérovi od konce druhé světové války nepodařilo) a dokázal opět naprosto přesvědčivým způsobem vyhrát i následující volby v roce 2005, kdy jeho strana získala 374 mandátů z pěti set možných. V té době však již byly hlasy kritizující jeho styl vládnutí stále hlasitější.

Obvinění z korupce

Thaksin Sinawatra postupně čelil obviněním z korupce, podplácení, konfliktu zájmů, krácení daní a ohrožování svobody tisku. Amnesty International poukazovala na porušování lidských práv během jeho vlády. V lednu 2006 prodal do zahraničí všechny akcie společnosti Shin Corporation, jež vlastnila jediné thajské satelity. Za transakci vyinkasoval přes 1,6 miliardy amerických dolarů čistého zisku, které nemusely být díky výhodně nastaveným zákonům zdaněné. Přibližně ve stejnou dobu byl také obviněn z nelegálního nabytí ohromného majetku během svého funkčního období. Při svém nástupu do funkce v roce 2001 byl totiž majetek Thaksina Sinawatry odhadován na 15 miliard bahtů, zatímco v roce 2006 již minimálně na 76 miliard bahtů (přes dvě miliardy amerických dolarů).

Thaksin se nakonec rozhodl vypsát předčasné volby a potvrdit si svůj mandát k vládnutí. Dvacátého čtvrtého února 2006 došlo k rozpuštění parlamentu a volby byly naplánovány na druhého dubna 2006. Volby byly opozičními stranami v podstatě bojkotovány a členové strany TRT získali 462 křesel v pětisetčlenném shromáždění. Osmého května 2006 ústavní soud zrušil platnost těchto voleb a vypsál volby na patnáctý říjen 2006. Důvodem bylo korumpování volebního procesu v dubnových volbách. Sto jedenáct funkcionářů soudně rozpuštěné strany TRT dostalo politický distanc, Thaksin sám na pět let. Většina ostatních členů TRT následně přešla do nově vytvořené Strany lidové moci (PPP). Do čela PPP byl jmenován Samak Sundaravej, kterého na tuto pozici navrhl právě Thaksin. K předčasným volbám v říjnu 2006 už nikdy nedošlo. Opakované protesty strany totiž vyvrcholily devatenáctého září 2006, kdy vojenská junta provedla nekrvavý převrat a ujala se vlády.

Thaksin pobýval v té době na summitu OSN v New Yorku. Generálové vedoucí převrat obvinili Thaksina z korupce a rozvracení státu a slíbili vypsát volby v nejbližším možném termínu. Thaksin se ohradil proti vměšování armády a nejmenovaných mocenských struktur (podle všeho královského paláce) do thajské politiky. Vojenský puč a soudní rozpuštění jeho strany TRT jsou podle něj spojitými nádobami, které brání demokratickému procesu v zemi¹⁴⁴.

Protivládní protesty v roce 2008

Po vojenském převratu následovalo rok a půl dlouhé účinkování vojenské vlády. Většina reforem provedených během předchozího vládnutí byla zrušena či přejmenována a veškeré zmínky o Thaksinovi byly co nejvíce retušovány. Vláda podporovaná armádou si však za toto poměrně dlouhé období nedokázala získat v zemi podporu veřejnosti, což se odrazilo ve výsledku parlamentních voleb v prosinci roku 2007, ve kterých armádou podporovaní politici zcela propadli a nejvíce hlasů nasbírala PPP. Předseda PPP Samak Sundaravej je opozicí považován za pouhou loutku v rukou Thaksina Sinawatry, který si podle nich stále udržel vliv na rozhodování v zemi. Opoziční strany požadovaly odstoupení Samaka již od jeho nástupu do premiéřské funkce. Protivládní protesty pak vedla stejná opoziční strana Lidová aliance pro demokracii (PAD), která stála za podobnými pouličními protesty i v roce 2006, kdy mnohaměsíční úsilí o odstranění premiéra Thaksina Shinawatry vyvrcholilo vojenským pučem a nastolením junty.

Thaksin se po vojenském převratu vrátil zpět do Thajska až dvacátého osmého února 2008, po sedmnácti měsících v exilu. Ihned po příjezdu byl zadržen, avšak zakrátko na kauci propuštěn. Opakovaně avizoval nezájem vrátit se do politiky. Rozběhlo se několik soudních líčení proti jeho osobě a bylo mu zakázáno cestovat do zahraničí. V srpnu 2008 dostal Thaksin od soudu jednorázové povolení navštívit zahájení letních olympijských her v Pekingu. Přímo z Pekingu poté letěl do Velké Británie a do Thajska se od té doby nevrátil. Thaksin má v Británii řadu nemovitostí a dokonce koupil podíl ve fotbalovém klubu Manchester City, který však v roce 2008 opět prodal. O politický azyl nicméně britské úřady nepožádal a v zemi setrval coby turista. V říjnu 2008 jej thajský Nejvyšší soud uznal vinným za zneužití svých pravomocí ve funkci premiéra a v nepřítomnosti jej odsoudil ke

¹⁴⁴VONDRA, Pavel. V Thajsku zvolili nového premiéra. Letos už třetího [online]. 15.12.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-pacifik/clanek.phtml?id=624966>>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

dvěma letům nepodmíněně. Thaksin údajně zvýhodnil svou manželku při koupi pozemku v oblasti Ratchadaphiesek, za který podle odborníků zaplatila zhruba třetinu jeho tržní ceny. Pozemek koupila na aukci, když se předtím ostatní zájemci z dražby stáhli.

Na začátku září 2008, po mnoha týdnech masivních opozičních protestů, zbavil ústavní soud Samaka Sundaraveje funkce předsedy vlády. Sundaravej podle soudců porušil ústavní klauzuli o střetu zájmů, když během výkonu funkce uváděl televizní kulinářský pořad na soukromé televizi. Sudaravej se chtěl nejprve nechat okamžitě zvolit premiérem znovu, avšak po intenzivních jednáních mezi vládnoucí koalici z tohoto požadavku ustoupil. Sedmáctého září 2008 byl thajským parlamentem s velkou většinou hlasů schválen jako nový premiér šedesátijednaletý Somchai Wongsawat, který v minulé vládě figuroval jako místopředseda vlády a ministr školství. Somchaiova manželka Yaowabha je mladší sestrou Thaksina Sinawatry a je vyšetřovaná mimo jiné pro podezřelé obchodní aktivity kolem výstavby nového bangkokského letiště Suvarnabhumi.

V podstatě celý podzim roku 2008 tisíce protivládních demonstrantů protestovaly proti vládě strany PPP. Příznivci PAD byli oblečeni ve žluté barvě, jež je tradičně spojovaná s králem Bhumibolem, jehož fotografie se na demonstracích také často objevovaly. Stoupenci PAD a její vůdce Sondhi Limthongkul požadovali demisi Somchaie Wongsawata, kterého považují za loutku v rukou jeho švagra - Thaksina. Premiér odmítal odstoupit s tím, že jeho vláda má jasný mandát vzešlý z voleb a hodlá jej splnit. Demonstrantům se podařilo obklíčit parlament a vynutit si odklad plánovaného společného zasedání obou jeho komor. Sedmého října 2008 došlo k nejhroším násilným potyčkám s pořádkovými silami za posledních šestnáct let¹⁴⁵. Dvě osoby přišly o život a stovky dalších utrpěly zranění. Demonstranti svůj protest ještě vystupňovali, když se jim podařilo obsadit i terminál mezinárodního letiště v Bangkoku. Náčelník generálního štábu ozbrojených sil thajského království, generál Anupong Paochinda, odmítl nasazení armády a doporučil vládě, aby rozpustila parlament a vypsala předčasné volby. Na podporu vlády ve stejném období demonstrovali pro změnu stoupenci strany Jednotné fronty demokracie proti diktatuře (United Front for Democracy against Dictatorship - UDD), dříve známé pod názvem Demokratická aliance proti diktatuře (DAAD), jejichž tradiční barvou je červená.

Druhého prosince 2008 thajský ústavní soud zakázal vládní stranu PPP a a jejímu vedení, včetně premiéra Somchaie Wongsawata, vystavil pětiletý zákaz politické činnosti. Do funkce

¹⁴⁵ VONDRA, Pavel. Konfrontace v Thajsku pokračuje, vláda demisi odmítá [online]. 26.11.2008. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=623175>>.

předsedy vlády byl poté patnáctého prosince 2008 zvolen čtyřiceti čtyř letý dosavadní vůdce opoziční Demokratické strany Abhisit Vejjajiva. Stal se tak už třetím ministerským předsedou od září 2008, přičemž oba jeho předchůdci museli skončit z rozhodnutí ústavního soudu.

Songkranové protesty

V březnu a dubnu roku 2009 poté opoziční strana UDD vyvolala již zmíněné protesty v thajském hlavním městě. Demonstranti nosící červená trička protestovali proti vládě podporované armádou. Vláda s odůvodněním na účast Thaksina v těchto protestech pozastavila platnost jeho cestovního pasu. Thaksin se odmítl prohlásit za vůdce tohoto protestu a přiznal pouze „morální podporu demonstrantům“.

První větší protesty začaly již dvacátého šestého března, kdy se asi dvacet tisíc demonstrantů shromáždilo u vládních budov v centru Bangkoku. O den později odvysílal Thaksin Sinawatra ze zahraničí první video vyjadřující se k situaci. Oproti audio nahrávkám, které zveřejňoval pravidelně od vojenského převratu, bylo toto prohlášení mnohem ostřeji formulováno proti vládě a osobám stojícím za vojenským pučem. Hlavním požadavkem byla demokratizace země. Většina projevů ostatních mluvčích před shromážděným davem kritizovala thajskou politickou situaci, kde již po několik desetiletí vládne úzká skupina tradiční městské elity, armády a royalistů („Amartayatipatai“).

Protesty byly po většinu doby zcela poklidné a obešly se bez násilností. Policie prováděla bezpečnostní kontrolu u všech osob a zabavovala všechny zbraně jimi držené. Vůdci protestujících ohlásili, že před vládními budovami zůstanou delší dobu a začali připravovat další velký protestní pochod na osmého dubna 2009. Tento den je považován za počátek hlavních protestů. V okolí vládních budov se sešlo přes sto tisíc demonstrantů. Napětí postupně vzrůstalo a policie se z obav před násilnými srážkami držela v pozadí.

Situace začala být kritickou jedenáctého dubna a armáda začala podnikat rázné kroky k nastolení pořádku. Jeden z vůdců povstání byl zatčen ve svém domě a s drobnými poraněními, které si přivodil ve snaze utéci před vojáky při přelézání svého plotu, byl převezen na odlehlou vojenskou základnu na thajských hranicích, do „bezpečí“ před případným davem žádajícím jeho osvobození. Armáda ve stejný den také vyhlásila výjimečný stav v Bangkoku a v Pattayi, kde se konalo setkání představitelů zemí ASEAN. Demonstrantům se přesto podařilo vniknout do hotelu, kde se konala a toto setkání narušit. Všechny hlavy států byly evakuovány vrtulníkem.

V neděli dvanáctého dubna hořely ve dvou ulicích autobusy, zatímco celý zbývající Bangkok slavil Songkran - třídní vodní festival plný hudby a tance a nepokoje se mimo jednu zablokovanou ulici nikam nepřenesly. V pondělí 13. dubna armáda vydala zatykače na čtrnáct hlavních představitelů UDD a v úterý oficiálně ukončil Veera Musikhapong (předseda strany UDD) protesty a vyzval demonstrující k návratu domů. Dle jeho slov proto, aby zamezil dalším zbytečným ztrátám na životech.

Některé strany zastoupené v parlamentu označily zatčení těchto vůdců a násilné ukončení demonstrací za nešťastné, neboť demonstranti se stáhli z ulic do ilegality („sundali červená trička“) a jejich aktivity bude nyní mnohem složitější monitorovat. Samotní vůdci UDD nepovažují současnou situaci za porážku, spíše za „oddechový čas“ před dalšími akcemi. Celkově bylo při těchto nepokojích zraněno přes 120 lidí. Z velké části se jednalo o demonstranty. Minimálně jeden demonstrant podlehl střelným zraněním, které utrpěl během armádního zákroku, ačkoliv armáda odpovědnost popírá a tvrdí, že jeho zranění nejsou způsobena samopalem M16, který je ve výzbroji vojenských složek. Opoziční UDD prohlašuje, že bylo zabito šest lidí. Dvě mrtvá těla demonstrantů se zjevnými stopami po bití a se svázanými rucemi za zády byla nalezena mrtvá v řece¹⁴⁶.

Současná situace

Platnost Thaksinova thajského cestovního pasu byla pozastavena po songkranových protestech v dubnu 2009. Thaksin nyní údajně disponuje nikaraguyským diplomatickým pasem a požádal u udělení čestného občanství Baham¹⁴⁷. Velká Británie mu neprodloužila vízum a Thaksin se nakrátko usídlil v Dubaji¹⁴⁸. V listopadu 2009 se přesunul do Kambodže, kde mu byl udělen titul poradce pro ekonomiku kambodžského premiéra Hun-Sena. Thajská vláda oficiálně požádala o Thaksinovo vydání kambodžské úřady, neboť obě země mezi sebou mají uzavřenu bilaterální dohodu o vydávání hledaných osob. Kambodžský premiér Hun-Sen, který zemi prakticky neomezeně vládne již od roku 1989 a s nímž Thaksin udržuje velmi dobré osobní vztahy, však Thaksinovo vydání rezolutně odmítl s tím, že žádost je politicky motivována.

¹⁴⁶ NOSTITZ, Nick. The crushing of the Red Shirts. [online]. 20.4.2009. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2009/04/20/the-crushing-of-the-red-shirts/>>.

¹⁴⁷ BANGKOK POST. The issue of a government-in-exile. 25.11.2008.

¹⁴⁸ VONDRA, Pavel. Thaksin si musí najít nový azyl, Britové mu vzali víza [online]. 8.11.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=621606>>.

Thaksinovo pobývání v Kambodži je politicky velice ožehavé, neboť Thajsko a Kambodža vedou dlouholeté pohraniční spory o starobylý chrám Preah Vihear (v Thajsku známém coby Phra Viharn), který leží na kousku území, o něž obě země vedou už půl století spor. Téměř tisíc let starý komplex Preah Vihear zasvěcený hinduistickému bohu Šivovi se nachází v horách na společné hranici obou zemí a podle rozhodnutí haagského Mezinárodního soudního dvora z roku 1962 patří Kambodži. Thajská vláda ale verdikt nikdy oficiálně neuznala a nadále si na území v těsné blízkosti chrámu činí nárok. Tento chrám byl v červenci 2008 zařazen na seznam Světového dědictví UNESCO coby kambodžská památka, což vyústilo k ještě většímu rozmístění vojáků po obou stranách hranice. Na sporném úseku hranice došlo k ozbrojené konfrontaci mezi vojáky obou zemí naposled třetího dubna 2009, kdy přišel o život nejméně jeden z Thajců a sedm dalších utrpělo zranění¹⁴⁹.

Závěr

Na thajskou ekonomiku začíná stále silněji doléhat tříleté období politické nestability. Zahraniční investice i vládní projekty byly výrazně zpomaleny, často i zcela zastaveny. Index thajské burzy poklesl od začátku roku 2009 o třicet procent. Nejbližším úkolem vlády je tedy politická stabilizace, která se ale pravděpodobně neobejde bez dohody s opozicí, a tedy i Thaksinem Sinawatrou. Ten bývá obviňován především z „politické korupce“, tj. ze zvýhodňování svých rodinných příslušníků a osob blízkých při udělování státních zakázek. Odhaduje se, že takové projekty stály thajský státní rozpočet přibližně o třicet procent více, než by mohla jejich reálná cena být. V celkovém úhrnu se hovoří přibližně o 400 miliardách bahtů. Thaksin je zajisté velice rozporuplná osoba – zkorumpovaný miliardář, který donedávna vlastnil významný podíl anglického fotbalového klubu Manchester City, jež bývá někdy přirovnáván k italskému magnátu Sylvio Berlusconi a zároveň velice populární politik – jediný premiér, který dokázal v posledních padesáti letech vyhrát dvoje volby.

Jedním z důvodů averze PAD k Thaksinovi a jeho „loutkám“ je obava, že Thaksin má v plánu zrušit monarchii a vyhlásit v Thajsku republiku, což on sám rezolutně odmítá. PAD tvrdí, že západní forma demokracie v Thajsku nefunguje, neboť umožňuje, aby výsledek voleb určovala masa chudého venkovského obyvatelstva, které se nechá snadno uplatit. Místo toho chtějí posílit roli thajského monarchy a navrhují, aby většinu členů parlamentu

¹⁴⁹ VONDRA, Pavel. Thajští a kambodžští vojáci na sebe znovu stříleli [online]. 3.4.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=633807>>.

jmenoval on, nikoli voliči. Chtějí se tedy vrátit do určitého statusu quo, který by zaručoval úzké elitě a přebujelé administrativě kontrolu nad směřováním vývoje země. Thaksin částečně obsadil panovníkovu roli „ochránce chudých“, kterou si thajský král začal budovat již od sedmdesátých let dvacátého století. Tehdy začala u rolnického obyvatelstva stoupat podpora Komunistické strany Thajska, která se netajila svými plány na úplné zrušení monarchie. Panovník v reakci na tyto události začal podporovat rozvojové projekty v chudších oblastech, které mu brzy většinu podpory vrátily zpět. Thaksin si rychle uvědomil ohromný voličský potenciál této skupiny obyvatelstva a již brzy po svém vstupu do politiky přelil tuto popularitu na svojí stranu.

Pokud se srovnají současné „červené“ demonstrace z dubna 2009 se „žlutými“ v listopadu 2008, vyvstávají některé zásadní rozdíly. Stoupenci strany People's Alliance for Democracy (PAD) obsadili v listopadu některé vládní budovy a mezinárodní letiště. Stoupenci PAD se většinou rekrutují z řad monarchistů, odborářů, zástupců středních a vyšších městských vrstev, především z Bangkoku, zatímco stoupenci UDD pocházejí z chudých venkovských oblastí především ze severu země. Zatímco listopadové „žluté“ demonstrace se obešly bez násilností, ty současné ukázaly, že vůdci UDD nedokáží zadržet své stoupence od rabování.

Na druhou stranu média zcela evidentně straní „žlutým“ a často doslova demonizují „červená trička“. Stoupenci UDD si také stěžují na dvojí metr používaný v Thajsku. Zatímco při obsazení letiště na podzim roku 2008 a v jiných případech armáda nezakročila, při dubnových songkranových nepokojích se jasně postavila proti demonstrantům. Thajská společnost je hluboce rozdělena a potřeba dialogu o dalším směřování země je zjevná. Tvrzení, že červení demonstranti jsou pouhými loutkami v Thaksinových rukou sloužící jeho zájmům, je založeno pouze na zkreslené ideologii a ne faktech.

Thaksin se nehodlá vzdát možnosti návratu do Thaska a přijít o svůj značný i vliv i stále silnou voličskou podporu. Zároveň je pravděpodobné, že pokud se vrátí, bude ihned uvězněn, neboť soudní verdikt, jež jej odsoudil ke dvěma letům vězení nepodmíněně, je stále platný. Thaksin je označil za zpolitizovaný, avšak je bez dohody s králem je obtížné počítat s jeho zrušením, respektive s amnestií. Přestože Thaksinovi zvláštní tribunál vyměřil minimálně pětiletý politický distanc a pro údajnou politickou korupci nechal rozpustit jeho stranu TRT, zůstává stále jedním z nejpobulárnějších politiků v zemi, přinejmenším na venkově, kde žije většina obyvatelstva. Jako vůbec první premiér v sedmdesáti pěti leté historii thajské ústavní demokracie Thaksin vydržel ve funkci alespoň jedno celé funkční období a i v případě dalších parlamentních voleb existuje vysoká pravděpodobnost, že strana jím vedená či alespoň ze zahraničí podporovaná dosáhne opět velmi dobrých volebních výsledků. Thaksinovi sice stále hrozí až deset let vězení, neboť je stále obžalován

z několika činů, podle pozorovatelů je ale čím dál tím méně pravděpodobné, že mu bude prokázána vina a je přesvědčena, že v zemi dříve či později znovu propukne bitva mezi Thaksinem a tradiční elitou (včetně královské rodiny) o to, kdo bude mít větší vliv na utváření budoucího Thajska. Není tedy i vyloučeno i další pokračování „songkranových nepokojů“

Zdroje

AFP. Death threats for Thai PM in pro-Thaksin stronghold: MP [online]. 21.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/news/asia/160654/death-threats-for-thai-pm-in-pro-thaksin-stronghold-mp>>.

ACHAKULWISUT, Atiya. Way forward is between yellow & red [online]. 17.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/27552/way-forward-is-between-yellow-red>>.

BANGKOK POST [online]. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com>>.

BANGKOK POST. Thaksin: Government is harassing me [online]. 17.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/news/politics/160237/thaksin-govt-trying-to-harass-me>>.

BANGKOK POST. The issue of a government-in-exile. 25.11.2008.

BANGKOK POST. Thaksin family firm comes under scrutiny. Shin Corp shares buyer was 'owned by Thaksin' [online]. 20.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/news/local/27738/thaksin-family-firm-comes-under-scrutiny>>.

BOWRING, Philip. Rozdělené Thajsko a králova autorita [online]. 27.12.2007. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://hn.ihned.cz/c1-22669380-rozdelene-thajsko-a-kralova-autorita>>.

FARELLY, Nicolas. Thailand's Songkran crisis of 2009 [online]. 13.4.2009. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://www.eastasiaforum.org/2009/04/13/thailands-songkran-crisis-of-2009-2/>>.

KING-OUA LAOHONG. Coup leader says he can reunite country [online]. 19.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/news/local/27657/coup-leader-says-he-can-reunite-country>>.

- KOSITCHOTETHANA, Boonsong. Tearing up MoU on JDA is so wrong [online]. 20.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/27747/tearing-up-mou-on-jda-is-so-wrong>>.
- LEEAH TAM, Pisit. The end of a year od political troubles. East Asia Forum Quaterly April – June 2009 [online]. 20.4.2009. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://epress.anu.edu.au/eaf/vol1/01/pdf/whole.pdf>>.
- NOSTITZ, Nick. The crushing of the Red Shirts. [online]. 20.4.2009. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2009/04/20/the-crushing-of-the-red-shirts/>>.
- RADO, Istvan. Thaksinomics in the Light of Heterodox View on Economic Development [online]. 10.3.2008. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://www.eastasia.at/download/rado.pdf>>.
- STRAKOVÁ, Nad'a. Napětí v Asii. Vypukl konflikt mezi Kambodžou a Thajskem [online]. 14.11.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=652938>>.
- VONDRA, Pavel. Thaksin se vrátil. Slíbil, že s politikou skoncoval [online]. 28.2.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=522583>>.
- VONDRA, Pavel. Thaksin uprchl z Thajska, nevěří tamní justici [online]. 11.8.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=613362>>.
- VONDRA, Pavel. Neustoupím, říká thajský premiér tváří v tvář protestům [online]. 30.8.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=615174>>.
- VONDRA, Pavel. Thajsko má nového premiéra. Staré problémy to neřeší [online]. 17.9.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=616757>>.
- VONDRA, Pavel. Thaksin si musí najít nový azyl, Britové mu vzali víza [online]. 8.11.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-a-pacifik/clanek.phtml?id=621606>>.

Asociace
pro mezinárodní
otázký
Association
for International
Affairs

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

VONDRA, Pavel. Konfrontace v Thajsku pokračuje, vláda demisi odmítá [online]. 26.11.2008. [cit.26.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-pacifik/clanek.phtml?id=623175>>.

VONDRA, Pavel. Thajský soud zakázal vládní stranu, premiér dostal stop [online]. 2.12.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-pacifik/clanek.phtml?id=623676>>.

VONDRA, Pavel. V Thajsku zvolili nového premiéra. Letos už třetího [online]. 15.12.2008. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-pacifik/clanek.phtml?id=624966>>.

VONDRA, Pavel. Thajští a kambodžští vojáci na sebe znovu stříleli [online]. 3.4.2009. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asia-pacifik/clanek.phtml?id=633807>>.

WIKIPEDIA. Thaksin Sinawatra [online]. [cit.23.11.2009]. Dostupný z <http://en.wikipedia.org/wiki/Thaksin_Sinawatra>.

Korejská republika ve znamení řešení ekonomické krize

Vladimír Beroun

Představa o síle korejské ekonomiky a její schopnosti čelit globální krizi se na Korejském poloostrově stala pouze zbožným přáním. Zatímco ještě v první polovině roku 2008 korejské deníky přinášely obsáhlá zpravodajství o reformní ekonomické politice nově zvoleného prezidenta I Mjong-baka, jejíž jednotlivé kroky měly přispět k realizaci vytyčeného smělého plánu „747“, ¹⁵⁰ v druhé polovině roku dochází k prudkému obrátu. Dominový efekt celosvětové finanční krize, kterou nastartovaly americké rizikové hypotéky, začal ovlivňovat hospodářský vývoj i v Korejské republice. „Temná mračna se stahují nad korejskou ekonomikou“, „Korea tváří v tvář ekonomické křeči“, „Ekonomové varují před důsledky krize“ – to jsou titulky, které začaly plnit korejské deníky od října 2008. Optimismus charakteristický pro nově nastolený kurs vystřídala nejistota, obavy a strach z budoucího vývoje ovlivněného dopady globální finanční krize. Za následující půlrok se však vývoj znovu obrátil a ekonomická nálada se v Koreji nebývale zlepšila. Najednou se zdálo, že krize ekonomiky v Korejské republice odezněla a vývoj se zcela obrátil. Vláda ve spolupráci s centrální bankou zavedla opatření, jež zřejmě vytáhla korejskou ekonomiku z nehlubšího dna od asijské finanční krize 1997. Nejdiskutovanějším tématem uplynulého roku se tak v Korejské republice stala ekonomická krize a její řešení. Proto považuji za jeden z milníků roku 2009 vývoj korejské ekonomiky v podmínkách globální krize.

Cílem této studie je retrospektivně vyložit zdroje ekonomického růstu Korejské republiky v době ekonomické krize a v makroekonomické rovině objasnit její stěžejní projevy, dopady a snahy o řešení včetně jejich hodnocení. Chtěl bych čtenáře upozornit, že v práci uvádím pojmy jako Jižní Korea, Korejská republika či pouze Korea – myslím tím však pouze jižní

¹⁵⁰ Označení „747“ symbolicky souvisí s donedávna největším letounem Boeing 747. V tomto ambiciózním volebním programu současný prezident navrhl na počátku roku 2008 plán, jak oživit korejskou ekonomiku. První sedmička znamená roční ekonomický růst o sedm procent (ten však Korea nezažila již pět předchozích let), čtyřka zastupuje 40 000 amerických dolarů, což podle prezidenta měl být za deset let roční příjem země na obyvatele (nyní činí asi 18 000 USD). Druhá sedmička měla symbolizovat plánované pořadí země na žebříčku největších světových ekonomik. V této souvislosti chtěl prezident vystavět obří a mimořádně kontroverzní vodní kanál, jenž by měl spojit Korejskou republiku se sousední Severní Koreou. Ale právě kvůli nekonečným demonstracím Korejců vyjadřujících strach z případných ekologických škod a dále kvůli pozdější krizi byl projekt odložen (resp. se o něm přestalo mluvit, neboť v Koreji nemůže prezident ztratit tvář).

(demokratickou) část Korejského poloostrova. Severní Korea (KILDR) není předmětem této práce a není ani jako ekonomický faktor zmíněna v žádné části této studie. Dále bych chtěl připomenout, že v práci uvádím řadu statistik, nicméně pro přehlednost a detailnost jsou posléze tyto statistiky seřazeny v tabulkách a grafech v rámci přílohy. Aktuální informace jsou čerpány především z teritoriální informace Ministerstva zahraničních věcí ČR a ze zpráv lokálních institucí a tisku.

Mezikorejská otázka a vývoj ve vzájemných vztazích mezi KILDR a Korejskou republikou se staly řadovým evergreenem charakteristickým svojí sinusoidou, a tak (zdánlivě překvapivý) vývoj v tomto směru nelze považovat za milník roku 2009.

Dopad krize na korejskou ekonomiku

Není pochyby o tom, že úvěrová krize USA, která se postupně přenášela i na ostatní kontinenty, zasáhla velmi významně i korejskou ekonomiku. Hlavním dopadem této krize byl rychlý a citelný odliv kapitálu z Korejské republiky. „Korea se stala bankomatem pro rozvinuté státy“, tak přirovnal situaci ekonomiky vedoucí výzkumného týmu Korea Exchange Bank Kim Hi-čchol.¹⁵¹ Nedostatek dolarů a následná finanční nejistota měly za následek rychlý propad korejského wonu (KRW) vůči americkému dolaru. Na konci listopadu roku 2008 oslabil KRW vůči americkému dolaru v porovnání se stejným obdobím loňského roku o zhruba 37 %¹⁵², což je nejhorší propad v rámci deseti asijských nejvíce obchodovatelných měn. Pokles se nezastavil ani počátkem roku 2009. V únoru se pak kurz propadl pod hranici 1 500 KRW za jeden americký dolar. Snížení cen zaznamenaly i akcie na burze (kurz akcií klesal nepřetržitě po osm období). Došlo proto k okamžitému zpřísnění podmínek poskytování úvěrů firmám.

Korejská ekonomika se poprvé v historii osmi let stala dlužníkem. V listopadu 2008 zahraniční dluh převýšil úvěr. Zahraniční závazky podle Bank of Korea dosáhly výše 425,1 miliard USD, zatímco úvěry se snížily na objem 399,9 miliard USD. Za hlavní příčinu je považován silný odliv zahraničního akciového kapitálu. V říjnu zaznamenaly nejhlubší pokles od finanční krize v letech 1997 – 1998 i devizové rezervy, a to na 212,3 miliard USD, což je o 27,4 miliard méně ve srovnání s předchozím rokem. Více jak 20 miliard USD bylo použito na stabilizaci finančního trhu. Klesající tendence pokračovala i začátkem roku 2009, kdy v únoru dosáhla hranice 201,5 miliard dolarů. Tato částka je experty považována i

¹⁵¹ Obdobná situace i v Japonsku, které stejně jako Korea bylo otevřené přílivu a odlivu zahraničního kapitálu

¹⁵² Bank of Korea. *Real Time Economic Indicators* [online]. [cit. 2009-10-28]. URL: <<http://eng.bok.or.kr/eng/engMain.action>>.

doposud za dostačující. Je však zřejmé, že s nutností dalších finančních „injekcí“ bude objem u zahraničních rezerv v budoucnosti klesat.

O tom, že korejská ekonomika vstoupila stejně jako ostatní státy regionu, které prošly finanční krizí, začátkem roku 2009 do fáze recese, svědčí opětovný pokles ekonomiky ve čtvrtém čtvrtletí o 3,4 % HDP. K poklesu HDP došlo naposledy v roce 2003, a to ve třech po sobě následujících obdobích jako důsledek finanční krize z roku 1997 a 1998.¹⁵³

Export, hnací motor korejské ekonomiky¹⁵⁴, není schopen vzhledem ke klesající světové poptávce vykompenzovat pokles domácí spotřeby. Největším nebezpečím může být pro Korejskou republiku pokles poptávky čínského trhu. Čína je nejen největším dovozním, ale i vývozním partnerem.¹⁵⁵ Podle posledních předpovědí by se měl objem vývozu v roce 2009 dále snížit o přibližně 2,7 %.¹⁵⁶

S poklesem světové poptávky se potýkala zejména stěžejní odvětví exportu, jako je stavba lodí, výroba polovodičů, automobilů a mobilních komunikačních přístrojů, LCD a počítačové techniky. Zasažen byl i petrochemický a ocelářský průmysl. Prudký úbytek objednávek na výstavbu nových lodí o 30 – 57 % ve srovnání se stejným obdobím předcházejícího roku nutil společnosti jako Hyundai Heavy, Daewoo nebo Samsung Heavy investovat do jiných odvětví, např. do energetiky nebo stavebnictví.¹⁵⁷

Téměř tři čtvrtiny roční produkce korejského automobilového průmyslu směřovalo na vývoz. Není divu, že právě toto odvětví bylo zasaženo nejvíce poklesem světové poptávky. V současné době je pokles výroby zajišťován dočasnými odstávkami. Pokles poptávky v první polovině roku 2009 byl však nižší, než se původně předpokládalo, a to zejména díky vládní podpoře ve formě sníženého daňového zatížení při koupi nového automobilu. Vzhledem k

¹⁵³ Podrobnější časová řada je připojena v příloze.

¹⁵⁴ Export se podílí téměř 40 % na HDP dle National Statistical Office, Republic of Korea, 2008

¹⁵⁵ Podle Korea International Trade Organisation se EU objemem celkového obchodu více jak 98 miliard USD řadí až na druhé místo. Následují ji země ASEAN (90 miliard USD) a Japonsko (89,2 miliardy USD). USA zaujímají pátou příčku s objemem necelých 85 miliard USD.

¹⁵⁶ Údaje za čtvrtý kvartál ještě nebyly k datu uzavření této práce publikovány.

¹⁵⁷ National Statistical Office, Republic of Korea. *Statistical Surveys: Economic Trend* [online]. [cit. 2009-05-11]. URL:

http://kostat.go.kr/nso_main/nsoMainAction.do?method=sub&catgrp=eng2009&catid1=g02&catid2=g02b&catid3=g02bc&catid=g02bc

tomuto a dalším opatřením nebylo nutné sáhnout v Koreji k mimořádně nepopulárním opatřením, jako je propouštění zaměstnanců.¹⁵⁸

Stejně jako ostatní odvětví i mocné korejské technologické giganty, jako jsou Samsung a LG Electronics nebo Hynix, se potýkají s problémy s odbytem svých výrobků. V roce 2009 klesla světová výroba polovodičů, a to poprvé za posledních sedm let.¹⁵⁹ Otázkou však zůstává, jak hluboko a jak dlouho se tento trend udrží. Obdobnou situaci jako u polovodičů můžeme pozorovat i u LCD obrazovek. Společnosti Samsung i LG Displays byly již nuceny v předchozím roce snížit výrobu o 5 resp. 10 %. Poněkud příznivěji by se měl v příštím roce vyvíjet prodej mobilních komunikačních přístrojů, u kterých má dojít pouze ke zpomalení, nikoliv k absolutnímu poklesu růstu. Světovou krizí byla výrazně zasažena i výroba oceli, které v Korejské republice dominují konglomeráty (chaeboly) POSCO a Hyundai Steel. Počátkem minulého roku vzrostla cena surovin až o 117 % a v polovině roku pak rapidně poklesla poptávka ve stavebnictví, výrobě lodí a po výrobcích z oceli. Výroba oceli se potácí na hranici ztráty a poptávka by měla klesat i v první polovině příštího roku. Odhady uvádějí pokles až o 3,5 %.¹⁶⁰

Opatření přijatá k řešení ekonomické krize

Stejně jako v ostatních zemích zasažených ekonomickou krizí se i vláda Korejské republiky snaží zmírnit dopady této krize na budoucí ekonomický vývoj a zajistit likviditu finančního sektoru a jeho celkové ozdravení.

První injekcí tohoto druhu bylo 3,5 trilionu KRW (cca 2,8 mld. USD)¹⁶¹ poskytnutých centrální bankou Bank of Korea (BOK) v září 2008. V říjnu přibýlo dalších přibližně 18,4 trilionů KRW, které směřovaly zejména do státních bank, které jsou zaměřeny na operace středních a malých podniků a Korea Credit Guarantee Fund na garanci úvěrových operací. Korejské banky se potýkaly za globální úvěrové krize s problémy získat dolary na splacení dluhů, když investoři srazili kurz wonu nejnižší za více než dekádu, a vláda tak nabídla státní záruky za zahraniční dluhy a kapitál postiženým finančním institucím. Menším firmám vláda ještě nabídla další výhodné úvěry. V listopadu byla suma navýšena o dalších zhruba 16,5

¹⁵⁸ Mít zaměstnání je stejně tak důležité jako mít rodinu. Zaměstnanec firmy je pak v korejské mentalitě brán jako člen rodiny. Ztráta zaměstnání vede k častým sebevraždám.

¹⁵⁹ National Statistical Office, Republic of Korea. *Statistical Surveys: Monthly Survey of Construction Orders* [online]. [cit. 2009-07-11]. URL:

http://kostat.go.kr/nso_main/nsoMainAction.do?method=sub&catgrp=eng2009&catid1=g02&catid2=g02b

¹⁶⁰ Další makroekonomické indikátory popisující vývoj krize jsou uvedeny v příloze.

¹⁶¹ 1 USD = cca 1 160 KRW (leden 2010)

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

trilionů KRW (kromě již zmíněných oblastí směřovala podpora i do stavebnictví a na podporu exportu). V prosinci byla vyplacena částka 10 trilionů KRW, která bude určena především na stabilizaci trhu s akciemi. Doposud vynaložená částka se pak blíží sumě 47,9 trilionů KRW. Vláda se však zavázala vynaložit celkově až astronomických 380 trilionů KRW (tj. cca 186,2 miliard USD).

Posléze jihokorejská centrální banka snížila sazby k prosinci (za předcházející dva měsíce) celkem o 2,25 procentního bodu, čímž snížila základní úrokové sazby na 3,0 procenta. V únoru pak došlo k dalšímu snížení na rekordní 2 procentní body.¹⁶² Tento krok centrální banky měl v důsledku přelítí na komerční sféru vést ke zlevnění úvěrů na trhu. Lze se proto domnívat, že tak došlo ke zmírnění poklesu investičních aktivit v daném teritoriu.

Při plánování rozpočtu na rok 2009 se také vláda zavázala vynaložit celkově až 284,5 trilionů KRW včetně snížení korporátní daně a daně z příjmů. Samotný rozpočet pro rok 2009, jehož výdajová bilance vzrostla o 11,05 % k předešlému roku, byl konstruován s jasným důrazem na oživení ekonomiky. Počítá se s výraznější finanční asistencí malým a začínajícím podnikům. V této souvislosti byl také významně navýšen rozpočet řady korejských rozvojových agentur. V neposlední řadě byl podpořen i sociální fond pro snížení nezaměstnanosti.

Dalším krokem k uklidnění finančního trhu a dosažení jeho stability se stala jednání mezi Koreou, Čínou a Japonskem o poskytnutí měnového swapu. S USA má Korejská republika již uzavřenu dohodu na swap ve výši 30 miliard USD, ze kterého plánuje v nejbližší době čerpat zhruba 4 miliardy USD. Bank of Korea totiž předpokládá, že poroste poptávka místních bank po amerických dolarech.

V lednu roku 2009 zveřejnila korejská vláda konkrétní protikrizový balíček označovaný jako „Green New Deal“¹⁶³, který by měl přes podporu domácí spotřeby opětovně nastartovat ekonomiku a poskytnout významný růstový stimul i pro následující období. Balíček zahrnuje vládní výdaje ve výši více jak 38 mld. USD. Se zvláštním důrazem na ekologická témata by tak měly být podpořeny rozličné projekty v oblasti infrastruktury a místního rozvoje. Konkrétně se jedná o vodohospodářské projekty, podporu výstavby ekologických transportních sítí, budování zelené databáze poskytující rozmanité geologické informace,

¹⁶² Tato hodnota setrvala po celý rok 2009.

¹⁶³ Nový zelený úděl (analogie amerického programu New Deal, tedy souboru opatření a ekonomických a sociálních reforem zavedených v průběhu let 1933-37 za vlády prezidenta Franklina D. Roosevelta v USA s cílem podpořit, ozdravit a zreformovat americkou ekonomiku během tzv. Velké hospodářské krize)

rozšíření investic v oblasti recyklace a užívání lesní biomasy. Nedílnou součástí balíčku je rovněž významná podpora projektů zaměřených na úsporu energie, investice do vývoje odvětví produkujících „čistou“ energii a ekologicky šetrných automobilů a do výstavby ekologicky šetrných komplexů budov. Podle vládního odhadu by měl celý ambiciózní balíček, zahrnující 9 nosných a 27 doprovodných projektů, přinést více jak 960 000 nových pracovních míst během následujících čtyřech let a dále zajistit tříprocentní růst HDP od sledovaného období.

Ochrana životního prostředí a klimatické změny jsou v poslední době v Korejské republice často diskutovaným tématem. Při svém posledním vystoupení poradce presidenta Pak Če Wan dokonce prohlásil, že se Korejská republika chystá v brzké době jako první ze zemí, které nejsou zahrnuty do Annex 1,¹⁶⁴ vyhlásit cíle v oblasti ochrany životního prostředí a chce se stát mostem mezi oběma skupinami zemí.

V Jižní Koreji sídlí pět významných automobilek, včetně místní jedničky Hyundai Motors a její dceřiné firmy Kia Motors. Hyundai a Kia jsou společně čtvrtým největším výrobcem automobilů na světě.¹⁶⁵ Není proto překvapující, že další fiskální stimuly byly namířeny přednostně do majoritního automobilového průmyslu, což prokazuje jistou analogii s českým průmyslem podobně závislým na produkci automobilů. Korejská vláda se rovněž k polovině minulého roku zavázala, že bude nakupovat obligace společností, které poskytují finance na nákup aut. Chce tak zajistit jejich lepší finanční pozici a podpořit další poskytování úvěrů pro na nákup aut.¹⁶⁶

V březnu zavedla vláda dočasné daňové pobídky k nákupu nových aut, čímž se snížily nákupní a registrační daně o 70 % pro zákazníky, kteří si koupili nové auto a současně nechali zlikvidovat auto zaregistrované před rokem 2000 (obdobu evropského šrotového). Pobídka se týkala až 5,48 milionu vozů, tedy zhruba třetiny všech vozů v zemi.

V dubnu předešlého roku se vláda rozhodla poskytnout automobilkám dotaci 500 miliard wonů (v přepočtu 7,6 miliard Kč). Peníze měly směřovat hlavně na podporu výzkumu a vývoje, aby místní automobilky byly konkurenceschopné po dokončení restrukturalizace globálního automobilového průmyslu.

¹⁶⁴ The Food and Agriculture Organization of the United Nations. *ANNEX 1: SELECTED LIST OF ASIA-PACIFIC AND INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS* [online]. [cit. 2009-01-11]. URL: <http://www.fao.org/docrep/w7746e/w7746e09.htm>

¹⁶⁵ Kia World. *Hyundai-Kia Automotive Group becomes 4th largest automaker* [online]. [cit. 2009-12-08]. URL: <http://www.kia-world.net/index.php/2009/08/12/hyundai-kia-automotive-group-becomes-4th-largest-automaker/>

¹⁶⁶ The Korea Herald. *Business* [online]. [cit. 2009-03-10] <http://www.koreaherald.co.kr/business/herald.asp>

Diskuze o řešení ekonomické krize

Je nutné zdůraznit, že nabídnutá řešení k možnému dopadu finanční a ekonomické krize v Korejské republice čelí jistým pochybnostem ze strany analytiků a komentátorů, kteří například upozorňují na „pouhé opakování“ původních záměrů ze začátku funkčního období prezidenta. Rozsáhlý vládní stimul čelí kritice mimo jiné i kvůli formě financování jednostranně založeného na státních fondech, kdy pouze minoritní část těchto výdajů má být kryta ze soukromých prostředků. Není proto zatím jasné, jak konkrétně hodlá vláda krýt avizované výdaje.

Řada ekonomů rovněž poukazuje na fakt, že zelená politika neposkytne dostatečnou páku při řešení krize. V této souvislosti i samotná média upozorňují na „vysokou kontroverzi“ zeleného balíčku, neboť jsou silně kritizována některá opatření v oblasti vodohospodářských projektů, kdy je konfrontován původní ekologický úmysl s možným negativním dopadem na životní prostředí.¹⁶⁷

V centru kritiky jsou také pochybnosti o avizovaném počtu pracovních míst, které by měl fiskální stimul přinést. Navíc je kritizována i struktura nových pracovních míst, neboť není kladen patřičný důraz na vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. Podle odhadů ekonomů by totiž až 96 % nových míst mělo být zahrnuto ve fyzické práci a pouze 100 000 pozic může být určeno pro čerstvé absolventy vysokých škol.

Diskutabilní je rovněž vládní odhad hospodářského růstu ekonomiky pro rok 2009. Řada ekonomů zdůrazňuje, že vládní kroky spíše zpomalí pokles ekonomiky, než by vedl k jasnému růstu. Například Bank of Korea očekává zpomalení růstu na 2 %, zatímco pesimistický odhad pak nabízí zpráva Hyundai Research Institute, jež očekává negativní ekonomický pokles ve výši 2 %. Mezinárodní měnový fond přepokládá růst ve výši 3,5 %.

Dále se mezi konzervativními ekonomy vede diskuze, zdali by ve stimulaci ekonomiky neměla být spíše podpořena nabídková strana korejské ekonomiky. Podle nich zelený balíček stimulující především poptávkovou stranu nepřinese kýžený výsledek v oblastech, jež nejvíce trápí korejskou ekonomiku. V tomto ohledu poukazuje obecná předpověď Hyundai Research Institute pro rok 2009 (v souvislosti s aktuálními problémy korejské ekonomiky a snahou vlády oslabit vliv světové finanční a ekonomické krize) na 7 stěžejních problémů korejské ekonomiky:

¹⁶⁷ Silně kritizována byla například četné vodovodní a zavlažovací kanály na východě poloostrova

- výraznější propad tržních aktivit oproti finanční krizi z roku 1997;
- prohlubování poklesu domácí spotřeby a exportu;
- hrozba drastické restrukturalizace způsobené zvýšenými zásobami;
- pokračující finanční tíseň;
- zhoršující se stav struktury nezaměstnanosti;
- zvyšující se počet chudých obyvatel;
- pokles potenciální míry růstu.

Ekonomové z Hyundai Research Institute pak na závěr doporučují vedle rozsáhlých fiskálních výdajů především uvolnění finanční regulace pro zmírnění dopadu krize.¹⁶⁸

Na závěr je nezbytné zmínit fakt, že je aktuálně příliš brzy posuzovat jednotlivá opatření na zmírnění dopadu krize na ekonomiku s ohledem na to, že uvedené stimuly jsou ve fázi plánování či průběžné realizace. Standardní doba reálného dopadu obecných fiskálních stimulů se pohybuje minimálně okolo jednoho roku. Zřetelný také není plán vlády na řešení rychlého propadu korejského wonu.

Evaluace ekonomického vývoje k Q3/2009¹⁶⁹

Předpovědi růstu ekonomiky korejské republiky pro rok 2009 nebyly nijak optimistické. Vzhledem k prohlubující se ekonomické krizi a závislosti korejské ekonomiky na světové poptávce se původní předpovědi pohybovaly v rozmezí od mínus 2 % (Moody) do hodnoty mínus 4 % (Citigroup). Korejské odhady se pohybovaly pod hranicí mínus 3 % a připouštěly ztrátu více jak 200 000 pracovních míst.

I přesto, že titulky významných korejských deníků jsou nyní v porovnání s loňským rokem mnohem více optimistické, a titulky typu „Mračna stahující se nad korejskou ekonomikou“ vystřídali nové jako například: „Recese? Neplatí pro korejské podniky“ nebo „Korejské společnosti vítězí nad globální finanční krizí!“, bylo by příliš předčasné domnívat se, že korejská ekonomika překonala období deprese a vkročila do fáze jejího oživení. Výsledky výzkumu, který provedla Korean Chamber of Commerce and Industry v září roku 2009,

¹⁶⁸ Hyundai Research Institute. *Economic Review 2009*. [cit. 2009-03-01]

¹⁶⁹ Údaje za čtvrtý kvartál ještě nebyly k datu uzavření této práce publikovány.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

prokázaly, že 80,2 % dotazovaných podniků se ještě z následků celosvětové ekonomické krize nezotavilo.

Rovněž i nejsilnější lobbistická skupina Federation of Korean Industries prohlásila, že jakékoliv omezení státní ekonomické pomoci by bylo v současné době vzhledem ke spíše stagnující domácí spotřebě velmi předčasné a mělo by vážné dopady na hospodaření zejména malých a středních podniků.

Také podle slov ministra financí Jun Djong-Hjuna, by bylo velmi předčasné v této fázi vývoje implementovat strategii úniku. Stimulační opatření musí být staženy v „tandemu“ se skupinou států G20. Jednostranný zásah by mohl vážně poškodit postavení korejské ekonomiky ve světovém měřítku. Korejská vláda musí udržet současný trend stimulačních opatření do té doby, než dojde k faktickému ozdravení ekonomiky.

Na druhé straně je ovšem patrné, že nejsilnější korejské společnosti vyšly z krize „posíleny“, a ještě více si upevnily svoje postavení na světovém trhu. K těmto společnostem bezpochyby patří Samsung Electronics, POSCO, Hyundai Motor, LG Electronics nebo Hyundai Heavy Industries. Díky nízkým cenám ropy, nízké úrokové míře a oslabení korejského wonu zaznamenaly tyto společnosti rekordní zisky z exportu. K dosažení těchto zisků přispěje samozřejmě i postupné oživení světové poptávky. Při zachování tohoto vývojového trendu dojde k ještě dalšímu upevnění těchto společností ve světovém měřítku.

A jaká jsou tedy nejčerstvější data? Jihokorejská ekonomika rostla k třetímu kvartálu roku 2009 nejrychleji za sedm a půl roku a jasně se ukázalo, že se probouzí z nejhroší recese od asijské finanční krize v letech 1997 až 1998. Slabší měna a vládní stimulační program podpořily hlavně vývoz. Rekordně nízké úrokové sazby a vládní výdaje pak ve čtvrté největší ekonomice Asie pomohly zvýšit domácí spotřebu. Růst podle komentátorů podpořily hlavně zpracovatelský průmysl a kapitálové výdaje.¹⁷⁰

Jihokorejská ekonomika zaznamenala růst již třetí čtvrtletí za sebou – v prvním čtvrtletí 2009 stoupla o 0,1 procenta, v posledních třech měsících loňského roku však klesla o 5,1 %. Centrální banka (Bank of Korea) také uvedla, že ekonomika rostla i meziročně, a to o 0,6 %. Ukončila tak pokles, který trval tři čtvrtletí. Ve třetím čtvrtletí oproti předchozím třem

¹⁷⁰ Zpracovatelský průmysl stoupl o 8,7 % a kapitálové výdaje o 8,9 % podle National Statistical Office, Republic of Korea, srpen 2009

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

měsícům pak ekonomika vzrostla o 2,9 %. Tempo růstu bylo nejvyšší od prvního čtvrtletí 2002. Ve druhém čtvrtletí hrubý domácí produkt stoupl o 2,6 %.¹⁷¹

Míra nezaměstnanosti v zemi se v září snížila na devítiměsíční minimum 3,4 %. Spotřebitelská i podnikatelská nálada roste a běžný účet platební bilance se z loňského deficitu vrátil zpět do plusu. Automobilky Hyundai a Kia ve třetím čtvrtletí vykázaly díky vyšším tržbám čistý zisk.

Výhled korejské ekonomiky

Scénář budoucího vývoje světové a stejně i korejské ekonomiky lze jen stěží odhadnout. Jako vždy lze obecně předpokládat dobrý, horší a nejhorší scénář. Bohužel zlatá střední cesta neexistuje. Bae Sang-Keun z Korea Economic Research Institute se kloní spíše k pesimističtější verzi. Podle jeho slov měla Korejská republika na rozdíl od současnosti v době krize před deseti lety alespoň zahraniční odbytiště pro svoje výrobky. Export se tudíž stal motorem, který byl schopen znovu nastartovat ekonomiku.

Podle posledních prognóz korejské vlády by se měla ekonomika v roce 2009 zmenšit přibližně o 1,5 %. Vláda dále předpověděla, že hrubý národní důchod na obyvatele klesne na hranici 17 000 USD. Tento odhad je poněkud optimističtější v porovnání s odhadem 15 000 USD z počátku předchozího roku.¹⁷²

Bilance běžného účtu by měla koncem roku dosáhnout přebytku okolo 36,3 milionů USD. Odhaduje se, že se domácí spotřeba sníží v roce 2009 o 1,4 %. Investice do zařízení mají v porovnání s předchozím rokem poklesnout o 11,5 %. Kurz korejského wonu vůči americkému dolaru by se měl udržet na hranici okolo 1 200. Míra nezaměstnanosti se bude koncem roku 2009 pohybovat okolo 3,4 %.¹⁷³

Doslova optimistickou předpověď ekonomického růstu hlásá titulek významného korejského deníku Korea Herald z 30. září 2009. Podle posledních výsledků se všechny, a to jak místní, tak i mezinárodní ratingové společnosti, shodují na odhadu růstu korejské ekonomiky v roce 2010 v rozmezí od 3,0 o 6 %. Nejmenší 3 % růst odhaduje společnost Moody's, zatímco nejvyšší odhad ve výši 6 % patří Credit Suisse. Tento celkově optimistický odhad sdílí více

¹⁷¹ Další podrobnosti včetně grafů jsou uvedeny v příloze

¹⁷² Když bylo v Koreji uveřejněno, že vysněná hodnota 20 000 USD nebude dosažena, vyvolalo to obrovské zklamání a ořes národní hrdosti Korejců.

¹⁷³ Mezinárodní měnový fond. *Korea: Financial Position in the Fund* [online]. [cit. 2009-31-10] URL: <<https://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=550&date1Key=2009-10-31>>

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

jak 13 mezinárodních společností včetně MMF, Fitch nebo HSBC. Prognózy korejských společností (mj. Korean Development Institute) se pak pohybují okolo 3,8 %. Spotřeba domácností by měla v roce 2010 růst o 4,2 %, investice do zařízení by měly růst o 13,8 %. Export by se měl zvýšit v příštím roce o 15,7 % a míra nezaměstnanosti by se měla udržet na 3,8 %.

I přes tyto velmi optimistické předpovědi nabádají experti k opatrnosti. Mohlo by totiž dojít k poklesu tempa růstu v druhé polovině roku 2010, pokud by se snížily vládní ekonomické stimuly. Pokles může rovněž ovlivnit růst úrokové míry či posilování korejské měny vůči americkému dolaru, což by mělo negativní dopad na růst exportu a hospodaření velkých firem. Další zátěží by se mohla stát i stagnující míra nezaměstnanosti.

Zdá se ale nevyhnutelné, že Korejská republika jako členská země WTO a OECD bude dále postupovat na cestě k větší liberalizaci zahraničního obchodu i domácího trhu. Nejedná se jen o snižování cel v rámci závazků vůči WTO, ale i odbourávání významných netarifních překážek a uzavírání bilaterálních smluvních dokumentů o volném obchodě. Zvýšenou aktivitu lze pozorovat i při uzavírání dohod o ekonomické spolupráci.

Ekonomické reformy korejské vlády budou rovněž směřovat především k větší transparentnosti a funkčnosti kapitálového trhu. Ve své podstatě jsou dalším krokem proti ekonomické elitě Korejské republiky, konglomerátům podniků, vzniklých během 60. letech v důsledku direktivistické politiky vlády, která upřednostňovala řízenou expanzi před tržními principy. Tyto struktury ovládají převážnou část hospodářství země, jsou hlavními zdroji exportu, ale i technologických inovací, a v řadě oblastí mají na domácím trhu monopolní postavení. Způsob jejich růstu za trvalé vládní podpory však vedl k řadě neefektivních investic a neodůvodněné expanzi. Hospodářské reformy byly fakticky zahájeny teprve po finanční krizi v roce 1997, která plně odhalila malou životaschopnost některých konglomerátů (krach Hanbo Steel, Daewoo Motor, Hyundai Electronics a dalších). Jiné byly schopny obtížnou situaci přestát a dnes jsou považovány za příklady podnikatelské sféry v Korejské republice, jako např. Hyundai Motor nebo Samsung Electronics. Reforma konglomerátů označovaných jako chaeboly je velmi obtížným a dlouhodobým úkolem s ohledem na odpor průmyslové elity a její ekonomickou sílu.

Velmi významným trendem současné korejské ekonomické diplomacie je rozmach v uzavírání dohod o volném obchodu (FTA). Korea má již uzavřeny FTA s Chile, Singapurem, EFTA, ASEAN (zboží), Indií, USA a EU (poslední dvě jsou v procesu ratifikace). Rozjednané jsou FTA s Kanadou, Mexikem, ASEAN (investice) a Gulf Cooperation Council. Pozastavené jsou rozhovory o FTA s Japonskem. Zahájeny byly jednání o FTA s

Austrálií a Novým Zélandem. Připravují se jednání s Čínou, Tureckem, Kolumbií, MERCOSUR, Peru a Ruskem. Zvažují se FTA s Nigérií, Alžírskem, Libyí, Egyptem, Pákistánem, Ukrajinou, Kazachstánem, Ázerbájdžánem a Panamou.

Závěr

Na počátku práce byly objasněny dopady krize, posléze byly uvedeny rozličné varianty s řešeními včetně společenské diskuze kolem přijatých kroků. Na samotný závěr jsou pak uvedeny aktuální statistiky a od nich odvozený střednědobý výhled korejské ekonomiky s možným očekávaným vývojem, který dále kopíruje růstovou linii.

Jak z výše uvedeného textu vyplývá, korejská společnost si prošla turbulentním obdobím, jež narušilo fundamentální představy Korejců o pevnosti své ekonomiky. Vnější křehkost korejské ekonomiky stejně jako přijatá řešení se tak stala nejdiskutovanějším tématem roku 2009.

Z nejčerstvějších údajů vyplývá, že se však v korejských podmínkách opakuje korejský ekonomický zázrak.¹⁷⁴ Jižní Korea se nakonec přes tolik kontroverzní fiskální stimuly dostala jako jedna z prvních zemí na světě do černých čísel, ač byla jednou z krizí nejvíce zasažených ekonomik. V zemi, kde stát a hrstka chaebolů tvoří klíčové ekonomické aktéry, došlo k výrazné aktivitě stimulující spotřebu a dodatečné investice. Velkou roli dále sehrála konkurenceschopnost ekonomiky, mimořádně inovativní vzdělávací systém stejně jako vlastenectví a další kulturní faktory.

Jedním z bodů programu korejského prezidenta I Mjong-baka je návrat korejské ekonomiky na jedenácté místo ve velikosti ekonomiky a dále šplhat v duchu plánu „747“. Aktuální růst napovídá, že tento tolik opěvovaný návrat nemusí být pouze populistickou písničkou konzervativního prezidenta. Řada ekonomů poukazuje vzhledem k současnému ekonomickému růstu na tzv. druhý zázrak na řece Han. Z vlastní zkušenosti však spatřuji ono kouzlo růstu korejské ekonomiky především v obrovské pracovitosti Korejců, motivaci, dynamice, preciznosti, soutěživosti a rychlosti v přizpůsobování se na aktuální změny. V regionech, kde dynamika skomírá, v Koreji nabývá na rychlosti a více posiluje národní identitu a kolektivní stmelení ambiciózní korejské společnosti.

¹⁷⁴ Miracle on the Han River (zázrak na řece Han)

Zdroje

Bank of Korea. *Real Time Economic Indicators* [online]. [cit. 2009-10-28]. URL: <http://eng.bok.or.kr/eng/engMain.action>.

Central Intelligence Agency. *The World Factbook, South Korea* [online]. [cit. 2009-11-07]. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.htm>.

Ihned.cz. ČTK. *Jižní Korea: Země je v bezprecedentní krizi* [online]. 26. 12. 2008. URL: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-31853150-jizni-korea-zeme-je-v-bezprecedentni-krizi>.

Ihned.cz. ČTK. *Jižní Korea brání ekonomiku rekordním snížením úroků* [online]. 11. 12. 2008. URL: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-31519470-jizni-korea-brani-ekonomiku-rekordnim-snizenim-uroku>.

Ihned.cz. ČTK. *Jižní Korea poskytne automobilkám dotaci 7,6 miliard Kč* [online]. 12. 4. 2009. URL: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-36702780-jizni-korea-poskytne-automobilkam-dotaci-7-6-miliard-kc>.

Ihned.cz. ČTK. *Korea zažívá nejsilnější růst ekonomiky za více než pět let* [online]. 24. 7. 2009. URL: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-37887470-korea-zaziva-nejsilnejsi-rust-ekonomiky-za-vice-nez-pet-let>.

Hyundai Research Institute [online]. [cit. 2009-09-30]. URL: <http://www.hri.co.kr>

Kia World. *Hyundai-Kia Automotive Group becomes 4th largest automaker* [online]. [cit. 2009-12-08]. URL: <http://www.kia-world.net/index.php/2009/08/12/hyundai-kia-automotive-group-becomes-4th-largest-automaker/>.

Korean Development Institute [cit. 2009-13-11] URL: http://www.kdi.re.kr/kdi_eng/main.jsp.

Korea International Trade Organisation [cit. 2009-12-11]. URL: <http://www.global.kita.net>.

Mezinárodní měnový fond. *Korea: Financial Position in the Fund* [online]. [cit. 2009-31-10] URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=550&date1Key=2009-10-31>.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. *Country Profile, Korea* [cit. 2009-10-22]. URL: <http://www.oecd.org>.

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

–
Únor 2010

National Statistical Office, Republic of Korea. Statistical Surveys: Monthly Survey of Construction Orders [online]. [cit. 2009-07-11]. URL:
<http://kostat.go.kr/nso_main/nsoMainAction.do?method=sub&catgrp=eng2009&catid1=g02&catid2=g02b>.

National Statistical Office, Republic of Korea. Statistical Surveys: Economic Trend [online]. [cit. 2009-05-11]. URL:
<http://kostat.go.kr/nso_main/nsoMainAction.do?method=sub&catgrp=eng2009&catid1=g02&catid2=g02b&catid3=g02bc&catid=g02bc>.

The Economist. *South Korea's economy performs strongly* [online]. 13. 8. 2009. URL:
<http://www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=14207138>.

The Food and Agriculture Organization of the United Nations. *ANNEX 1: SELECTED LIST OF ASIA-PACIFIC AND INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS* [online]. [cit. 2009-01-11]. URL:
<<http://www.fao.org/docrep/w7746e/w7746e09.htm>>.

The Korea Herald. *Business* [online]. [cit. 2009-10-31] URL:
<<http://www.koreaherald.co.kr/business/herald.asp>>.

Yonhap News. *Hyundai Steel to cut prices for 1st time this year*. 28. 10. 2009. URL:
<<http://english.yonhapnews.co.kr/business/2009/10/28/0502000000AEN20091028007200320.HTML>>.

Velvyslanectví ČR v Korejské republice, Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Souhrnná teritoriální analýza 2009*. 31. 9. 2009 [cit. 2009-09-10].

Příloha

Tabulka 1: Základní profil země

Zdroj: MMF, TI, CIA, UNDP, WEF

Oficiální název	Korejská republika
Hlavní město	Soul (Seoul)
Počet obyvatel (červenec 2009, CIA World Factbook)	48 379 392 (26)
Rozloha	100 140 km ² (108)
HDP/obyv. (2009, PPP / per capita, USD, MMF)	27 692 (32)
HDP/obyv. (2009, PPP, USD, MMF)	19 136 (36)
HDI (2007, UNDP)	0.937 (26)
CPI (2008, Transparency International)	5,6 (40)
Giniho index (2007, UNDP)	31,3
Press Freedom Index	15,67 <0,00; 115,50> (69)
Global Competitiveness Index	5,00 <2,58; 5,60> (13)
Technological Achievement Index	0,67 <0; 1> (5)

Tabulka 2: Projevy krize (přelom 2008/2009)

Zdroj: National Statistical Office, Republic of Korea

Statistika	porovnání s před. rokem	srovnání s doposud nejhoršími údaji
Výkon zpracovatelského prům. v listopadu 2008	-14.1 %	nejhorší od ledna 1970
Prodej spotřebního zboží v listopadu 2008	-5.9 %	-7.3 nejnižší od prosince 1998
Investice do zařízení listopad 2008	-18%	-22.6 % nejnižší od srpna 2001
Průměrný výkon výroby v listopadu 2008	68.0 %	65.7 % nejnižší od srpna 1998
Nově vytvořená místa v prosinci 2008	nižší o 12 tisíc	-86 tisíc nejnižší od října 2003
HDP růst ve 4. čtvrtletí	-3.4 %	-6.0 % nejnižší od 4. čtvrtletí 1998
HDP růst 2008	2.5 %	-6.9 nejpomalejší od roku 1998

Tabulka 3: Předpověď ekonomického vývoje (2010 - 2014)

Zdroj: MMF, World Economic Outlook

Statistika (2010 - 2014)	2010	2011	2012	2013	2014
HDP (konstantní ceny, roční změna %)	3,552	5,204	4,971	4,656	4,543
HDP (per capita, současné ceny, USD)	17547,161	18988,175	20549,211	22170,276	23763,094
HDP (PPP / per capita, USD)	29159,509	31052,639	33111,244	35261,518	37508,057
Inflace (index, 2000=100)	135,981	140,06	144,262	148,59	153,048
Míra nezaměstnanosti	3,6	n/a	n/a	n/a	n/a
Všeobecná vládní bilance (KRW)	-29852,43	n/a	n/a	n/a	n/a
Všeobecná vládní bilance (% HDP)	-2,723	n/a	n/a	n/a	n/a
Bilance běžného účtu (USD)	18,821	20,301	22,444	23,655	24,477
Bilance běžného účtu (% HDP)	2,2	2,189	2,232	2,176	2,096

Asijské milníky 2009

Asijský program Výzkumného centra AMO

Únor 2010

Tabulka 4: Základní makroekonomický přehled (1980 - 2009)

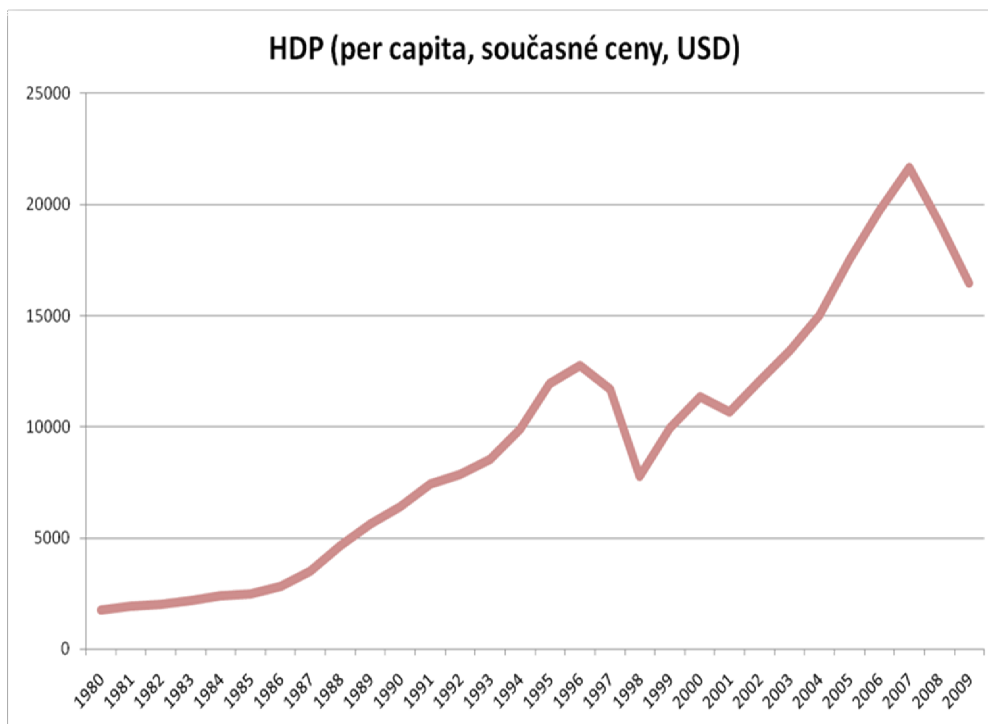
Zdroj: MMF, World Economic Outlook

Statistika (1980-1989)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
HDP (konstantní ceny, roční procentní změna)	-1,488	6,163	7,325	10,775	8,102	6,802	10,619	11,104	10,641	6,744
HDP (per capita, současné ceny, USD)	1745,489	1924,017	2020,383	2207,424	2404,833	2468,337	2815,357	3506,606	4649,074	5659,985
HDP (PPP / per capita, USD)	2629,64	3006,103	3370,615	3824,649	4237,24	4616,782	5168,256	5850,905	6630,626	7712,797
Inflace (index, 2000=100)	33,199	40,287	43,184	44,662	45,677	46,8	48,087	49,554	53,095	56,121
Míra nezaměstnanosti	5,2	4,5	4,133	4,117	3,85	4,025	3,842	3,108	2,525	2,583
Všeobecná vládní bilance (KRW)	-963	-963	-766	-663	-841	-945	-86	477	2009	285
Všeobecná vládní bilance (procento HDP)	-2,382	-1,898	-1,319	-0,97	-1,074	-1,078	-0,084	0,397	1,406	0,177
Bilance běžného účtu (USD)	-5,312	-4,607	-2,551	-1,524	-1,293	-0,795	4,709	10,058	14,505	5,344
Bilance běžného účtu (procento HDP)	-7,983	-6,183	-3,21	-1,73	-1,331	-0,789	4,059	6,892	7,423	2,224
Statistika (1990-1999)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HDP (konstantní ceny, roční procentní změna)	9,155	9,393	5,876	6,134	8,537	9,169	6,999	4,651	-6,854	9,486
HDP (per capita, současné ceny, USD)	6414,293	7420,367	7860,783	8542,048	9888,025	11954,72	12769,34	11711,95	7779,831	9960,243
HDP (PPP / per capita, USD)	8164,148	9156,545	9821,813	10546,89	11571,42	12766,44	13788,06	14547,02	13604,43	15007,08
Inflace (index, 2000=100)	60,933	66,62	70,759	74,156	78,803	82,334	86,388	90,223	97,002	97,791
Míra nezaměstnanosti	2,458	2,45	2,525	2,9	2,475	2,067	2,058	2,617	6,95	6,583
Všeobecná vládní bilance (KRW)	-1207	-4022	-1703	813	253	1241	1099	-6959	-18757	-13065
Všeobecná vládní bilance (procento HDP)	-0,62	-1,707	-0,634	0,268	0,071	0,298	0,235	-1,359	-3,717	-2,367
Bilance běžného účtu (USD)	-2,014	-8,417	-4,095	0,821	-4,024	-8,665	-23,12	-8,287	40,371	24,522
Bilance běžného účtu (procento HDP)	-0,733	-2,62	-1,191	0,218	-0,912	-1,607	-3,977	-1,54	11,211	5,281
Statistika (2000-2009)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
HDP (konstantní ceny, roční procentní změna)	8,486	3,973	7,15	2,803	4,619	3,957	5,179	5,106	2,224	-0,987
HDP (per capita, současné ceny, USD)	11346,66	10654,82	12093,73	13451,1	15028,82	17550,88	19706,59	21653,27	19136,17	16449,9
HDP (PPP / per capita, USD)	16494,57	17408,11	18849,4	19696,82	21138,1	22783,23	24662,13	26575,98	27691,94	27790,6
Inflace (index, 2000=100)	100	104,067	106,941	110,7	114,675	117,833	120,475	123,528	129,302	132,664
Míra nezaměstnanosti	4,425	4,017	3,283	3,567	3,683	3,733	3,467	3,25	3,204	3,767
Všeobecná vládní bilance (KRW)	6527	3568	15966	19442	17222	15501	15647	33823	11879,4	-28937,1
Všeobecná vládní bilance (procento HDP)	1,082	0,548	2,216	2,534	2,083	1,792	1,772	3,469	1,16	-2,774
Bilance běžného účtu (USD)	12,251	8,033	5,394	11,95	28,174	14,981	5,385	5,876	-6,406	26,979
Bilance běžného účtu (procento HDP)	2,297	1,592	0,937	1,856	3,902	1,773	0,566	0,56	-0,69	3,371

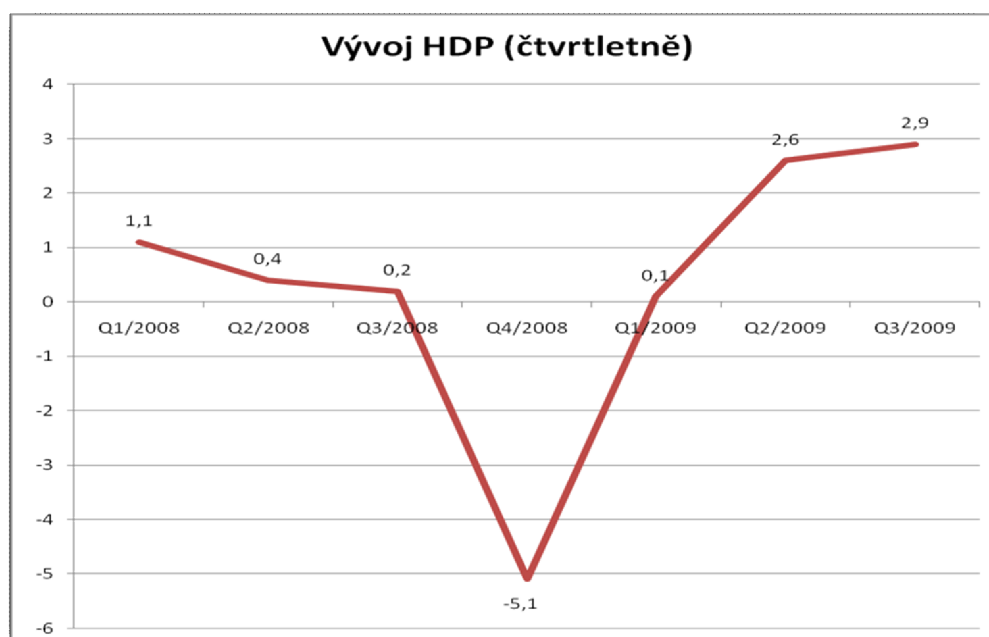
Graf 1: Vývoj HDP (1980 - 2009)

Zdroj: MMF, *World Economic Outlook*

Graf 2: Vývoj HDP (čtvrtletně: Q1/2008 - Q3/2009)

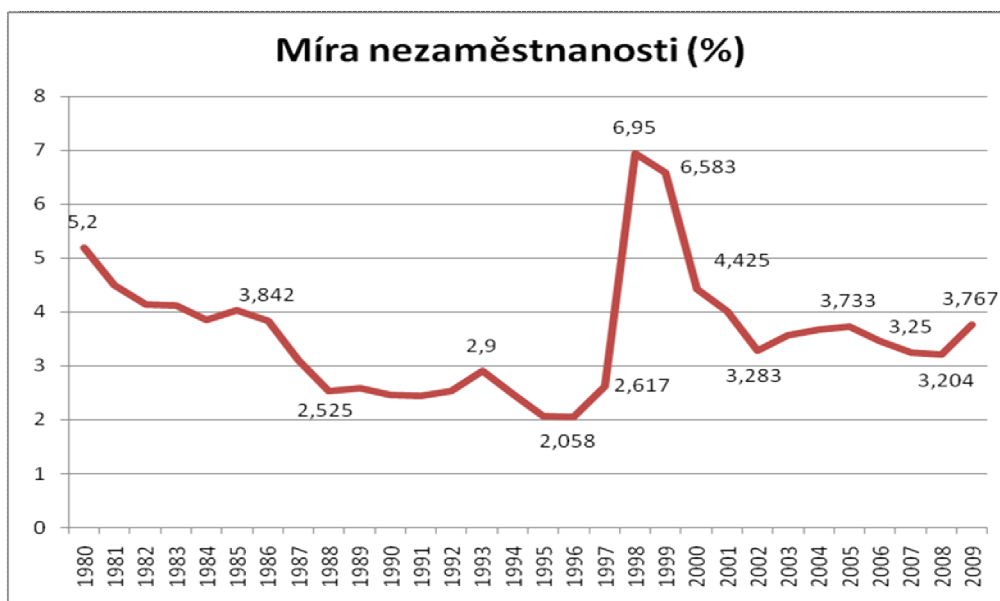
Zdroj: Bank of Korea

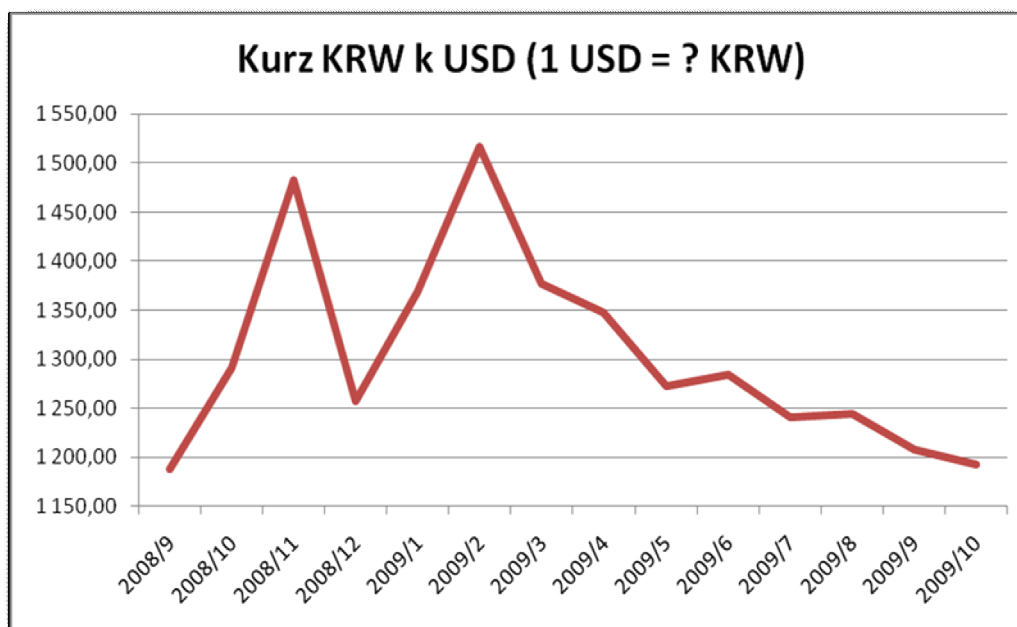
Graf 3: Vývoj míry nezaměstnanosti (1980 - 2009)

Zdroj: MMF, World Economic Outlook

Graf 4: Kurz korejského wonu vůči americkému dolaru (září 2009 - říjen 2010)

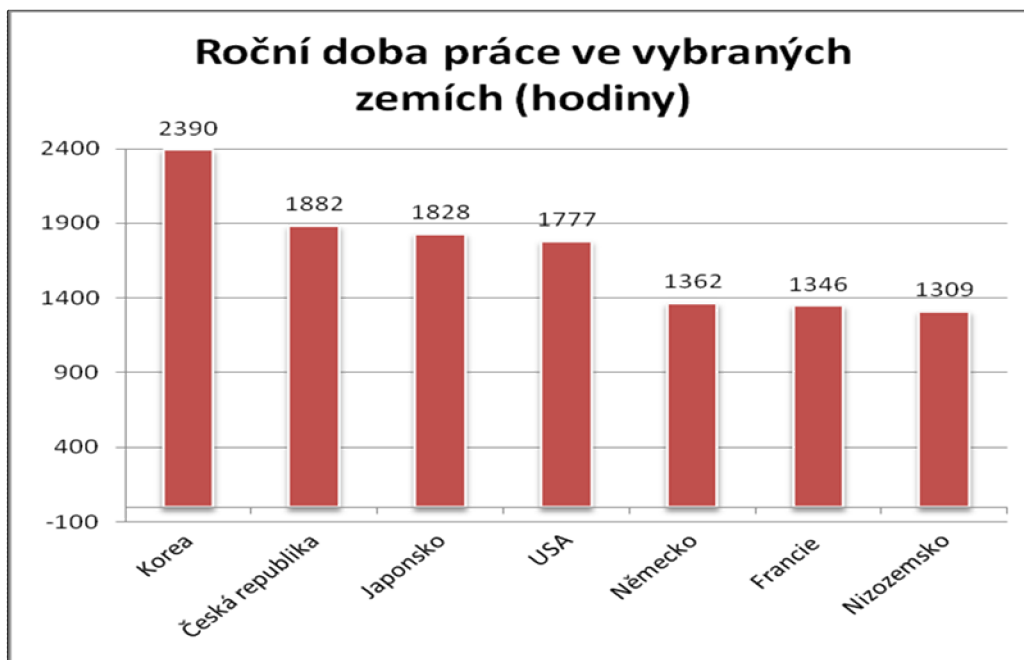
Zdroj: National Statistical Office, Republic of Korea

Graf 5: Roční doba práce (komparace)

Zdroj: OECD in Figures, 2009

Asociace pro mezinárodní otázky

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již více než desetileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K dosažení svých cílů Asociace:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

Výzkumné centrum

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky bylo založeno v říjnu 2003 jako jeden z hlavních pilířů činnosti Asociace zaměřený na výzkum, analýzu a popularizaci výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Náplní činnosti Centra je přispívat k identifikaci a analýze problémů důležitých pro zahraniční politiku České republiky a její postavení v současném světě. Centrum poskytuje nezávislé analýzy, vytváří prostor pro odbornou i veřejnou diskusi o problémech mezinárodní politiky a navrhuje jejich možná řešení. Činnost Centra lze rozdělit do dvou základních, vzájemně provázaných oblastí: výzkumu a expertní analýzy na straně jedné a prostředkování politického a odborného dialogu na straně druhé.